ચિરાગે ચીન,

યાને

ફેન્ટોય ઔર અલાદીન.

બાબ પહેલા—દિખાવ પહેલા.

—:o:—

ઈબ્નિજારકા કમરા.

[મેજપર જાદૂકા સામાન. ફૂલ, પાન, શરાબ, લોબાન વગયરા રખ્ખા હય. યક ચક્કા ઔર અગર-બત્તી જલતી હય. કસરાક યેક તરફ ખરા ડરતા હુવા, ઈબ્નિજારકો દેખતા હય. ખ્વાબમેં બિશારત હોનેસે ઈબ્નિજાર ફાલ દેખનેકા ઈરાદા કરતા હય.]

બયત.

જાર—જિસ દિયેકી રાત પાઈ હય બિશારત ખ્વાબમેં,
ફાલ તો ખોલૂં જરા ઈસ વક્ત ઉસકે બાબમેં.

[ઈબ્નિજાર રમલકા પાસા ફેંકતા હય, ઔર બૂરી ગિનકે નેક ફાલ ખુલનેસે ખુશ હોતા હય.]

ગત—કેદારા.

ફૂલા શાદીકા ગુલશન ફૂલા નયા,
આઈ બહારી ગુલકારી, ગુન્ચા તાજા ખિલા.—ફૂલા.
પાસા હય ખાસા આયા આજ ફાલકા,
આસા હય પૂરી, કાસા ભરા હય માલકા.
તાલ્આ આલા હય, બાલા તારા હમારા હુવા—શાદીકા.

[ઈબ્નિજાર કિતાબમેં ફાલકા હુકમ પઢતા હય.]

મુખમ્મસ.

અય સાહેબે બખ્તે રસા ! તૂ અપને દિલમેં શાદ હો,
હિમ્મત અગર બાંધે જરા તો રંજસે આજાદ હો.

મિલ જાય તુઝકો યક દિયા, ઉસકી તુઝે ઇમ્દાદ હો,
ઉસકા મવક્કિલ યેક જિન તેરાહી ખાના-જાદ હો,
તૂ શાદ હો, આબાદ હો, તેરા અલમ બરબાદ હો.

[કિતાબ બંદ કરકે સોચતા હય.]

અબયાત.

હય કૌનસા ચિરાગ ! કિધર હય, કહાં હય વ્હો !
જાવૂં અભી તલાશમેં ઉસકી, જહાં હય વ્હો.
રૌશન હય સાફ઼ ફ઼ાલે મુબારકકી જાતસે,
દિન ફ઼િર ગયા જ઼ુરૂર મેરા આજ રાતસે !
(સોચકર) પાવૂં અગર નિશાન ચિરાગ઼ે અજીબકા,
ચમકાવૂં ઉસ ચિરાગ઼સે તારા નસીબકા.

[ઊદદાનમેં ઊદ ડાલકર ગયબી મદદ માંગતા હય.]

સૌગંદ સાહિ઼રોંકે સરદારકી ! સૌગંદ સામરી સરકારકી ! જો દિયેકા મદદગાર હો, સામને આય તૈયાર હો.

[ગયબસે એક પરી નમૂદ હોકર પૂછતી હય.]

બયત.

રહબર પરી—બુલાયા મુઝે કિસ દિયેકે લિયે ?
ઇબ્નિજાર—યેહ તકલીફ઼ દી હય દિયેકે લિયે.
રહબર પરી—દિયેસે કયા હાજત ?
ઇબ્નિજાર—દૌલત, ઇજ્જત ઔર હશમત.

ઝિન્ઝોટી—દાદરા.

રહબર પરી—

ઝૂટે જાહો જલાલ પે જાન દેના બુરા હય બુરા.
કાહે હયરાની ઉઠાય, નાદાની જતાય, આસાની ન પાયગા.—ઝૂટે.
જિસને સચ સુખન માના, સો મન મગન, સજન સ્યાના.
ખારકો જિસને ચમન જાના, ચલન ફ઼બન હય,
સો જન રતન હય, સાજન હય. હાં.—જાહો.

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—કરો શાદ તુમ અપનિ ઇમ્દાદસે,
રહબર પરી—મદદ માંગ તૂ અપને ઉસ્તાદસે.

[પરી યકાયક ગ઼ાયબ હોતી હય, ઇબ્નિજાર અપને ગુરૂકો યાદ કરતા હય.]

ઇબ્નિજાર—તદબીર ઇસ ગ઼રજકિ કરૂં દિલ લગાકે મયૈં,
બ્હેતર હય પુછૂં અપને ગુરૂકો બુલાકે મયૈં.

[આગમેં ઊદ ડાલકર અલીકકો યાદ કરતા હય.]

અય અર્લાક જીશાન ! મિસ્કીં નવાજ !
અય બીમારે હાજાતકે ચારાસાજ !
દિખાદો મુઝે જલ્વયે ખુશનુમા,
કે બર આય મેરી દિલી મુદઆ.

[અંધેરા હોતા હય, ગયબીસે અર્લાક દિખાઈ દેતા હય.]

અર્લાક—ક્યૂં બુલાયા હય મુઝે, મેરી જુરૂરત કયા હય ?
ઇબ્નિનજાર—કયા હય જાદૂકા દિયા; ઉસકી હકીકત કયા હય ?
અર્લાક—વ્હો જો પા જાયે, વ્હો હર ચીજ મંગા સકતા હય,
ઇબ્નિનજાર—બંદા કિસ તરહસે ઉસ શમઅકો પા સકતા હય ?
અર્લાક—ઉસ દિયેસે તૂ રંજ ઉઠાયેગા !
ઇબ્નિનજાર—રંજસે ગંજ આયેગા.

બયત.

અર્લાક—મયૈંને તુઝકો જહાંમેં કયા ન દિયા ?
ઇબ્નિનજાર—ન દિયા કુછ, અગર દિયા ન દિયા.
અર્લાક—દિયા અગર લિયાભી તો કયા કામ આયગા !
ઇબ્નિનજાર—દૌલતો દામ આયગા, અયશો આરામ આયગા.

તિલંગ—ઠુમરી.

અર્લાક—

અરે લગા ધ્યાન તૂ દાદરસમેં, ન ફૅસ હવસમેં, ઇસ ફૂફસમેં.—અરે.
હવસ કર જરકી નહીં બેજા,
સમઝ સુન સુખન ગુન ભરા, હો ન બે ઈમાન, બે-ઔસાન,
સ્હે તુઝપે હરકી દયા, તેરા જી હો બસમેં.—અરે.

કલ્યાન—ઠુમરી.

ઇબ્નિનજાર—

દુનિયા સારી હવસ ભરી યાં, નહિં કોઇ ઇન્સાં,
જિસે ન આસ રહે, જિસે ન પ્યાસ રહે.—દુનિયા.
જરપે નજર સદા રહી હય બશરકી,
હર કોઈ ઇસકી ચાહ તલબમેં સરગરદાં.—દુનિયા.

મુખમ્મસ.

અર્લાક—ખુદાસે લવ જો તેરી જાકે સુબ્હો શામ લગે,
તો ફિર કભી તુઝે અચ્છા ન કોઈ કામ લગે.
વ્હો કામ કર કે જો પ્યારા તુઝે મુદામ લગે,
યહાંભિ કામ લગે ઔર વહાંભિ કામ લગે,
ખુદાકિ યાદમેં કવરી લગે ન દામ લગે.

અબયાત.

ઇબ્નિનજ઼ાર—ગર સિકંદર બાજ આતા હૌસિલા, તદ્‌બીરસે,
દૂર રહતા શાહે હફ્‌ત ઇકલીમકી તૌકીરસે.
અલૌક—કામ એ કિસમત કભી ચલતા નહીં તદ્‌બીરસે,
લાખકા ઘર ખાક હોતા હય બુરી તકદીરસે.
ઇબ્નિનજ઼ાર—પેટમેં પરતા હય ચારા હાતકી તદ્‌બીરસે,
મુહમેં દાના આપ ઘુસ જાતા નહીં તકદીરસે.
અલૌક—ઇસ હુજ્જતસે બાજ આ, દહકતી આગમેં ન જા !
ઇબ્નિનજ઼ાર—પીરે રોશન જમીર ! આપને મેરે હર મકસદ બર લાનેકા વઅ઼દા કિયા હય.
અલૌક—બેશક, મયઁને તેરી બ્હેતરીકા કૌલ દિયા હય.
ઇબ્નિનજ઼ાર—ફિર યેહ પસોપેશ કયા હય ?

અબયાત.

અલૌક—હય યહી ધુન અગર તો ચીનમેં જા,
ઇબ્નિનજ઼ાર—કયા કરૂં બ્હાંકિ સર-જમીનમેં જા ?
અલૌક—ઉસમેં દરીફ યક પહાડી હય,
હર તરફ જંગલ ઔર ઝાડી હય.
ઉસ પહાડીમેં ગારકા દર હય,
વોહી દર ઉસ ચિરાગકા ઘર હય.
લેહ છડી લે, ઉસે લગા દેના,
[કરામતી છડી દેતા હય, ઇબ્નિનજાર લેતા હય.]
જબ ખુલે દર, દિયા મંગા લેના.
તૂ ગયા તો દિયા ન પાયેગા,
ઇબ્નિનજ઼ાર—મયઁ ન જાવૂં તો કૌન લાયેગા ?
અલૌક—કિસી ભોલેસે, નેક લડકેસે,
ઇબ્નિનજ઼ાર—કામ અયસા ઔર યેક લડકેસે ?
અલૌક—કામ મઅસૂમસે બર આયેગા,
ઇબ્નિનજ઼ાર—હાત મઅસૂમ કયૂંકર આયેગા ?
[અલૌક ધ્યાન કરકે કહતા હય.]

મુખમ્મસ.

અલૌક—ચીનમેં નિહાયત ઉમદા યેક સર-જમીન હય,
નામ ઉસકા ઉસ જગહકિ બોલીમેં પેકીન હય.
દરજી-પારેમેં ગરીબ લડકા યેક હસીન હય,

મુસ્તફાકા બેટા, ઉસકા નામ અલાદીન હય,
ઉસ્સે તેરા કામ નિકલેગા; મુઝે યકીન હય.

ઇબ્નિનજ્જાર—(ઝુકકર) અય મુર્શિદ ! ઇસ મિહરબાનીકા બડા યહસાન હુવા.

[ઇબ્નિનજ્જાર સર ઝુકાકર જાતા હય, કસરાક અલ્લાકકો લાચારીકી નજરસે દેખતા હય, અલ્લાક, કસરાકકી જાનિબ તજ્જસુસકી નિગાહ ડાલતા હય.]

અલ્લાક—ક્યૂં ? કયા ચાહતા હય ? (કસરાક જબાન બતાકર ગૂંગોંકી તરહ બરબરાતા હય.) ઓહો ! તૂ ગૂંગા હય ? (કસરાક ઇશારેસે હાં કરતા હય.) તૂ ગૂંગાહી પયદા હુવા, યા કિસી સબબસે ગૂંગા હુવા ? (કસરાક ઇશારેસે જિધર ઇબ્નિનજ્જાર ગયા ઉધર ઇશારા કરતા હય) ઇબ્નિનજ્જારને ગૂંગા કિયા? કિસ લિયે ? (કસરાક ઇશારેસે નાચારી બતાકર; બોલનેકે લિયે આજજીસે ગોયાઇ ચાહતા હય) અચ્છા; ન ઘબરા. [અલ્લાક કસરાકકે મુંહપર હાથ ફેરતા હય, ઔર દરગાહે ઇલાહીમેં દુઆ કરતા હય.]

કૃત્ય.

અલ્લાક—

અય મેરે ફિકદા-કુશા, બાબે ઇજાબત ખોલ દે,
ખોલકર ઇસકી જબાં, તુ ઇસકી કિસમત ખોલ દે.
કુદરતે બરહકસે અપની, સિહર બાતિલ કર ખુદા !
ઇસકી મુશ્કિલકી ગિરહ અય દસ્તે રહમત ! ખોલ દે.

[અલ્લાક કુછ બરબરાતા હય, કસરાક ગોયાઇ પાતા હય.]

કસરાક—(ખુશીસે) શુક્ર પરવરદીગાર ! તુમારી ઇનાયતસે આજ ફિર બોલતા હૂં, ઇસ લિયે સબસે પહલે તુમારે શુક્રિયેમેં જબાન ખોલતા હૂં.

અલ્લાક—મયૈંને તુઝે જબાન દિયા હય, તુભી મુઝે જબાન દેગા ?

કસરાક—બંદા આપકે ફરમાન પર જાન દેગા.

અલ્લાક—તૂ મુઝે જાનતા હય ?

કસરાક—કુછ કુછ પહચાનતા હૂં.

અલ્લાક—કયા ?

કસરાક—(ડરકર) શયતાનકે અવતાર હો.

અલ્લાક—(ચિઢકર) ખામોશ રહ ! હુશિયાર હો !

કસરાક—(ડરકર) ફિર—ફિર કયા શયતાનકે બરખુરદાર ?

અર્લાક—(ધમકાકે). ચુપ ! ખબરદાર !

કસરાક—ય્હેભી નહીં, તો કયા બખીસોંકે મુખ્તાર ?

અર્લાક—(ચિઢકર) અરે ચુપ ! મુરદાર !

કસરાક—ઉનકે મુખ્તાર નહીં તો કયા ઉનકે તાબએદાર હો ?

અર્લાક—(ગુસ્સેસે) બસ તૂ બોલનેસે હાત ધો, ફિર ગૂંગા બન જાનેકો તૈયાર હો ! [કસરાક ડરતા કાંપતા હય.]

કસરાક—અરે નહીં સાહેબ ! ગૂંગા ન બનાવ, ખુદાકે લિયે મુઝપર તરસ ખાવ.

અર્લાક—સુન, મયઁ જાદુગરોંકા સરદાર હૂં, અમલ ઔર સિહરકા મુખ્તાર હૂં.

કસરાક—હાં ! તો ય્હે કહો કે બરે જાદુગર હો, બરેં કાફર હો.

અર્લાક—ફિર વહી બાત ? વહી ખુરાફાત ?

કસરાક—મુઆફ ! બેઅદબી મુઆફ.

અર્લાક—તૂ ઇબ્નિજારકા નૌકર હય ?

કસરાક—હાં. બંદા ઉસ પલીદકા ચાકર હય, મગર મસલ હય કે, "સીધેકા મુંહ કુત્તા ચાટતા હય," વ્હો શયતાન મુઝે સીધા સાદા પાકે મેરાહી ગલા કાટતા હય. કિસી પોશીદા કામકે લિયે જબ કોઇ ઔર ઉલ્લૂ ન પાયા, તો મુઝે અપના સાથી બનાયા. અપના ભેદ ભરમ છિપા રહનેકો મુઝપર સિતમ મચા દિયા, બેકુસૂર મુઝે ગૂંગા બના દિયા.

અર્લાક—વ્હો બરા શરીર હય.

કસરાક—શરીર તો કયા, વ્હો શયતાનકા નજીર હય ઔર આપકાભી પીર હય.

અર્લાક—વ્હો મેરી ખિદમત છોરકે ચિરાગકે જિનકા તલબગાર હય; જો મુઝે નાગવાર હય.

કસરાક—જી હાં, વ્હો આજ કલ ચિરાગસે લવ લગાય હય, ઔર જિસ દિન વ્હો ચિરાગ પા જાયગા, આપકો અપની ઝલકસે ઔરભી જલાયગા.

અર્લાક—(ચિઢકે) વ્હો ઇન્સાન નહીં, દોલતકા કુત્તા હય.

કસરાક—વ્હો કુત્તેકાભી બાવા હય, કુત્તા તો ઉસ્સે અચ્છા હય.

તહતુલ લફ્જ.

ભૂકા પ્યાસાભી માલિકપર જાન લરા દેતા હય કુત્તા,
છોટાસા પિલ્લા હય, લેકિન કામ બરા દેતા હય કુત્તા.
ભૂંક ભૂંકકે ચોર ચિકારે દૂર ભગા દેતા હય કુત્તા,
પહરે વાલેકોંભી ભોં ભોં કરકે જગા દેતા હય કુત્તાં.

મરતા મરતાભી માલિકકો વફા દિખા દેતા હય કુત્તા,
ગિરે પસીના આકાકા તો ખૂન બહા દેતા હય કુત્તા.
ડેઢ હાથકી જીભ નિકાલે ઉસે તકા કરતા હય કુત્તા,
જિસકે ટુકડે ખાતા હય, હક઼ ઉસકા બજા દેતા હય કુત્તા.

અર્લાક—મયનેં તુમપર યહસાન કિયા; અબ તુમ મુઝપર યહસાન કરો.

કસરાક--મુઝસે જો હો સકતા હો, બેશક મુઝે ફરમાન કરો.

અર્લાક—ઇબ્નિજારકી ખિદમતમેં રહકર, ગૂંગા બનકે, જાહિરા ઉસકા ફરમાન બજાલા, મગર બાતિનમેં અપની મતલબ દેખ, ઔર ઉસે દિયેસે મહરૂમ રખ.

કસરાક--અચ્છા, જો ઉસે દિયા ન લેને દિયા, અપના કીના લિયા, તો કયા ઇન્આમ પાવૂંગા ?

અર્લાક—તૂ કયા ચાહતા હય ?

કસરાક—(સોચકર) મખ્ખી બહુત સતાતી હય; ઉસે મન્અ કરદો, યહી કામ બનાકર દો.

અર્લાક—યહ કામ કિસીસે હો નહીં સકતા.

કસરાક—જબ ઇતના જરાસા કામ નહીં હો સકતા, તો ઔર કિસ કામકી આસ કયા ?

અર્લાક—કુછ ઔર માંગ લો.

કસરાક—(યાદ કરકે) અચ્છા, મુઝે કાલેસે ગોરા બનાદો.

અર્લાક—તૂ અયસે હલકે સવાલ કયૂં કરતા હય ? કયા માલ દૌલતસે આસૂદા હય ?

અબયાત.

કસરાક—ફકીરોંકો દૌલતસે કયા કામ હય ?
અમીરીમેં કબ ચયન આરામ હય ?
અમીરી બઢાતી હય હિર્સો હવા,
ફકીરી દિખાતી હય રાહે ખુદા.
અમીર આદમી હિર્સસે પસ્ત હય,
ફકીર અપની કમ્મલહિમેં મસ્ત હય.

અર્લાક—રાસ્ત હય. અગર તૂ મેરા ફરમાન બજા લાયગા, તો આરામ પાયગા, મૌજેં ઉડાયગા.

કસરાક—આપકા ફરમાન બજા લાવૂંગા, ઉસસે અપના બદલા લૂંગા, મગર આપભી અપના કૌલ પૂરા કીજિયેગા, મુઝે અયશો આરામ દીજિયેગા. [કસરાક જાતા હય, અર્લાક ઇન્સાનકી ખુદ-ગરજીપર અફસોસ કરતા]

જંગલા—દાદરા.

અલીક—

વાહ ! અજબ ઉલ્ટા જમાના ર્‌હે આયા,
ગુરૂસેભી અબ ચેલા હુવા નાફરમાન—અજબ.
જિસે દેખો સો આજ ગરજકા હય મુહતાજ,
કહીં રસ્મે વફા નહીં પાયા.—વાહ !

[અલીક જાતા હય.]

બાબ પહલા—દિખાવ દૂસરા.

ચોન—દરજી પારેકા રાસ્તા.

[અલાદીન અપને હમ-જોલિયોંકે સાથ-ગેંદ ખેલતા, ઉછલતા; કૂદતા આતા હય.]

પહાડી—દાદરા.

લડ઼કે—ખેલો કુદો ગેંદ યાર, હય બહાર, બન ઠન રમના—ખેલો.
ચહલ પહલકા, ચુહલમેં મજા,
ઉછલ ઉછલ આ, હાં હાં.—ખેલો.
૧—(દૂસરેસે ગેંદ માંગતા હય) ઇધર ઇધર દે લા,
૨—જા જા !
૩—મયૈં સર ખેલૂંગા ?
૧-૨—અબે જા બે જા ! અરે જા બે જા !
૩—(દોનોંસે) બચ્ચા ! તૂ તા ? ચલ હટ, નટ ખટ જા !
ચંદ—આવારે, નાકારે તલપટ જા !
સબ—એજી જરા ખેલના દેખો ભલા મજા રમત ગમતકા.—ખેલો.

[અલાદીન સબકો ફોજકી કુવાઇદ કરનેકો કહતા હય.]

અબયાત.

અલાદીન—ઇકઠ્ઠે હોકર અબ સબ યાર !
કરેંગે લશકર યક તૈયાર.
સિપાહી હોકર હમ સરહંગ,
કરેંગે દેવોંસેભી જંગ.
કરેંગે શેરોંકોભી તંગ,
કહેગી દુનિયા રૂસ્તમ-જંગ.

સબ—કહેગી દુનિયા રૂસ્તમ-જંગ,
કહેગી દુનિયા રૂસ્તમ-જંગ.

[સબ હંસતે હયઁ, યેક લરકા અલાદીનકી મરખરી કરતા હય.]

૧-લરકા—અહાહા! દરજીકાભી પૂત,
ચલા હય બન્તે જંગી ભૂત.
અબે લેકર સૂઈ ઔર સૂત,
ખલીફાજીકે કર કરતૂત.

[દૂસરા લરકા મરખરી કરતા હય.]

૨-લરકા—બાપ મરે દગલી સી સીકર, બેટે હોંગે જંગીખાન!

૩-લરકા—"અમ્માં હેલી, બાવા તેલી, બેટે મિરજા જઅફરાન!"

અલાદીન—અરે નાદાનો! તુમ કયા જાનો? અદનેહીસે આદમી આલા હોતા હય, મિટ્ટીહીસે મેવા હોતા હય.

૧-લરકા—અરે દીવાનોં! તુમ કયા જાનો! યેહ સૂઈ ભોંક ભોંકકે લરાઈકે મયદાન પાટેગા, ઔર કૈંચીસે દુસ્મનોંકે કાન કાટેગા.

૨-લરકા—કયૂંજી? ઘરમેં નહીં ધાગા, ઔર અલબેલા માંગે—

સબ—બાગા! [સબ હઁસતે હયઁ.]

બયત.

અલાદીન--હય ખુદાકી અજબ નિરાલી શાન,
ચાહે અદનાકો કરદે આલી શાન.

ખુદાને ચાહા તો કભી મેરે ઘર દૌરે આવગે, ઝુક ઝુકકે બંદગી બજા લાવગે. દુઆયેં દે જાવગે, ઔર ઇન્આમ ઇકામ લે જાવગે.

૩-લરકા—અરે જા એ ઇન્આમકા દેનેવાલા! તેરે બાપનેભી કભી ઇન્આમ દિયા હય?

અલાદીન—કયૂંરે રિજાલે? રોટીવાલે? બાપદાદા બખાનતા હય? મુઝે કયા નહીં પહચાનતા હય?

૩-લરકા—પહચાનતા હૂં. માં પિસનહારી, પૂત છયલા.

[સબ હઁસતે હયઁ, અલાદીન બિગરતા હય.]

અલાદીન--અબે તેરી બિસાત કયા?

૩-લરકા—અબે તેરી ઓકાત કયા?

૪-લરકા—અરે ઓ બેવકૂફીકા ગઠ્ઠા! ઉલ્લૂકા પઠ્ઠા! તેરી તો વોહી મસલ હુઈ, કે "સૂત ન કપાસ, ઔર જોલાહોંસે લઠ્ઠમ લઠ્ઠા!" ન સરદાર હુવા ન સાહુકાર, અભીસે દંગા; ફસાદ ઔર તકરાર?

અલાદીન—બચા ! અબ બોલા તો જીતાહી ગાર દૂંગા !

૪-લરૂકા—લબ બોલા તો મુંહ બિગાર દૂંગા !

અલાદીન—(આસ્તીન ચઢ઼ાકર) અચ્છા, મયૈં દિખાતા હૂં, આ તો સહી !

૪-લરકા—લે આયા; દેખૂં, દિખા તો સહી !

[આપસમેં બિલગતે હયૈં, કુમર હાથમેં લકરી લિયે આતી હય, સબકો છુરાતી હય.]

કુમર—અરે ઓ બદ અતવાર ! ખુદાઈ ખ્વાર ! યેહ કયા કરતે હો ? કયૂં લરે મરતે હો ?

અલાદીન—અમ્માજાન ! યેહ લરકા બરા બેઈમાન હય.

કુમર—ચુપ બિલહસે ! તૂ ખુદ શયતાન હય.

૧-લરૂકા—કયૂં બરી બી ! જો અલાદીન શયતાન હો, તો તુમ કયા શયતાનકી અમ્માજાન હો ?

૨-લરકા—અરે યેહ તો શયતાનકી ખાલાજાન હયૈં.

કુમર—ચોર લતખોર, દૂર હો દરગોર ?

[સબકો મારકે હટાતી હય, સબ ભાગ જાતે હયૈં, અલાદીન, કુમરકો સમઝાતા હય.]

અલાદીન—અમ્માજાન, કયૂં ઘબરાતી હો ? મયૈં ન મારતા થા; ન મરતા થા, અજી મયૈં તો જી બહલાનેકો જરા દિલ્લગી કરતા થા.

[ઇબ્નિજાર મયે કસરાકકે આતા હય, ઔર અલાદીનકો કમસિન ઔર ચાલાક દેખકર છિપકે સુનતા હય.]

કુમર—બેટા, મયૈંને તુઝે બાર બાર કહા હય, કે જબસે તેરા પિદર મરા, અબ તેરે સિવા ન મેરા કોઈ કુરાર હય, ન મેરે સિવા તેરા કોઈ મુરબ્બી વ મદદગાર હય. તેરા યેક ચચા થા, કુઈ ભાઇયોંમેં તેરે બાપકા વહી યેક સૌતેલા ભાઈ બચા થા, મગર વ્હોભી બચપનહીમેં કહીં જાતા રહા, અબ ન કિસીસે રિશ્તા રહા ન નાતા રહા.

[નાસ સૂંઘતી હય, અલાદીન ગેંદ ઉરાતા હય, ઇબ્નિજાર બાત સુનકર કસરાકસે ખુશ ખબર સુનાતા હય.]

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—

શુક્ર હય કસરાક ! મકસદ આજ અપના મિલ ગયા !
જુસ્તજૂમેં જિસકી નિકલે થે, વ્હો લરકા મિલ ગયા !

[કસરાક જાહીરા ઈશારેસે ખુશી બતાકર બાતિનમેં અલાદીનકો દેખકર અફસોસ કરતા હય.]

કુમર—મયૈં તેરી આહટમેં નિકલી, તુ ભટકતા મિલ ગયા,
ચલ ધર અબ, બાહર ભટકનેસે તુઝે કયા મિલ ગયા?

અલાદીન—
મિલ ગયે લરકે, તો ગમ્મતકા વસીલા મિલ ગયા,
રંજમેં રાહત મિલી, પ્યાસેકો દરિયા મિલ ગયા.

[કુમર નાક સૂંધતી હય, ઇબ્નિનજાર અપને સાથ કસરાકકોભી ફરેબ કરનેકો કહતા હય.]

ઇબ્નિનજાર—કસરાક, મેરે સાથ તૂભી ઢંગ કર, શીશેમેં ઉતારનેકા રંગ કર.

કુમર--બેટા, ચલો ખુદા કરે તુમારા નસીબ ફૂલે, હમ દોનોંકા દુખ ટલે. [દોનોં ચલતે હયૈં, ઇબ્નિનજાર મઅ કસરાકકે સામને હોકર હાથ ઉઠાકર શુક્ર બજા લાતા હય, અલાદીન, માહરકે સાથ રુક જાતા હય વ ધબરાતા હય.]

અબયાત.

ઇબ્નિનજાર—
શુક્ર હય યા રબ! તજસ્સુસકા નતીજા મિલ ગયા,
મિલ ગઈ ભાવજ મેરી, મેરા ભતીજા મિલ ગયા.

અલાદીન—
(ડરકે) બાપરે! યેહ કયા! કોઈ કાલી બલા હય! કૌન હય?

ઇબ્નિનજાર—
અય મેરે પ્યારે, તુ કયૂં ધબરા રહા હય, કૌન હય?

અલાદીન—
મ, યેહ કલ્વાબીર હય, યા કાલકા હય, કૌન હય?

કુમર--કાપતાં હય કયૂં? કોઈ મર્દે ખુદા હય—કૌન હય?

[ઇબ્નિનજાર ફરેબસે રોતા હય, કસરાક ઉસકી નકલ કરતા હય.]

ઇબ્નિનજાર--અરે હાય! ભાઈ! મેરા મુસ્તફા!
મુઝે છોડકર તૂભિ જાતા રહા?
કજા આઈ ઔર તુઝકો લેકર ગઈ!
મેરી મૌત જાકર કહાં મર ગઈ!

અરે હાય! ભૈયા! અરે હાય! હાય!
મયૈં જીતા રેહૂં, તૂ મરે હાય! હાય!
[અલાદીનકો મનાતા હય.]

અય મેરે પ્યારે ભતીજે, આ, ગલેસે મિલ મેરે,
સીનેમેં બેતાબ હય દિલ જોશે ઉલફતસે તેરે.
[અલાદીનકો ગલે લગાયા ચાહતા હય, વ્હો ડરકર હટ જાતા હય.]

ધનાસરી—ઠુમરી.

અલાદીન—

હટ દૂર દૂર, અલગ અલગ ચલ, હટ છોર, હટ ટલ જા,
હટ ઝટ નટ ખટ દૂર જા, દૂર જા, દૂર જા.—હટ.
અજબ ઢંગ અજબ રંગ કર આયા,
ઠગવા નિપટ હય જાલિયા, છલિયા, ફરેબિયા, ચાલિયા,
છલ કર આયા નિકલ બના! દૂર દૂર દૂર દૂર દૂર છલિયા—હટ.

ઇબ્નિજાર—નાહકભી કોઈ કિસીકો અપના બનાતા હય?

કુમર—બેટા, જરા ઠહર, કયૂં ઘબરાતા હય? કયા કોઈ તુઝે કાટે ખાતા હય?

અલાદીન—અજી ય્હે કાલા કલૂટા કિસી કોયલેકી કાનસે આયા હય, જાઅલસાજીકા જાલ બિછાયા હય!

બયત.

કુમર—

જનાબ, મયૈં કુછ નહીં સમઝતી, ય્હે હાલ કયા હય, સવાલ કયા હય!
જરા મુફસ્સલ કહો, તુમારા ખિયાલ કયા હય, મલાલ કયા હય?
[ઇબ્નિજાર, અલાદીનકો બતાકર કહતા હય.]

મુસદ્દસ.

ઇબ્નિજાર—

ઇસકા ચચા હું ભાભી! સદકે હું ઇસકે સરસે,
ઇસપર નિસાર હૂ મયૈં જી જાન માલો જરસે.
ઇસકી તલાશમેં મયૈં ફિરતા થા દો પહરસે,

અલાદીન—

કયા આપ વાપસ આયે અલ્લામિયાંકે ઘરસે?

કુમર—ઇસકા ચચા તો મુદ્દત ગુજરી, ગુજર ગયા હય!
મેરે નિકાહસે વ્હો પહલેહી મર ગયા હય.
[ઇબ્નિજાર અફસોસ કરતા હય.]

બયત.

ઇન્નિજાર—

હાય ! નસીબ ઉસકા જો જીતેજી મુર્દા કહલાયે.
અયસે જીનેસે તો યા રબ મૈત હમારી આયે.

કુમર—(અલાદીનસે અલગ) બેટા, ઇસકે બાપનસે કલેજા દુકરે હોતા હય !

અલાદીન—(માસે અલગ) અજી વ્હે ન રોતા હય, ન ધોતા હય, આંખોંમેં ઉંગલી કર કરકે કપરે ભિગોતા હય.

કસરાક—(ખુદસે) નાતા હય ન ગોતા હય, ગલા પકરકે રોતા હય.

કુમર—(ઇન્નિજારસે) સાહેબ, અલ્લાહ જાને કયા વારિદાત હય, મગર આજતક હમારા અપના તો ફકત એક અલ્લાહકી જાત હય.

બયત.

કોઇ ગમખ્વાર હો ઇસ હાલમેં અયસા ન મિલા,
આજ તક હમકો કિસી દમકા સહારા ન મિલા.

કત્અ.

ઇન્નિજાર—

ન મિલતા હય તજસ્સુસસે, ન ઘબરાનેસે મિલતા હય,
જો કુછ ઇન્સાનકો મિલતા હય, વકત આનેસે મિલતા હય.
કહીં આરામ હાત આયા તો અપનોહીસે હાત આયા,
યગાનેકી તરહ કબ મેલ બેગાનેસે મિલતા હય ?

અલાદીન—ઇતને દિનો આપ કહાં થે ! કિસ દુનિયાકે પરદેમેં નિહાં થે ?

કુમર—હાં, જરા વ્હેભી બતાઇયે, દિલકા દગદગા મિટાઇયે.

કસરાક—(ખુદસે) હાં, દગાકી તોપ દાગકે દગાદગેકા કિલ્અ ઉરાઇયે.

ઇન્નિજાર—ભાભી જાન, સુનો મેરી દાસ્તાન. જબ મયૈં દસ બરસકા બચ્ચા થા, યેક દિન અકેલા વીરાનેમેં જા પરા, વહાં યકાયક કુજ્જાકોંકા યેક કાફિલા આ પરા. ઉસને મુઝે ઉરા લિયા, અપને સાથ લગાલિયા. મુદ્દતોં ઉનકે હમરાહ રહા, મગર વતનકી મહબ્બતસે હમેશા આગાહ રહા. અફ્રિકાસે મયૈં કલહી આયા, આજ તુમ્હારા પતા પાયા.

અલાદીન—મેરા બાપ તો ગોરા થા, ઔર તુમારા રંગ કાલા હય ! કોયલા કહીં કાફુરસે મિલનેવાલા હય ?

[કસરાક, ઇન્નિજારકી બાતોંકો ન માનનેકે લિયે અલાદીનકો ઇશારા કરતા હય, ઇન્નિજાર બાતેં બનાતા હય.]

ઇબ્નિજાર—બેટા, મેરે બાપકી દો બીવીયાં થીં. યેક હબશન, દૂસરી મલાઇ. મલાઇ માંકે શિકમસે તેરા બાપ થા; જો ગોરા હુવા, ઔર હબશન માંકે પેટસે મયઁ પયદા હુવા, ઇસીસે કાલા હુવા.

[કસરાક ઇશારા કરકે ના કહતા હય, અલાદીનકી સમઝમેં નહીં આતા હય.]

કુમર—કાલે ગોરેકા ખુદા મુખ્તાર હય. ભાઇ, શૌહર તો મુફ્લિસ મરા, ઔર બંદી પયસે પયસેકો નાચાર હય.

ઇબ્નિજાર—ભાભી જાન ! યહ ક્યા ગુફ્તાર હય ? ખુદાને મુઝે બહુત દિયા હય, પયસે કૌડીકી ક્યા તકરાર હય ? [કુમર ઇબ્નિજારકો માલદાર સમઝકે બલાયેં લેતી હય.]

કુમર—એ મયઁ સદકે ! મયઁ કુરબાન મેરે મિહરબાન.

[અલાદીન ખુશ હોતા હય.]

અલાદીન—(ઝુકકર) આદાબ ! આદાબ ચચાજાન !

ઇબ્નિજાર—અય મેરે લખ્તે જિગર ! નૂરે નજર ! આવ, ગલેસે લગ જા. (અલાદીન ઇબ્નિજારકો માલદાર સમઝકર ગલે લગાતા હય) અહહા ! પ્યારે ભતીજેકો ગલે લગાયા, ગોયા આજ ભાઇજાનકો પાયા.

મુખમ્મસ.

કુમર—ફરઝંદ હય મેરા યહ, મગર બે-શઊર હય,
તઅલીમો તરબિયતકિ હિદાયતસે દૂર હય.
ઇબ્નિજાર—દિલકા સુરૂર હય, મેરી આંખોંકા નૂર હય,
કુમર—ઇસકા સંભાલ લેના તુમ્હેં અબ જુરૂર હય,
ઇબ્નિજાર—ઇસકી ખબર ન લૂં મયઁ તો મેરા કુસૂર હય.

(જેબસે અશ્રફી નિકાલકર દેતા હય) લો બેટા, દસ અશ્રફિયાં લો; કપડે બનાવ, ખેલો; કૂદો; મઝે ઉડાવ. કલ હમ દોનોંકો દાવતમેં હિનાગંજ જાના હય.

કુમર—હિનાગંજ ?

કસરાક—(ખુદસે) હિનાગંજ નહીં, જહન્નમગંજ.

[અલાદીન અશ્રફી દેખકર ખુશ હોતા હય ઔર આદાબ બજા લાતા હય.]

અલાદીન—આદાબ ! ચચાજાન.

[કુમર ઇબ્નિજારકી બલાયેં લેતી હય.]

કુમર—જીતે રહો.

ઇબ્નિજાર—યહસાન.

ખમ્માચ—ઠુમરી.

અલાદીન--

ચચા, તુમ પ્યારે દુલારે હમારે કરો દિલદારિયાં,
ગઈ નાચારિયાં, ગઈ બેજારિયાં,
અયસી કીં ગમખ્વારિયાં—ચચા તુમ.
કરમ કરમ અતમ આપકા હય બજા,
આસરા હય સદા, બંદા હય ચેરા તુમારા—ચચા તુમ.

[સબ ખુશ ખુશ જાતે હયઁ.]

બાબ પહલા—દિખાવ તીસરા.

જનાના—દીવાનખાના.

[ખ્વાસેં શાહજાદી સેન્ટોયકો આતી હુવી દેખકર મુબારકબાદી ગાતી હયઁ.]

ખ્વાસેં—

રહે શાદમાન જાવિદાં હમારી, પ્યારી,
હર જહાંમેં ન્યારી પ્યારી—રહે.
આઇ આલિજાહ શાહજાદી, આબાદી, ઇમ્કાન શાન હય ભારી.
દિલબરિયાં દિખાયે દિલદારી, દિલજાનં શાદમાની,
દિલબરિયાં મયઁ લૂં મયઁ બલૈયાં.
હયઁ દુઆયે સદા યેહે આસમાં કરે યારી, હો અયશ જયશ જારી.—રહે.

[સેન્ટોય પરેશાન આકર બયઠતી હય.]

માંડ—ઠુમરી.

સેન્ટોય—

જિસકા ગમસેં હારા જી, હો વ્હો કયૂં કર શાદમાં,
હિજ્રે સનમને મારા જી, પાવું કહાં નજારા!
વ્હો પ્યારા આલમ-આરા હો કહાં?
દિલ હય પારા, પારા જી, જીના નહીં ગવારા.

દોહરા.

તરસ તરસકે રહ ગયે, દરસ બિના બે ચયન,
બરસ બરસકે બહ ગયે, મેરે દોનો નયન,
જારી જારી બેજારી હયઁ આહો જારિયાં.—જિસકા.

[સેન્ટોયકો બેકરાર દેખકે કિટકિટ હયરાનીમેં સવાલ કરતી હય.]

કિટકિટ—અય ગુલે ગુલજારે શહરયારી ! કહાં રહે ફસલે બહારી, ઔર કહાં આપકી અસ્કબારી, આહો જારી ! આખિર કુછ તો બતાઈયે બાઇસે બેકરારી ?

તહતુલ લફ્ઝ.

સેન્ટોય—

ખ્વાબમેં યક માહરૂસે ચાર આંખેં હો ગઈ,
સો ગઈ તકદીર, જબ બેદાર આંખેં હો ગઈ.
મુબ્તિલાયે હસ્રતે દીદાર આંખેં હો ગઈ,
દેખતેહી દેખને બીમાર આંખેં હો ગઈ.
ઉસને જબ તિર્છી નિગાહોંસે મુઝે બિસમિલ કિયા,
મેરી ગરદનકે લિયે તલવાર આંખેં હો ગઈ.
હાલ સારા જલ્વયે દારયનકા ખુલ જાયગા,
બંદ જબ અય તાલિબે દીદાર આંખેં હો ગઈ.

કોકયાન—શહજાદી, વ્હો કોનસા ગુલફામ થા ? ઉસકા કયા નામ થા ?

બયત.

સેન્ટોય—

મયઁ જાનતી નહીં કે વ્હે ગમ કોન દે ગયા,
વ્હેભી ખબર નહીં હય કે દિલ કોન લે ગયા.

હમને નુજૂમીકો બુલવાયા, કયા વ્હો અભી તક નહીં આયા ?

કિટકિટ—(સામને દેખકર) મખ્દૂમ શીદી આતા હય, નુજૂમીકી ખબર લાતા હય.

[મખ્દૂમ શીદી આકર આદાબ બજા લાતા હય.]

મખ્દુમ—સરકારે વાલા તબાર ! આપને નુજૂમીકો કયૂં બુલાયા હય ? કયા કુછ રમલ ફાલકી દેખ ભાલકા મૌકઅ પેશ આયા હય ?

સેન્ટોય—હાં. નુજૂમી અબતક ન આયા, તુ અપને સાથ કયૂં ન લાયા ?

મખ્દુમ—વ્હો અભી આતે હોંગે, મગર આપ જાનતી હયઁ કે, બંદા છુટપનસે રમલ નુજૂમ પર મર મિટા હય, મુદ્દત તક ગુરૂપ્રશાદ બાવાકા શાગિર્દ હો રહા હય. સારી નકશે સુલેમાની ઘોકે પી ગયા હય, મેરી દુઆ તઅવીજસે મુર્દાભી જી ગયા હય.

સેન્ટોય—અય મંગલ મૂરત.! તુભી અપની સુધ બુધ ખોકે નુજૂમી બન્નેકો તૈયાર હુવા? કયા તેરે સરપર સનીચર સવાર હુવા?

મખ્દુમ—હુઝૂર! બંદા રાસ્ત ગુફ્તાર હય, (કિતાબ બતા કર) યહે દેખિયે, મેરા ફાલનામા તૈયાર હય. (કીતાબકો ઉલટકે કઈ તસવીરેં દિખાતા હય) યહે દેખિયે; મિર્રિખકે હાથમેં તલવાર, યહે લીજિયે; મુશ્તરી ઘોરેપર સવાર. યહે જોહરાકે હાથમેં ચંગ, ઔર યહે મુલાહિજા કીજિયે જુહલકા આતશી રંગ!

સેન્ટોય—અચ્છા; બતા તો સહી, મેરા દિલ કિસને ચુરાયા?

મખ્દુમ—(ઘબરાકર) કયા ફરમાયા? યહે દિલકા ચુરાના કયસા, કુછ મેરી સમઝમેં ન આયા! કોઈ જર જવાહિર દબાતા; કપરે લતે ચુરાતા; તો બંદા અભી બતાતા, મગર યહે દિલકા ચુરાના કિસ્સે કિતાબમેં લિખ્ખા હય; મુઝે યાદ નહીં આતા.

સેન્ટોય—નહીં આતા હય તો બક બકકે મગજ કયૂં ખાતા હય?

ચંગશી—ભલા તૂ કુછ ખ્વાબકી તઅબીરભી બતાતા હય?

મખ્દૂમ—હાં; મગર ખ્વાબકી નોબત કયૂં કર આઇ? (શહજાદીસે) ભલા યહે તો ફરમાઇયે, કે રાત આપકો નીંદ આઈ થી?

કોફયાન—(હંસકે) હૂં! યહે સુનિયે ઇસ બેવકૂફકા લેખા! અરે ના ફહમ! નીંદ નહીં આઇ તો ખ્વાબ કયૂંકર દેખા?

[કિનકયાટ આકર આદાબ બજાલાતા હય.]

કિનકયાટ—અય આફતાબે ચર્ખે રિયાસત! કયા ઇર્શાદ હય, કે જો ઇસ ગુલામકી યાદ હય?

કિટકિટ—નુજૂમી સાહેબ! સરકાર ઝવિકારને રાત ચેક ખ્વાબ દેખા હય, જરા દેખિયે તો ઉસકી તઅબીર કયા હય?

અબયાત.

કિનકયાટ—

(શહજાદીસે) જમાનેકા ઇન્કિલાબ દેખા, કે સદમયે પેચોતાબ દેખા?
અઝાબ દેખા, સવાબ દેખા, હુઝૂરને કયા હિસાબ દેખા?

સેન્ટોય—

ફરેબગાહે જહાંમેં હમને યહે જલ્વયે આબો તાબ દેખા,
જો દિનકો દેખા; સરાબ દેખા, જો શબકો દેખા વહ ખ્વાબ દેખા.

કિન્કયાટ—અગર તકલીફકા ખિયાલ ન લાઇયે, તો અપને ખ્વાબકી જરા તફસીલ ફરમાઇયે.

ફ્રદ્અ.

સેન્ટોય—

જો રાત મેરી બરે દર્દ સરસે આંખ લગી,
તો યેક મહવશે જાદૂ નજરસે આંખ લગી.
રમલસે, ફ્રાલસેં અપને, હમારે બશરેસે;
બતાઇયેતો સહી; કિસ બશરસે આંખ લગી ?

ચંગશી—ખુદા કરે ય્હે ફ્રાલ રાસ આયે, જો દૂર હય વ્હો પાસ આયે.

સેન્ટોય—કુછ આસ આય તો હવાસ આય.

ફ્રેફયાન—નસીબ નેક હય તો પાસા બદી ન કરેગા.

કિટકિટ—પાસેકા અગર શહજાદીકા પાસ હોગા તો પુરાહી પરેગા. [કિન્કયાટ ફ્રાલ દેખકર ખુશ હોતા હય.]

તહ્તુલ લફ્જ.

કિન્કયાટ—

કુદરતકે કાયદેકા અજબ ઇન્તિજામ હય,
બાલાકા પસ્ત, પસ્તકા બાલા મુકામ હય.
જિસ આદમીકો ખ્વાબમેં દેખા હુજૂરને,
વ્હો યક ગરીબ તિફ્લ અલાદીન નામ હય.
સૂરતમેં માહતાબ હય, સીરતમેં લા જવાબ,
હયેં બદ્ર આપ અગર, તો વ્હો માહે તમામ હય.
તકીદાર ઉસકી ચમકેગી મિસલે ચિરાગે તૂર,
થોરેહિ દીનમેં અબ વ્હો અમીરૂલ અનામ હય.

ચંગશી—ગરીબ સહી, મગર ઘરાનેકા તો આલી-જાહ હય ?

કિન્કયાટ—ન આલી-જાહ હય; ન કજ કુલાહ હય, મગર નસીબકા બાદશાહ હય.

સેન્ટોય—ભલા વ્હો ખુરશીદ જમાલ કભી બેદારીમેંભી નજર આયેગા ?

કિન્કયાત—(કિતાબ દેખકર) કિતાબ યહી કહતી હય કે જુરૂર જલ્વા દિખાયેગા, બલકે આપસે ઉસ્સે માહો મુશ્તરીકા કિરાન હો જાયગા.

સેન્ટોય—(ખુશ હોકર) શુક્ર હય યા પરવરદિગાર ! તેરી બંદા નિવાજીકી નિસાર.

મુસલ્લસ.

(કિન્કયાટસે) અય મુખ્બિરે સાદિક઼! તેરે યહ્સાનકે કુરબાન!
કુરબાન તેરે કૌલકે, ઇસ આનકે કુરબાન,
ઈસ મુજ઼દયે આરામેં દિલોજાનકે કુરબાન.
[કિન્કયાટ સર ઝુકાતા હય.]

(પંગશીસે) ખ઼વાસ! ઈન્હે લેજા, યેક કારચોબી શાલ ઇન્આમ દિલા.

કિન્કયાટ—ખુદા દોલતો ઇક઼બાલ જિયાદા કરે, દામાને દોલત ગૌહરે મુરાદસે ભરે. [પંગશીકે સાથ કિન્યાટ આદાબ બજાકર જાતા હય.]
[બાહરસે ટીટોટમકી આવાજ આતી હય, સબ સુનતી હયેં.]

અબયાત.

ટીટોટમ—
કયૂં બે મર્દક઼? તૂ નહીં પહચાનતા, મયેં કૌન હૂં?
કયા મેરા રૂતબા નહીં તૂ જાનતા, મયેં કૌન હૂં?

દરબાન—
(અંદરસે) બે ઇજાજત કોઇ અંદર દખ઼્લ પા સકતા નહીં,
આદમીકા સાયાભી જ઼િનહાર જા સકતા નહીં.

કાફ઼ી—ઠુમરી.

સેન્ટોય—
(કિટકિટસે) કૌન હય યેહ બેહયા? યેહ શોર કયા હુવા?
કિધર કયા હુવા? ખ઼બર લા.—કૌન.
શોર કયસા મચા, કૌન—કિસસે લડા,
કૌન મરા પરા, આજ યેહ કયા હુવા?
મયેં વારી, જા પ્યારી, દેખ આરી,
યેહ ભારી બેજારી હય કયારી? આકે મુઝે બતા.—કૌન.
[કિટકિટ સર ઝુકાકર ખ઼બર લાનેકો જાતી હય.]

કોફ઼્યાન—સરકારે જ઼િકાર, આવાજસે યહી પાયા જાતા હય, કે યેહ વજ઼ીરજાદા આયા હય. [કિટકિટ આકર અર્જ઼ કરતી હય.]

પીલૂ—દાદરા.

કિટકિટ—
કોઇ દિગર નહીં, પિસર હયેં વજ઼ીરકે, વ્હો આકે.
દર્શનકે લિયે આયે, દેખિયે બુલાકે—કોઇ.
બૂબક હયેં બડે, બાહેર લડ પડે,
બિગડે હયેં ખડે, ઘોડેપર ચઢે હવાકે—કોઇ.

બયત.

સેન્ટોય—

(કિટકિટસે) વ્હે એ-ગયરત, રોની સૂરત, બંગલ મૂરત, ક્યૂંકર આયા?

કિટકિટ—

(હાથ જોડકર) અય શહજાદી, મયૈંને રજા દી, મેરે બુલાયે અંદર આયા.

સેન્ટોય—

(ચિઢ્કે) ક્યૂંરી ગંદી બંદી! તેરી અયસી ખુદપસંદી?

અબયાત.

કિટકિટ—ઉસ ગધેકો મયૈં બુલા લાઈ બનાનેકે લિયે,
દિલ બહલનેકે લિયે, હઁસને હઁસાનેકે લિયે.

ચંગશી—(સેન્ટોયસે) આને દો બૂઝકડકો દાનાઈ જતાનેકે લિયે,
વ્હે બહાના ઠીક હય ગમ્મત મચાનેકે લિયે.

સેન્ટોય—મફ્દૂમ, જા; મેરા જુબ્બા પહનકર ઔર મેરા બુર્કઅ ઓઢ્કર જલ્દ આ, મેરે ફર્શ પર મુંહ છિપાકે લેટ જા. જબ વ્હો સિરી સૌદાઈ ન માને તો ઉસે ખૂબ બહાકાના; બનાના, ફિર અપના મુંહ દિખાના.

મફ્દૂમ—આપ મુઝે મર્દસે ઔરત બનાતી હયૈં? અગર ઔરત સમઝકર મુઝપર આશિક હો જાય, તો આપકી બલા મેરે માથે આય!

કોફ્યાન—તેરી કાલી સૂરતપર કૌન થૂકતા હય?

મફ્દૂમ—બી ગોરી, ચટોરી! જબ દિલ આ જાતા હય તો કહીં ચૂકતા હય?

કિટકિટ—જાતા હય યા બાતેં બનાતા હય?

મફ્દૂમ—જાનાહી હોગા?

સેન્ટોય—હાં, મેરા હુકમ બજાલાનાહી હોગા.

મફ્દૂમ—મુફ્તાર હો.

સેન્ટોય—જા, તૈયાર હો. [મફ્દૂમ સર ઝુકાકર જાતા હય.]

ચંગશી—શાહજાદી, શહરમેં ચારોં તરફ મુનાદી હય, કે ચંદ રોજમેં વજીરજાદેસે આપકી શાદી હય.

સેન્ટોય—અગર અપને નાપસંદ નિકાહકા નામ શાદી હય, તો વ્હે શાદી નહીં, બલકે નામુરાદી હય.

કોફ્યાન—મગર આપકે વાલિદ જીજાહને ઇસ શાદીકી રજા દી હય.

સેન્ટોય—વાલિદને શાદીકા ઇન્આમ નહીં દિયા, ગોયા સજા દી હય.

બયત.

દિલ ઉસકો દીજે, આપસે જિસપર કે આય દિલ,
ઔરોંકે દિલસે આદમી ક્યૂંકર લગાય દિલ?

થંગશી—આપકા હુકમભી કયા આપકો મંજૂર નહીં ?
સેન્ટોય—જાન દેનેકો કહે વ્હો, તો મયૈં મજબૂર નહીં,
દિલ કહીં દેનેકા લેકિન મુઝે મકદૂર નહીં.
કોકયાન—મગર વજીરજાદા જમાલ ઔર જલાલમેં કમ નહીં.
સેન્ટોય—અગર ઇનમેં કમ હોતા તો ગમ નહીં, મગર અફસોસ યહે હય કે ઉસમેં લિયાકતો દાનાઇકા જરાભી દમ ખમ નહીં. ઉસકી બેવકૂફી કયા તુમ નહીં જાનતી ?
કોકયાન—જાનતે હયૈં,મગર લબ ખોલના ખિલાફે અદબ માનતે હયૈં.
કિટકિટ—શાયદ બઅદ શાદીકે સુધર જાયગા, દાના કેહલાયગા.

અબયાત.

સેન્ટોય—જો જિસકી ખાસીયત હય, વ્હો દૂર નહીં હો સકતી જીસે,
નીમ નહીં મીઠા હો સકતા, લાખ કોઇ સીંચે ગુર ઘીસે.
ધતુર કભી ગુલાબ ન હો; ઇન્દ્રાયન આમ નહીં હો સકતા,
પાની પીનેકા કૂજા, જમશેદી જામ નહીં હો સકતા.
મખદૂમ—હુઝૂરે વાલા ! બંદા, બંદી બનકે હાજિર હુવા.
સેન્ટોય—વાહવા ! તેરે બનાવટમેં તો ખરી ઔરતકા રૂપ જાહિર હુવા ! (કિટકિટસે) જા, અબ ઉસ બેવકૂફકો બુલા લા. (કિટકિટ જાતી હય) ખવાસો, પહલે ખૂબ સમઝાવ બુઝાવ, મેરા પીછા છુરાવ, અગર ન માને તો પૂરા ઉલ્લૂ બનાવ.

[કોકયાન ઔર થંગશીકે સિવા સબ ખવાસેં સાથ સેન્ટોયકે એક તરફ છિપતી હયૈં, બેવકૂફોંકી તરહ દેખતા ભાલતા ટીરાટમ, કિટકિટકે સાથ આતા હય.]

ટીરાટમ—કયૂં જી ? યહે કયા ગજબ ! ઇતની દેર મુઝે બાહર બિઠાનેકા સબબ ?
કિટકિટ—વાહ ! જનાબ, વાહ ! જનાનખાનેમેં આના ઔર કુછ પરદે હિજાબકા ખિયાલભી ન લાના ?
ટીરાટમ—પરદા હિજાબકા યહાં કયા ખિયાલ હય ? યહેતો મેરી સુસરાલ હય.
કિટકિટ—અભીતો શાદી કી; ન બ્યાહ કિયા :—
ટીરાટમ—અપની જોરૂ દેખને આયા, તો કુછ ગુનાહ કિયા ?
કિટકિટ—ખયર ! કયા હય, ફરમાઇયે ?
ટીરાટમ—વાહ ! તુમ્હેં કયા બતાઇયે ? મિયાં બીવીકી બાતેં દૂસરોંકો સુનાઇયે ?

કિટકિટ— હુઝૂર! ઇસ વક્ત ઉનકા મિલના મુહાલ હય, જીકો મલાલ હય.

ટીટોટમ—હુઝૂર ઔર સરકારકો ઝારૂ મારો, અબસે મુઝે દુલ્હા-બાઇ પુકારો.

કિટકિટ—ખયર! પુકારેંગે ઔર ઝારૂભી મારેંગે, મગર અબ આપ સિધારિયે, બાતેંન બધારિયે. વ્હો આરામમેં હયૈં, ઉનકી તબીઅત ખરાબ હય.

ટીટોટમ—કયૂં? યેહ કયા હિસાબ હય? કુછ મેરા ઇજિતરાબ હય?

બયત.

નજદીક આયા જબકે જમાના વિસાલકા,
તો કૌનસા સબબ હુવા રંજો મલાલકા?

કિટકિટ—ખુદા જાને કિસે ખ્વાબમેં દેખા હય!

ટીટોટમ—કિસે કયા? મુઝે દેખા હોગા. સિવા મેરે કિસી ઔરકો ખ્વાબમેં દેખનેકા ઉન્હેં હક કયા હય?

કિટકિટ—ખ્વાબમેંભી કુછ આપકા ઇજારા? (ખુદસે) યા બેવકૂફી! તેરાહી સહારા.

ટીટોટમ—અલબત્તા! મયૈં જિસે જલ્વા દિખાતા હૂં, ઉસકે ખ્વાબમેંભી આતા હૂં.

કિટકિટ—તો મિહરબાની કરકે ખ્વાબમેં આના, ઇસ વકત અચ્છા નહીં જગાના.

ટીટોટમ—આજ બહુત બેકરાર હૂં, તાલિબે દીદાર હૂં.

કિટકિટ—આપકે પ્યારસે ઉન્હે સાફ ઇન્કાર હય.

ટીટોટમ—મેરે પ્યારસે ઇન્કાર? વ્હો દિલ્લગી કરતી હયૈં, યા શાદી?

કિટકિટ--દિલ્લગી.

ટીટોટમ—અજી વ્હો નહીં કરતી તો ઉનકા બાપ શાદી કરેગા! કલહી બંદા અકડકે દામાદી કરેગા!

કિટકિટ—જબ દિલ ન રાજી હો તો કયા આપકી જબરદસ્તી હય?

ટીટોટમ—જબરદસ્તી ઔર મગર-મસ્તી! કલહી શાદી કરતા હૂં, દેખોતો કયસી ઉસ્તાદી કરતા હૂં!

બયત.

કિટકિટ—

(તીઉરી ચઢાકે)અચ્છે બિજલીકી તરહ આંખેં નિકાલે આયે,
વાહજી વાહ! બડે ચાહનેવાલે આયે.

[કોફ્યાન જાહિરમેં ટીરાટમકી તરફદાર હોકર કિટકિટકો સખ્ત સુખન સુનાતી હય, બાતિનમેં બનાતી હય.]

કોફ્યાન—અય હય બહના! કયૂં લઢી મરતી હો? કયા ગજબ કરતી હો?

ટીરાટમ—દેખો તો યહે શોખ દીદા! અજલ રસીદા! મેરે મુંહ આતી હય, નાહક ટર્રાતી હય!

કોફ્યાન—અરી મુંહફટ! જા, પરે હટ! કયૂં સાહેબજાદેસે ઇતના ઉલઝતી હય? ઇન્હેં કયા સમઝતી હય? [કોફ્યાનકે ધમકાનેસે ટીરાટમ અપની શેખી જિતાતા હય.]

બહરે તવીલ.

ટીરાટમ—મયૈં ખબરદાર, તલબગાર, વફાદાર, પરસ્તાર, ઝમકંદાર, ચમકદાર, સભી કારમેં હુશિયાર, મેરા તૌર, મેરા દૌર નહીં ઔર કહીં ઔર. (કોફ્યાનકે આગે તીન બાર હાત બઢાતા હય, કોફ્યાન બારી બારી હાત મારતી હય) જરા હાત લાવ! અજી હાત લાવ! અહા હાત લાવ.

કોફ્યાન—અજી વાહ મિયાંજાન, મિહરબાન, કદ્રદાન, જહે આન, જહે બાન, અજબ તાન, અજબ શાન, અજબ ગાંઠકે પૂરે, કહે કૌન અધૂરે? (કોફ્યાન, દહના હાત બઢાતી હય, ટીરાટમ હાત મારતા હય) જરા હાત લાવ! અજી હાત લાવ! અહા હાત લાવ!

કોફ્યાન—હુઝૂર, યહે આપકી સુસરાલ હય, ઇસી બાઇસ ઇસ મસ્તાનકો આપસે હઁસી ઠઠોલ, મસ્ખરી મખોલકા ખિયાલ હય, વરના કયા મજાલ હય!

ટીરાટમ—અગર યહે હાલ હય તો ફિર કયા મલાલ હય.

બયત.

શકરસી કયૂં ન ઉનકી ગાલિયાં હો,
જો રિશ્તેમેં હમારી સાલિયાં હો.

ખાલાજાન, તુમ મેરી મિહરબાન, કદ્રદાન હો; જરા ઉન્હે જગા દો, મુઝસે મિલાદો. (અશ્રફી દેતા હય) લો મેરી તરફસે યહે ઇન્આમ.

કોફ્યાન—(લેકર) બડી મિહરબાની.

ચંગશી—મુઝે કુછ ન દીજિયેગા?

ટીટાટમ—તુમ્હેં કયા ચાહિયે?

ચંગશી—અંગૂઠી.

ટીટાટમ—અંગૂઠી? ખયર, લો અંગૂઠી.

[નિકાલ દેતા હય, હીયૂ સવાલ કરતી હય.]

હીયૂ—ઔર મુઝે ભૂલ જાઇયેગા

ટીટોટમ—કહ દો મેરી જાન, કયા હય અરમાન ?

હીયૂ—સરકી ટોપી.

ટીટોટમ—કયા મેરી આબરૂ ઉતરવાતી હો ?

હીયૂ—મહબ્બતમેં લોગ સર દે દેતે હયઁ; આપસે યેક ટોપી નહીં દી જાતી હય ?

ટીટોટમ—અચ્છા; લો, યહે ટોપી.

કિટકિટ—મુઝે કુછ ન ઇનાયત ફરમાઇયેગા ?

ટીટોટામ—કયૂં નહીં, મગર અબતો ન ટરીઇયેગા ?

કિટકિટ—કભી નહી.

ટીટોટમ—કયા લોગી ?

કિટકિટ—(ગલા બતાકે) કંઠી.

ટીટોટમ—કંઠી ? અચ્છા લો; કંઠી. [કંઠી ઉતાર દેતા હય.]

કિટકિટ—બંદગી. [સલામ કરતી હય.]

ટીટોટમ—જાઇયે, અબ ઉન્હે ઉઠાઇયે.

કિટકિટ—હુઝૂર ! આશિક મઅશૂકમેં દલાલી ન કરાઇયે ! વહો સોઇ હયઁ, આપ જાઇયે, ખુદ જગાઇયે.

ટીટોટમ—હાં, તો યહે ફરમાઇયે. (મખ્દૂમકે પાસ જાકર ઝુક ઝુકકે અર્ઝ કરતા હય.) અય મેરી કરારે જિન્દગાની ! મહબ્બતકી નિશાની ! [મખ્દૂમ આવાજ બદલકે જવાબ દેતા હય.]

મખ્દૂમ—કયા હય મેરે યાર જાની ? સયલાની !

ટીટોટમ—(ખુદસે) કયસી શીરીં જબાની ! (મખ્દૂમસે) જરા મુખડા દિખાવ, ન તરસાવ.

મખ્દૂમ—અજી મયઁ બીમાર હૂં, મુઝે ન સતાવ !

ટીટોટમ—આજ બંદેને જીપર ખેલકે આનેકી હિમ્મત કી હય, તકલીફ દી હય, ખુદારા દિખાદો !

મખ્દૂમ—(આવાજ બદલ કર) અગર સચ્ચા પ્યાર હો તો બીમારીકા સદકા દો, એક બાર ગિર્દ ફિરો, મેરા તવાફ કરો.

ટીટોટમ—એક બાર ગિર્દ ફિરૂં ? અચ્છા, હાજિર હૂં.

અબયાત.

(ખુદસે) જો મેરી જોરૂ કહે સો હય રવા મેરે લિયે,
જોરૂજીકા હુકમ હય, હુકમેં ખુદા મેરે લિયે.
[ફિરકે, બોલતા હુવા ગિર્દ ફિરતા હય.]

મુકર્રર ફિરકે.

જલ્લ તૂ, જલાલ તૂ, આઈ બલા ટાલ તૂ,
દુખ દર્દ નિકાલ તૂ, મેરી જોરૂ સઁભાલ તૂ.
(સેન્ટોયસે) કહો તો ઔર ફિર મરૂં, કહો તો બસ કરૂં.

મખ્દૂમ—બસ, અબ ન ઘૂમો, અબ તીન દફ્આ પાંવ પરો.

ટીટોટમ—પાંવ પરૂં ? (સોચકે ખુદસે) ખયર ! આજ પાંવ પરભી પરતા હૂં; ફિર બઅદ શાદી અપને પાંવપર ગિરાવુંગા. (મખ્દૂમસે) મેરી જાન, પાંવ પરૂં, લાત ખાવું, જો કહો સો બજા લાવું. (પાંવ પર ગીર કર) લો અબ દિખા દો.

મખ્દૂમ—કયા દિખાવું ? બતા દો.

ટીટોટમ—ફૂલસે ગાલ, મુશ્કસે બાલ, તારેસા ખાલ, ઔર હિલાલ.

મખ્દૂમ—લો, દેખો વ્હો જમાલ. [ઉઠકર મુંહ ખોલતા હય, ટીટોટમ ચૌંકતા હય, સબ ખ્વાસેં જાહીર હોકર તાલિયાં બજાકર હઁસતી હયૈં, ટીટોટમ મારને ચાહતા હય, સબ હુરેં પુકારકે શોરો ગુલ મચાતી હયૈં.]

બાબ પહેલા—દિખાવ ચૌથા.

અયશ મંઝિલ.

[લિમ્બુંગ, ટીટોટમકી હાલત પર અફ્સોસ કરતા આતા હય.]

મુસદ્દસ.

લિમ્બુંગ—

અગર અફ્સોસ હય મુઝકો તો હય અફ્સોસ લરકેકા,
મગર માબાપકી ય્હે ભૂલ હય, કયા દોસ લરકેકા ?
હુવે મા બાપ બેપરવા, તો બચ્ચેકા ચલન બિગરા,
રહા જબ બાગમેં ગાફિલ, તો બેશુબહા ચમન બિગરા.
ન સીખા ઇલ્મ મજલિસકા, ન તો ઇલ્મે અદબ સીખા,
જો સીખાભી અગર બેરને તો લહવો લઅબ સીખા.

બયત.

[પસર ગર યેક લાયક હો, તો અચ્છા હય હજારોંસે,
અગર યેક માહે રોશન હો, તો બ્હેતર સૌ સિતારોંસે.

[લિમ્બુંગ અફસોસ કરતા હુવા જાતા હય, દૂસરી તરફસે કિન્કયાટકે સાથ ટીટોટમ બાતેં કરતે હુવે આતા હય.]

ટીટોટમ—તુજૂમી સાહેબ, મેરા કામ અબ આપકે હાત હય.

કિન્કયાટ—ફરમાઇયે તો, કયા બાત હય ?

ટીટોટમ—વહી, મેરે સાથ શહજાદીકી શાદી.

કિન્કયાટ—ઉસકી તો શાહને રજા દી.

ટીટોટમ—હાં, મગર શહજાદીને દગા દી, બાપકી લિયાકત બેટીને મિટા દી.

કિન્કયાટ—શાયદ આપકી બદ સુલૂકીસે આપકો યહે સજા હુઇ.

ટીટોટમ—(આંખેં નિકાલકે) બદ સુલૂકી ? કયા મુઝે નહીં પહચાનતે ? મેરા દરજા નહીં જાનતે ?

કિન્કયાટ—ખૂબ પહચાનતા હૂં. આપ ખુદાકે નાચીજ બંદે હયેં, મયેં જાનતા હૂં.

ટિટોટમ—નાચીજ હૂં, મગર દિખા દૂંગા; કયા ચીજ હૂં !

કિન્કયાટ—(બેપરવાઈસે) બિસમિલ્લાહ ! [કિન્કયાટ ગુસ્સેમેં ચલા જાતા હય, ટીટોટમ ખફા હોતા હય.]

અબયાત.

ટીટોટમ—

બસ, મેરી દાનિશમંદીને બાત બરાબર પાઈ હય,
શાહ, વઝીર ઔર શહજાદી, તીનોકી શામત આઈ હય !
ઇસ કલજુગમેં મિલતા હય, ઉલ્લૂહી જિસકો મિલતા હય,
મુઝસા અફલાતૂં શૌહર આલમમેં કિસકો મિલતા હય ?
અયસા ચિહરા, અયસી આંખેં, અયસી રંગત કિસકી હય ?
(સામને દેખકર) કયૂં યારો ! બતલાવોતો મેરીસી સૂરત કિસકી હય ?

[જાયા ચાહતા હય, સામનેસે મખદૂમ શીદી કિતાબ તિલસ્મે તૂફાન પડ઼તા હુવા આતા હય, ઉસે દેખકર રુક જાતા હય ઔર યેક તરફ ખરા રહતા હય.]

મખ઼દૂમ—" ઉલ્લૂકા કલેજા, જિસકો પાનીમેં ઘોલકે પિલાય, વ્હો આદમી અપને બસમેં હો જાય." [કિતાબ દેખતા હુવા સોચતા હય, ટીટોટમ સુનકર હયરાન હોતા હય]

ટીરોટમ—બસમેં હો જાય! ઓહો! યહે અમલ તો ઠીક હય! (મખ્દૂમસે) કયૂં એ લરકે? (મખ્દૂમ ચોંકકર આદાબ બજાલાતા હય) કયા પઢ્તા હય?

મખ્દૂમ—બંદા આમિલ હોનેકી તરકીબેં ગઢ્તા હય.

ટીરોટમ—યહે કિતાબ અમલકી હય?

મખ્દૂમ—જી હાં, તિલસ્મે તૂફાન ઇસકા નામ હય. (પાસ જાકે બતાતા હય) "હુબ્બકા અમલ."

ટીરોટમ—કિસીકો કોઈ કયા ખિલાય, કે આદમી બસમેં હો જાય?

મખ્દૂમ—(સોચકે) ઉલ્લૂકા કલેજા.

ટીરોટમ—ઉલ્લૂ કહાં મિલેગા?

મખ્દૂમ—વાહ હુજૂર! (ટીરોટમકો બતાકર) આજ કલ ઉલ્લૂકા કયા કાલ પરા હય? આપકો નહીં સૂઝતા; મગર મેરે તો સામને ખરા હય.

ટીરોટમ—(સામને દેખકર) કહાં હય? (મખ્દૂમ સામને બતાકર, નજર બચાકર ટીરોટમકી તરફ ઇશારા કરતા હય) મુઝે તો નજર નહીં આતા હય. અચ્છા, આગે?

મખ્દૂમ—(પઢ્તા હય) "નોચંદી જુમએરાતકી આધી રાતકો કાલા જાંધિયા, કાલી કુરતી પહન, હાથ; પાંવ ઔર મુંહમેં કાલિખ લગાકે મસાનમેં જાય, વહાંકી ખાક લાય, પાનમેં મિલાય, જિસે ખિલાય, વ્હો ફૂરમાં બરદાર હો જાય. મગર આતે જાતે જબાન ન ખોલે, કિસીસે ન બોલે."

ટીરોટમ—(ખુશ હોકે) હાં! યહે નુસ્ખા ખૂબ હય! મુઝે મરગૂબ હય. મયૈં આજમાવૂંગા, જો મેરે દિલમેં બસા હય ઉસકો બસમેં લાવૂંગા.

મખ્દૂમ—ઔર મયૈં ઇન્આમ પાવૂંગા.

ટીરોટમ—બેશક મયૈં તુમ્હેં ખુશ કરૂંગા.

મખ્દૂમ—બંદગી.

ટીરોટમ—બંદગી. [મખ્દૂમ પઢ્તા હુવા જાતા હય.]

મખ્દૂમ—"ચોથા નુસ્ખા. જબ ચાંદ ગહન હો, તબ રોતી સૂરતોંકો હઁસતી સૂરત બનાનેકે લિયે." [જાતા હય ઔર છિપકે દેખતા હય, ટીરોટમ ખુશ હોતા હય.]

ટીરોટમ—નોચંદી જુમએરાતકો શહજાદીકી ઘાત હય, યહે સચ બાત હય. મસાનકી ખાક લાવું, ઉસ મગરૂરકો ચટાવું, મિજાજ કરનેકા મજા ચખાવું! (ચલતે ચલતે) હાં! વાપસ આતે વક્ત

કિસીસે બોલના મનઅ કિયા હય. પથરા ન બોલુંગા, ઇસમેં નુકસાનહી કયા હય? [ટીરેટમ જાતા હય, મખ્દૂમ બાહર આકર અપની શેખી જિતાતા હય.]

મખ્દૂમ—(કિતાબ દેખકર) વાહરે તિલસ્મે તુફાની! વાહરે અરવાહે શયતાની! ગોકે મયઁ ન આમિલ ન કામિલ હુવા, મગર અભીસે પાંચવેં સવારોમેં શામિલ હુવા.

ચોબોલા.

બસ અબ ભૂતોંકો રામ કરૂં, જિનકો ગુલામ કરૂં.
ધંદા ન કામ કરૂં, ચયન ઔર આરામ કરૂં.

ઇંગ્રેજી તર્જ.

બન કે પુર ફન; લાવૂં સૌ મન; અનધન કંનચન હાહાહા!
લૂં નયે મસકન, બરતન; બાસન; અચકન; ચપકન હાહાહા!
આનન ફાનન બનૂં મહાજન, લાવૂં ફૈરન ટટ્ટ ટાંગન;
ભર ભર દામન, ટકે છના છન, રાનીકા બાગ, ચૌપાટીકા ગુલશન,
ઠંઢી સરક ઔર કુલાબેકા ટવરન, ગિરાન રેલ, ઔર હોટલ લંદન,
પવનચક્કી તાજમહલકા ભોજન, મામાજાની ઔર માહીમકા દરસન.
ફિરૂંગા બન ઠન, લટકન મટકન, બન મન મોહન, લાલૂં સોહન,
ઠાટ બાટસે જોબન રોશન, અહા અહાહા? ઓહો ઓહોહો!

[કિતાબ પડ઼તા હય.]

“બાબ ચોથા–બયાન તીસરા. ચુરેયલોંકી હાજિરાત. (હયરત હોકર પડ઼તા હય) જો ઇક્કીસ દિન ઇસ મંતરકો જગાય, ચુરેલ હાથ બાંધે ઉસકે આગે આય. (હયરતમેં) ઓહો! (મંતર પડ઼તા હય) લોના ચમારી; કમકયા દેવી, આરી, આરી; છૂ!” (સોચતા હય) મંતર છોટા હય, બર જબાન કરલેના બજા હય. [ચાર બાર મંતરકો પડ઼કર ફિર કિતાબમેં દેખતા હય, કિટકિટ પીછેસે મખ્દૂમકો કિતાબ પડ઼તા હુવા દેખકર રુક જાતી હય.]

(ખુદસે) અરે! જિસકે લિયે મેરા જી ઉડ઼ા જા રહા હય, વોહો સૌદાઈ તો યહાં બેપરકી ઉડ઼ા રહા હય! શહજાદીને ઇસ બૂબકકે બનાને ઔર છકાનેકા મશ્વિરા દિયા હય, જ઼ન્નાસોંકોભી મદદકે લિયે સાથ કિયા હય. વોહો બનાવટી ખ઼ત ઇસને પાયા યા નહીં, જન્નાસને પહુંચાયા યા નહીં? મુઝે તો ઇસ સાદા લૌહપર પ્યાર આતા હય, ઔર ઇસે; મુઝે દેખતેહી બુખાર આતા હય! (સોચકર) કિટકિટ, આજ ફિર મના,

આજમા, અગર અપના માઇલ ન પાયા તો જરૂર ઇસકા ગુરૂર તોર; છકા ઔર ઠિકાને લા. [દિલલગી કરનેકો આહિસ્તા આહિસ્તા પીછે આકર દોનો હાથોંસે મખ્દૂમકી આંખેં બંદ કરતી હય, જિસે ચુરેલકા સચમુચ આ જાના યકીન કરકે મખ્દૂમ ઘબરાતા; કાંપતા હય.]

મખ્દૂમ—અરે ! સચમુચ આ પહુંચી !

કિટકિટ—હાં, કૌન હૂં, પહચાના ?

મખ્દુમ—તૂ ચુરેલ હય, મયૈંને જાના.

કિટકિટ—(ખુદસે) યેહ ગધે બસંત, આજ એક બરસસે ઇન્હી ખપ્તમેં પરે હયૈં, બીલ્લીકે ખ્વાબમેં ભી છીછરે હયૈં ! (ચિડ઼કર ધક્કા દેતી હય, મખ્દૂમ મુંહકેબલ જમીનપર ગિરતા હય.) મર. કિનારે ! [ડરકે મારે મખ્દૂમ પરા રહતા હય.]

મખ્દુમ—મર ગયા ! નામ લેતેહી ચુરેલ તો ટુટ પરી !

[જલનકે મારે કિટકિટ મખ્દૂમકો કોસતી હય, મખ્દૂમ સચ માનતા હય.]

કિટકિટ—તેરા કલેજા ખાને !

મખ્દુમ—(પરા પરા) કલેજા ખાને ?

કિટકિટ—(જલકર) હાં, તેરા મુર્દા ઉઠાને !

મખ્દુમ—(ખુદસે) બાપરે ! (કિટકિટસે) બી ચુરેલ, લિલ્લાહ ! જાવ, મુઝે ન સતાવ.

કિટકિટ—કહાં ! અબતો મયૈં તેરે સરપર સવાર રહૂંગી.

મખ્દુમ—(ખુદસે) સરપર સવાર ! ઓ પરવરદિગાર !

[કિટકિટ મખ્દૂમકા કાન મલતી હય.]

કિટકિટ—અરે બેધ્યાન ! છોર ચુરેલકા ગુમાન ! ઉઠ, મુઝે પહચાન ! [મખ્દૂમ, ડરતા હુવા કિટકિટકો દેખકર ચોંકતા હય.]

મખ્દુમ—અરે યેહ કૌન ! (ઉઠકર ગૌરસે દેખતા હય) તૂ કિટકિટ યા ઔર કોઇ ?

કિટકિટ—કિટકિટ, સૂઝતા નહીં ?

મખ્દુમ—(શક કરકે) સૂઝતા હય, તૂ ચુરેલ હય, મગર કિટકિટ બનકર આઇ હય ! (સોચકર) અહાં સચતો ! તૂ સચ્ચી ચુરેલ હોતી તો હાથ બાંધે આતી ! આમિલોંકે પાસ ચુરેલ કાન મલને નહીં જાતી !

કિટકિટ—મુવા, તૂ કિસ આમિલકા જના હય ? કહાંકા આમિલ બના હય ? આજ એક બરસસે તુઝમેં યહી પાગલપનેકા અસર હય.

મખ્દૂમ—અભી એક બરસકી ઔર કસર હય. બરસકે બઅદ જિન્નાતકા લશ્કર તાબ્એ હો જાયગા, કોઇ પાંવ દબાયગા; કોઇ જૂતિયાં ઉઠાયગા:—

કિટકિટ—ઔર કોઇ જૂતિયાં લગાયગા.

મખ્દૂમ—ખયર ! દેખા જાયગા, મગર તૂ યહાં કયૂં સતાને આઇ ?

કિટકિટ—મયેં યાદ દિલાને આઇ. અપના વઅદા વફા કરો, શાદીકા ઇકરાર પૂરા કરો.

મખ્દૂમ—કિસને ઇકરાર કિયાથા ? તૂને મુઝે શરાબ પિલાકર કબૂલા લિયાથા.

બયત.

કિટકિટ—જાન દેતે હયેં તુમ્હેં, મોતકો દમ દેતે હયેં,
જો કોઇ દે નહીં સકતા હય વ્હો હમ દેતે હયેં.

મખ્દૂમ—જાનકો કયા શહદ લગાકર ચાંટે, યા ગઢેમેં પાટેં ?

કિટકિટ—અરે ઓ કાલે કલૂટે, જમાનેકે ઝૂટે ! મયેં તુઝપર ન મરતી તો ગધીભી તુઝે પ્યાર ન કરતી !

મખ્દૂમ—(હઁસકર) શુક્ર હય કે ગધી પ્યાર કરને આઇ ! મગર આપને નાહક તકલીફ ઉઠાઈ !

કિટકિટ—મેરી જયસી કહાં મિલતી હયેં ?

મખ્દૂમ—તેરી જયસી છપ્પન હજાર (કીસા બતા કર) કીસેમેં રખ્ખી હયેં !

કિટકિટ—એકભી તો દિખાવ ?

મખ્દૂમ—નજર તો ન લગાવ ?

કિટકિટ—સબ ઝૂટ ! ગલત !

[મખ્દૂમ જેબસે એક ખત નિકાલકર દૂરસે દિખાતા હય.]

મખ્દૂમ—દેખો યહે ખત.

કિટકિટ—કયા હય, જરા સુનાવ.

મખ્દૂમ—સુનો ઔર ફરક જાવ. (પઢતા હય) "ભોલે મઅસુમ. મિયાં મખ્દૂમ. લો અબ અમીર બનો. ગની હો, વલ્લાહ ! નસીબકે ગરે ધની હો. એક અમીરજાદી તુમસે શાદી કિયા ચાહતી હય, અપની બારી મિલકિયત તુમારે નામ લિખ દિયા ચાહતી હય. મંજૂર હો તો લખપતી બનજાવ, મૂસલોં ઢોલ બજાવ." (કિટકિટસે) સુના ! લખપતી !

કિટકિટ—એવકૂફી ! આગે ?

મખ્દૂમ—હંહં ! જલી કયૂં મરતી હો ? (પઢતા હય) "દો

ચાર દિનમેં ઉસે દિખા દૂંગી, બલ્કે તુમસે મિલા દૂંગી. જહાં લિખ્ખું ચલે આના, મગર કિસીકો સાથ ન લાના. રાકિમ—તુમારા ખાદિમ"

કિટકિટ—(ધીરજ ખોકર) તો કયા સચમુચ જાવગે?

મખ્દૂમ—લછમી પાવું ઔર ન જાવું?

કિટકિટ—મેરી ચાહકા યેહ બદલા હય?

મખ્દૂમ—તુમારે ચાહકા પાની ગદલા હય.

[મખ્દૂમ જલ્દીસે ચલા જાતા હય, કિટકિટ ઉસકી ચાલપર અફ્સોસ કરતી હય.]

તહતુલ લફ્જ.

કિટકિટ—રહમ યાં ઇન્સાફ યા રસ્મે વફા કુછભી નહીં,
રાહે ઉલફતમેં જફાવોંકે સિવા કુછભી નહી.
કયા બતાયેં હમ, કે હાસિલ દિલ લગાનેમેં હય કયા?
ઇબ્તિદા સબ કુછ હય, લેકિન ઇન્તેહા કુછભી નહીં!
દર્દ દિલ કહકર જો પૂછા, કહિયે કયા ઇર્શાદ હય?
સર ઝુકાકર ચુપકેસે યેહ કહ દિયા, કુછભી નહીં!

[કોફ્યાન, ચંગશી ઔર કઈ ખ્વાસેં આકર કિટકિટસે હાલ પૂછતી હય.]

કોફ્યાન—કયૂં બહન, કયા હુવા?

કિટકિટ—સચમુચ બેવફા હુવા! મેરી સૂરતસે ખફા હુવા!

બયત.

દોસ્તીમેં અબ તમાશા બયરકા હોને લગા,
વ્હો જો અપના હો રહાથા, ગયરકા હોને લગા.

ચંગશી—સચ, મર્દોંકી જાત બેવફા; બદ સિફાત હય. (ઠહરકર) મગર કયા હુવા, વ્હો તો બતાવ, જરા હાલ તો સુનાવ?

કિટકિટ—વ્હો બનાવટી રુકઅ પા ચુકા, બહકાનેસે ધોકેમેં આ ચુકા. અમીરજાદી બ્યાહનેકો તૈયાર હુવા, પયસેહીકા પ્યાર હુવા!

[કિટકિટ રોતી હય, કોફ્યાન મનાતી હય.]

કોફ્યાન—ન રો; ન ઘબરાવ, મેરે કહે ચલો; સાથ આવ. શહજાદીકી હિદાયતકે મુતાબિક તરહ તરહકે ભેસ બદલકર, ઉસ છલિયાકો છલકર ફજીહત કરેં, સબકે સામને નસીહત કરેં. [સબ જાતી હયેં,

[દૂસરી તરફસે મખ્દૂમ બરાબરાતા આતા હય.]

મખ્દૂમ—કમબખ્ત! ચુરૈલકે બદલે ખુદ આ ગઇ, નાહક બક બકકે સર ખા ગઈ! પાસ ન ખોટા પયસા, ન ફૂટી કૌડી, ઔર

બ્યાહને દૌરી! ચાહે જોરૂકા ટટ્ટૂ બન જાવું, મગર લાવું તો અમીર-જાદીકી લાવું, નહીં તો કવારાહી રહ જાવું. [હીયૂ નોકર બનકર આતી હય ઔર મફ્દૂમકો બનાવટી ખત દેતી હય.]

હીયૂ—યહે લો અપના ખત.

મફ્દૂમ—મિહરબાની. [હીયૂ ખત દેકર જાતી હય, મફ્દૂમ ખત ફાડકર પડતા હય.]

"ભાઇ મફ્દૂમ,—આજ વ્હો અમીરજાદી ચોર દરવાજેસે અયશ મંજિલમેં આયગી, તુમભી છયલા બને ચલે આવ; મુલાકાત હો જાયગી. ન આવગે તો પચતાવગે, અયસી સોનેકી ચિરિયા ફિર ન પાવગે. ઇશારેકા લફ્જ ગુલ હય; સમઝ લેના, જવાબમેં કોઇ કાફિયેકા લફ્જ બોલ દેના. રાકિમ—વહી ખાદિમ."

' સોનેકી ચિરિયા જરૂર ફંસાવું, જરકે પર કતર; ઉસે પરકટી બનાવું, ખુદ પરદાર બન જાવું, તો એપરકી ઉરાવું! (સોચકર) મગર છયલા બન્નેકો પૂંજી કહાંસે લાવું? ટીમટાંમ કહાં પાવું?

[ફિટફિટ જવહરી બની, હાર; અંગૂઠી પહને, શાલ ઓઢે આતી હય, મફ્દૂમકો બનાતી હય.]

ફિટફિટ—ઓહો મિયાં મફ્દૂમ! અયસે મગમૂમ?

મફ્દૂમ—(મુંહ તાકકર) આપ મુઝે પહચાનતે હયઁ? હમતો આપકો નહીં જાનતે હયઁ.

ફિટફિટ—અજી આપ નહીં જાનતે; મગર આપકો મયઁ અચ્છી તરહ પહચાનતા હૂં. મયઁ છગનલાલ જવહરીકા ભાઇ મગનલાલ હૂં. શાહી મહલસે આયા, શાહકો કુછ જવાહિર દિખાયા.

પીલુ—બરવા—ગત.

હમ ઝવેરી લરકે, હાંહાંરે હાં હમ ઝવેરી લરકે,—હમ.
ખરે સુઘડકે ચલે મોતી–બજાર અકરકે.
મેરે ગોહર રતન હયઁ અદનકે, મેરે રતન સજન તન મનકે,
ચમન હૅય લાએસે ચમનકે, ચલે મોતી–બજાર અકરકે.—હમ.
હર નર સજકર દમકે, બદન ચમન બન ઝમકે,
હીરે પન્ને મૂંગે મોતી ચમકે, દરસનમેં જી પરસનમેં.
નીરાલે બર લાવું, મતલબ રગડ ઝગડકે, ચલે મોતી-બજાર અકરકે—હમ.

મફ્દૂમ—અચ્છા હુવા મુલાકાત હુઇ. જનાબ, એક ચિરિયા ફૅંસાના હય, મગર દામમેં ન ચારા હય ન દાના હય. કુછ મદદ દીજિયે, મેહરબાની કીજિયે, કે અમીર બનકે જાવું, ચિરિયા ફૅંસાવું.

ફ્રિટફ્રિટ—ફરમાઇયે, કયા દરકાર હય ?

મખ્દુમ—બંદા કુછ કર્જ ઉધારકા તલબગાર હય.

ફ્રિટફ્રિટ—પચાસ રુપય બસ હય ? [નોટ દેતા હય.]

મખ્દુમ—મિહરબાની. મગર, (ઉંગલી બતા કર) ઉંગલી ખાલી હય.

ફ્રિટફ્રિટ—સચ, યેહ બાત અમીરી શાનસે નિરાલી હય. (અંગૂઠી દેતા હય) યેહ અંગૂઠી લીજિયે, મગર ચિડિયા ફૂંસાકર વાપસ દીજિયે.

મખ્દુમ—ફોરન. (પહન કર) બંદગી. (ગલા બતાકર) ગલાભી ભાંય ભાંય કરતા હય.

ફ્રિટફ્રિટ—હાર દરકાર હોગા ?

મખ્દુમ—હાં. ઇસકી સજધજસે વોહ નવ બહાર ગલેકા હાર હોગા.

[ફ્રિટફ્રિટ હાર દેતી હય, વોહ પહનને શાલપર નજર જાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—લીજિયે

મખ્દુમ—મહેરબાની. મગર પંછી ફૂંસાનેકો એક સુનહરા જાલ ચાહિયે, યઅની ઓઢને ઓઢાનેકો જરીના શાલ ચાહિયે.

ફ્રિટફ્રિટ—શાલ કયા માલ હય ! (દેતી હય) લે જાઇયે, મગર સંભાલકે લાઇયે.

મખ્દૂમ—બંદગી. ખૂબ મદદ કી. ચંદ રોજમેં આપકો એકકે ચાર દૂંગા, અમીરજાદી બ્યાહકે સબ બોઝ ઉતાર દૂંગા.

ફ્રિટફ્રિટ—મુજાયકા નહીં, કિસીકા કામ નિકલે તો હમેં ચીજકીભી પરવા નહીં. બંદગી.

મખ્દૂમ—બંદગી. [ફ્રિટફ્રિટ જાતી હય, મખ્દૂમ ખુશ હોકર શેખચિલ્લીકી તરહ મંસૂબે બાંધતા હય, ફ્રિટફ્રિટ છિપકે તમાશા દેખતી હય.]

જીલા—ઠુમરી.

કર ધરકે ઠાઠ બાટ, લાતા હૂં માલ કાટ,
મોતી; મૂંગે, પન્ને; હીરે,
જાકર અબ બંદેને ચીરે.—કર ધરકે.

ઠગપનકા જાલ ડાલ, કાટૂંગા માલ તાલ,
ફિરતો પૌબારે હયેં, વારે હયેં, ન્યારે હયેં,
જરવાલીકા જાની હૂંગા, દૌલતમેં લાસાની હૂંગા—કર ધરકે.

[મખ્દૂમ અકડકર જાતા હય, ફ્રિટફ્રિટ, હીયૂ; કોફ્યાન; યંગશીકે સાથ આતી હયેં.]

કિટકિટ—(હીયૂસે) કયૂં ? વ્હો ચિઠ્ઠી મખ્દૂમને પાઈ ?

હીયૂ—શહજાદીને ખુદ લિખવાઈ ઔર મયૈં હાતોહાત દે આઈ.

કોફ્યાન—(કિટકિટસે) અબ વ્હો દૌલત-પરસ્ત જરૂર આયગા, ઔર તુમ્હેં ગયર સમઝકર રંગ લાયગા. અબ ગયર બનકર ઉસે રુસવા કરો, ગયરત દિલાકર અપના કરો.

કિટકિટ—ચલો, તરકીબ તો અચ્છી નિકાલી હય, આગે અલ્લાહ વાલી હય. [એક નૌકર આકર ખબર દેતા હય.]

નૌકર—બી કિટકિટ, વ્હો બૂબક અકરતા હુવા આયા હય, તુમસે મિલા ચાહતા હય.

કિટાકટ—(નૌકરસે) જાવ, દો કુર્સિયાં લાવ; ઉસે બુલાવ ઔર બિઠાવ.

નૌકર—બહુત ખૂબ. [નૌકર જાતા હય.]

કિટકિટ—(સબસે) ચલો બહના, અબ હમ જાયેં.

[સબ જાતી હયૈં, નૌકર દો કુર્સિયાં લાકર રખતા હય ઔર અંદર આનેકો મખ્દુમકો ચુપચાપ ઇશારા કરતા હય. મખ્દૂમ આકર બયઠતા હય, નૌકરકો જાતે જાતે યક બ યક જોરસે હઁસી આતી હય, મખ્દૂમ ચૌંકકર ઉસે દેખતા હય; નૌકર મુંહ સીધા કરકે આદાબ બજાકર જાતા હય, મખ્દૂમ મંસૂબે બાંધતા હય.]

મખ્દૂમ—યહે દોસ્ત કૌન હય, ઔર યહે ભેદ કયા હય, કુછ સમઝમેં નહીં આતા ! કિસી અમીરજાદીકો મહલમેં બુલાના ઔર મુલાકાત કરાના; કયા માજરા હય, કુછ કહા નહીં જાતા ! (મહલ દેખકર) યહે વોહી અયશ મંજિલ હય, જહાં સોનેકી ચિરિયાકા આજ આશિયાના હોગા, યહીં મુઝે કમ્પા લગાના; જાલ બિછાના હોગા. (જેબસે છોટા આઈના નિકાલકર બાલમેં કંગી કરતા હય) સૂરત બુરી તો નહીં. આંખેં કટીલી હયૈં, ભવેં નોકીલી હયૈં, યહી કાફી હયૈં. (હાર દેખકર) અહા ! મંગનીકા હાર કયા બહાર દે રહા હય ! મેરા સિંગાર ખુદ મેરાહી જી લે રહા હય.

[કિટકિટ ભેસ બદલ કર મુંહપર બુર્કઅ ડાલે આતી હય, ઉસે દૂરસે દેખકર મખ્દૂમ હૈરાન કંઘી આઇના જેબમેં રખ લેતા હય, ઔર અકરકે બયઠતા હય. કિટકિટ આતી હય ઔર સવાલ કરતી હય. મખ્દૂમ ઘબરાકર ઉઠ ખરા હોતા હય,

ખ્વાસેં છિ::ર તમાશા દેખતી હયેં, ઔર હઁસતી હયેં.]

કિટકિટ—ગુલ !

મખ્દૂમ—બુલબુલ !

કિટકિટ—સવાલે સર ન ધર !

મખ્દૂમ—જવાબે લટર પટર !

કિટકિટ—ઇમ્તિહાને ફરેફર.

મખ્દૂમ—આજમાઇશે ધુમ ધરરરર.

કિટકિટ—કસોટીએ ઢંગ !

[ઘબરાકર ઇધર ઉધર દેખકર મખ્દૂમ હાથ ફૂયલાતા હય.]

મખ્દૂમ—બસ ફાકિયા તંગ !

[કિટકિટ મખ્દૂમકો બયઠનેકા ઇશારા કરતી હય, વ્હો બયઠતા હય, બઆદ કિટકિટ બયઠતી હય.]

કિટકિટ—મેરી ચિઠ્ઠી પાઇ ?

મખ્દૂમ—પાઇ, ઔર તને એજામેં જાન આઇ.

કિટકિટ—હમ આપકે મશકૂર હયેં, મહબ્બતકે નશેમેં ચૂર હયેં.

મખ્દૂમ—મિહરબાની. (ખુદસે) બેશક કોઇ નવાબજાદી હય !

[કિટકિટ બેહોશીકા ઢંગ કરકે બનાતી હય.]

કિટકિટ—આહ ! [મખ્દૂમ ઘબરાકર કિટકિટકો સંભાલતા હય.]

મખ્દૂમ—અરે ! કયા હુવા ? વલ્લાહ !

બયત.

કિટકિટ—કાટ અયસા હય તુમારે અબરૂયે ખમદારકા,
બન ગયા તારે નજર, ડોરા મુઝે તલવારકા !

મખ્દૂમ—(ખુદસે) હા ! શુક્ર હય; મેરી મિહનત ઠિકાને લગી, ઇસકી તબીઅત મુઝપર આને લગી. (કિટકિટસે) આપ સાહેબે હુસ્નો દૌલત, મયેં ગરીબ બદ સૂરત !

અબયાત.

તુમારે આરિજસે પેશ જાયે, ય્હે તાબ કબ આફતાબમેં હય ?
તુમારે રૂખકે મુકાબિલ આયે, ય્હે આબરૂ કબ ગુલાબમેં હય?
અભીસે હય રોઅબે હુસ્ન ગાલિબ, અભીતો મુખરા નકાબમેં હય,
અભીસે આંખે ઝપક રહી હયેં, અભીતો સૂરજ સહાબમેં હય !

કિટકિટ—અફ્ખાહ ! ય્હે શીરીં જબાની ! ય્હે લન્તરાની !

બયત.

વાહરે ! ખુશ બયાન, કયા કહના !
હાથ લા અય જવાન, કયા કહના !
[હાથ પકડનેકે બહાનેસે અંગૂઠી દેખકર ફરેબ કરતી હય]

(ખુદસે) અરે ! યહતો વહી અંગૂઠી, જો રાત મુઝે ખ્વાબમેં નજર આઈ! (મખ્દૂમસે) અય સરદારે ખૂબાં, ઇસે બેચોગે ? હમેં દે દોગે ?
[મખ્દૂમ ઘબરાકર હાથ છુરાકર બહાના કરતા હય.]

મખ્દૂમ—યહે અંગૂઠી મેરી અમ્માંકી દી હુઈ હય.
[ફ્રિટફ્રિટ જાહિર હોતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—(હઁસકર ખુદસે) વાહ બેટા ! સચ કહા.

કિટકિટ—દામ કરો, બેચ ડાલો.

મખ્દૂમ—(હારકર) લીજિયે, શૌક કીજિયે. [અંગૂઠી ઉતાર દેતા હય, કિટકિટ પહનકર ખુશ હોતી હય.]

કિટકિટ—બસ મયઁ તુમહીકો બ્યાહૂંગી, ઔર તીન હજાર માહવાર તુમારે નામ લિખ દૂંગી.

મખ્દૂમ—માહવારસે કયા ઇલાકા ? અજી તુમારે સાથ ફાકા કરૂંગા, ફાકા ! મયઁ મહબ્બતકા ભૂકા હૂં, માલો જરપર થકતા હૂં.

કિટકિટ—ભલા સાહિબ, આપ મુઝે સચમુચ પ્યાર કરતે હયઁ ? મયઁને તો સુના હય કે કોઇ કિટકિટ હય, આપ ઉસપર મરતે હયઁ ?

મખ્દૂમ—મયઁ ઉસ ચુરેલપર મરૂં ? તોબાહ ! કોઈ બેવકૂફ હૂં કે ઉસે પ્યાર કરૂં !

કિટકિટ—ભલા વ્હો મુઝસે જિયાદા ખૂબસૂરત હય ?

મખ્દૂમ—વ્હો કાલી ભવાનીકી મૂરત હય, ઔર તૂ તો મેરી જાન, પરી સૂરત હય.

કિટકિટ—ઉસકે પાસ કયા દૌલત નહીં ?

મખ્દૂમ—(ચિડકર) ફિર દૌલતકી બાત ? વાહિયાત ! ખુરાફાત ! જો મહબ્બતકા પલ્લા પકડતે હયઁ, વ્હો દૌલતકે નામપર દો લત (જમીન પર દો લાત મારતા હય) જડતે હયઁ. મગર અય માહે મુનીર,—[મખ્દૂમ બુર્કઅ પકડકર સવાલ કરતા હય.]

બયત.

હો ગઈ શામ, દિખાદો રુખે જેબા મુઝકો,
રોયતે માહ પ હય ખોલના રોજા મુજકો.
[કિટકિટ શાલ લેનેકે લિયે ઢંગ કરકે કાંપતી હય.]

કિટકિટ—અરે ! જાડા કયસા ચઢ આયા ! તન બદન કાંપને લગા.

મખ્દૂમ—જાડા ?

કિટકિટ—હાં, સરદીસી મઅલૂમ હોતી હય.

મખ્દૂમ—શાલ ઓઢાઉં ?

કિટકિટ—કયૂંકર કહૂં !

મખ્દૂમ—કહના કયા હય ! [શાલ ઓઢાતા હય, કિટકિટ ગલેકે તરફ દેખકર હારકે લિયે ઢંગ કરતી હય.]

કિટકિટ—અહા જરા ગરમી આઈ. (હાર દેખકર) યહે હાર અજબ તરહદાર હય! ગઢત ખુશગાાર હય. નમુના પાતી તો કારીગરકો દિખાતી, મયૈંભી બનવાતી.

મખ્દૂમ—(આનાકાનીસે) કારીગરકો દિખાતે કિતની દેર લગેગી ?

કિટકિટ—અજી અભી જાતે જાતે મેરી ખ્વાસ દિખા દેગી, ઔર ફિર આપકે ઘર પહુંચા દેગી. [મખ્દૂમ હાર નિકાલકર દેતા હય.]

મખ્દૂમ—લીજિયે, દિખા દીજિયે.

કિટકિટ—મિહરબાની. (પહનકર) અય યાર જાની, દેખો તો; સરકપર મેરી ગાડી ખડી હય ?

મખ્દૂમ—બહુત ખૂબ; જાતા હૂં, અભી આતા હૂં.

[મખ્દૂમ જાતા હય, કિટકિટ બુર્કઅ ઉઠાકર ચિડતી હય.]

કિટકિટ—બેઈમાન ! અમીરજાદીકી દૌલતપર લુભાયા તો મુઝે ચુરેલ ઔર કાલી ભવાની બનાયા ! અચ્છા, અપની રુસવાઈ કરો; જાવ, અમીરજાદીકો ઢૂંઢ આવ ! [જાતી હય, મખ્દૂમ આતા હય.]

મખ્દૂમ—ગાડીતો કોઇ નહીં મેરી જાન. (કિટકિટકો ન દેખ કર) અયૈં ! કહાં ગઈ ! (દેખકર) નામ ન નિશાન ! ઇસ ગુલને નયા ગુલ ખિલાયા, સબ્જ બાગ દિખાયા ! (ઇધર ઉધર દેખકર) વાહ ! યહે શગૂફા અજાયબ ! ચિરાગ ગુલ, પગડી ગાયબ ! હાર, અંગુઠી, શાલ, સબ દાદેકા માલ ! (દરવાજેકે પાસ જાકે પુકારતા હય) ઓ ગુલઅંદામ ? ઓ સૂરત હરામ ?

[ફિટફિટ વાપિસ આકર અપની ચીજેં માગતી હયૈં.]

ફિટફિટ—અસલયકિસ સલામ. કયૂં જનાબ, કામયાબી હુઈ ? લાઇયે, મેરી ચીજેં દિલવાઈયે.

મખ્દૂમ—અરે યાર ! મયૈં તો લુટ ગયા !

ફિટફિટ—કયસે ? વ્હો ચિડિયા કહાં ગઈ ? કયા ઉડ ગઈ ?

૪

મખ્દૂમ—ઉસ ચિરિયેને જુલ દિયા ! મેરા ડબ્બા ગુલ કિયા !

ફ્રિટફ્રિટ—વાહ જનાબ ! મુઝે બનાતે હયેં ? લાઇયે મેરા માલ, નહીં તો શોર મચાવુંગા, કયદ કરાવુંગા. ચોર ! ચોર ! કોઈ આવ, મુઝે બચાવ. [એક નાૈકર આતા હય.]

નાૈકર—ક્યૂં ? ક્યા શોર હય ?

ફ્રિટફ્રિટ—સાહેબ, વ્હે ચોર મુંહજોર હય ! મેરા માલ લુટા દિયા, ઇશ્કબાજીમેં ઉરા દિયા.

નાૈકર—ચલો શહજાદીકે પાસ.

[ફ્રિટફ્રિટ અસલી સૂરતમેં આતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—ક્યૂં મખ્દૂમ, ક્યા હુવા ?

મખ્દૂમ—ઓહો ફ્રિટફ્રિટ, ખૂબ આઈ. [ફ્રિટફ્રિટ ઔર હીયૂકો હઁસી આતી હય, મખ્દૂમ બાતકો પા જાતા હય.]

અબ મયેં સમઝા ! મુઝે સબને મિલકે બનાયા હય, શાયદ શહજાદીને બહકાયા હય. મુઝે છોડાવ !

ફ્રિટફ્રિટ—(ઇન્કારસે) અપની અમીરજાદીકે પાસ જાવ.

મખ્દૂમ—અજી દિલ-લગીસે બાજ આવ, મેરી આબરૂ બચાવ !

ફ્રિટફ્રિટ—ફ્રિર અમીરજાદી પર મરોગે ?

મખ્દૂમ—કભી નહી.

ફ્રિટફ્રિટ—કસમ ખાવ ઈમાનકી.

મખ્દૂમ—ઈમાનકી ઔર તુમારી જાનકી.

ફ્રિટફ્રિટ—વલ્લાહ !

મખ્દૂમ—બિલ્લાહ !

ફ્રિટફ્રિટ—અજી, વ્હો અમીરજાદી તો મયેં થી, મયેંને તુમ્હેં બનાયા !

મખ્દૂમ—(ચિડકર) નાપાક ! મુઝે બનાયા ?

[ચિડકર મારને દોડતા હય, યેક ચક્કર દોડનેકે બઅદ સબ ખ્વાસેં જાહિર હોકર ખિલખિલાકે હઁસતી હયેં, મખ્દૂમ મારે શર્મકે મુંહ છિપાયે ખડા રહતા હય.]

બાબ પહેલા—દિખાવ પાંચવાં.

મસાનકી રાહ—આધી રાત.

[યેક જમઅદાર યેક સિપાહીકે સાથ આતા હય, શબગસ્તકી પોશાકમેં સામનેસે લિમ્બુંગ આકર સુવાલ કરતા હય.]

લિમ્બુંગ—કયૂં જમઅદાર ! ખયરિયત ?

જમઅદાર—જી, ગરીબ-પરવર સલામત.

[લિમ્બુંગ સામને દેખકે યક બ યક ચોંકતા હય, ઔર દોનોંકો ચુપ રહનેકા ઇશારા કરતા હય, તીનોં યેક તરફ ખરે રહેતે હયેં. ટીટોટમ હાથ; પાંવ કાલા કિયે, કાલી કુરતી ઔર કાલા જાંધિયા પહને, સેન્ટોય પર જાદૂ કરનેકે ગરજસે મસાનકી ખાક લેકર ન બોલનેકે અહદકે મુવાફિક ચુપ આતા હય, મગર લિમ્બુંગકો દેખ ાર પહચાન કર ઘબરાકે બોલતા હય.]

ટીટોટમ—(ખુદસે) અરે બાવા જાન ! પહચાના તો રુસવાઈ હય, અબ શયતાનહી બનજાનેમેં દાનાઈ હય.

[ઉછલકે તીનોંકો ડરાતા હય, તીનોં ઘબરાતે હય.]

જમઅદાર }
સિપાહી } અલ્લાહ !

[લિમ્બુંગ હિમ્મત કરકે સવાલ કરતા હય.]

લિમ્બુંગ—અય શયતાન ! દુશમને ઇમાના ખશ રહ ! અગર એક કદમ આગે બઢા તો અપને મંતરસે જલા દૂંગા, ખાકમેં મિલા દૂંગા ! સચ બતા, કહાંસે આતા હય, ઔર કહાં જાતા હય ? (મંતરકે ડરસે ટીટોટમ ઘબરાકર, હાથ હિલાકર ડરાનેકા ઢંગ કરતા હય, લિમ્બુંગ ટીટોટમકે ચેહરે પર શક લાકર જમઅદારસે પૂછતા હય.) જમઅદાર, જરા ધ્યાન લગાવ; ઇસકા મુંહ કિસ્સે મિલતા હય; જરા બતાવ ! [જમઅદાર ટીટોટમકો ગૌરસે દેખકર આહિસ્તા કહતા હય.]

જમઅદાર—સરકાર ! ઇસકે ચહેરેકા ઘાટ તો હૂ બ હૂ આપકે બેટે જયસા હય ! [લિમ્બુંગ હયરાન હોકર ટીટોટમકો દેખતા હય]

લિમ્બુંગ—મેરા બેટા તો જીતા જાગતા હય, શયતાન ક્યૂંકર હો સકતા હય ?

જમઅદાર—શાયદ ઉનકી સૂરત બનકે આયા હય, સાંગ લાયા હય.

લિમ્બુંગ—(હિમ્મત કરકે) ઇસે પકડો, આઝમાવો, અગર સચ્ચા શયતાન હોગા તો હાથ લગાનેકી ગાયબ હો જાયગા, હાથ ન આયગા.

જમઅદાર—જનાબ ! જરા ઠહરિયે. બંદા યેક મંતર પડતા હય, ઇસે કાબૂમેં લાતા હય.

લિમ્બુંગ—તુમને મંતર કહાં પાયા ?

જમઅદાર—એક જુલાહેને સિખાયા. (ગલત સલત સુના સુનાયા મંતર પઢતા હય ઔર ટીટોટમકી તરફ ફૂંક મારતા હય) બિસમિલ્લાહ હર રહમાતુર રહીમ ! લાનતુલ્લા બિતસ શયતાનુર રજીમ ! ગારત હો નાપાક, શયતાનકે મુંહમેં ખાક. ખલકુન્નાસ ! મલકુન્નાસ ! સત્યાનાસ ! (જાદૂકે ડરસે ટીટોટમ કાંપતા હય ઔર હાથ જોરતા હય) દેખિયે સરકાર ! કયસા બસમેં લાયા ! કયસા આજિજ બનાયા ! (ફિર પઢતા હય) ખલકુન્નાસ ! મલકુન્નાસ ! સત્યાનાસ ! (ટીટોટમ હિમ્મત કરકે સીધા ખરા રહતા હય, જમઅદાર હયરાન હોતા હય) અરે ! યહે તો જ્યૂં કા ત્યૂં ખરા હય !

લિમ્બુંગ—(સોચકે) એક કામ કરો, ઇસે મારો. સુના હય કે શયતાનકો ચોટ નહીં આતી હય, અભી આઝમાઇશ હુઈ જાતી હય.

[ટીટોટમ મારકે ડરસે ઘબરાતા હય.]

ટીટોટમ—(ખુદસે) બાપરે ! યહે તો બેઢબ હુવા ! અબભી ન બોલા તો ગજબ હુવા ! (જમઅદાર હિમ્મતસે આગે બઢકર યેક ચાબુક મારતા હય) ઉફ ! [ટીટોટમ બોલનેકે ડરસે દોનોં હાથોંસે મુંહ ઢાંપતા હય, લિમ્બુંગકા શક મિટ જાતા હય.]

લિમ્બુંગ—બસ, અબ કોઈ શક યા ગુમાન નહીં, યહે હરગિજ શયતાન નહીં. (ટીટોટમસે) ક્યૂંબે તૂ કૌન હય, જો યહે સાંગ લાયા હય ? મેરે બેટેકા રૂપ ભરકે ક્યૂં આયા હય ? (ઠહરકે જમઅદારકે હાથમેંસે ચાબુક લેકર મારતા હય.) અરે બોલતા ક્યૂં નહીં ? હરામજાદે ! [ટીટોટમ ઘબરાકે બોલ ઉઠતા હય.]

ટીટોટમ—બસ ચુપ રહો ! અપને આપકો ગાલી ન દો !

[આવાજ સુન કર લિમ્બુંગ ચૌંકતા હય.]

લિમ્બુંગ—કૌન ? બેટા ટીટોટમ ?

ટીટોટમ—મુવા તુમારા ટીટોટમ ! મેરે અમલકી સારી તાસીર મિટાઈ, સારી મિહનત ખાકમેં મિલાઈ !

લિમ્બુંગ—અરે યેહ કયા હાલ ? કયસા ખિયાલ ?

ટીટોટમ--મયૈં જો ચુપચાપ મસાનકી ખાક લે જાતા, ઉસ મગરૂર શહજાદીકો ખિલાતા; તો ઉસે બ્યાહ લાતા, મગર તુમને સારા ખેલ બિગાર દિયા, યેહ કયા કિયા ? હયૈં તો હમારે બાપ, મગર બરે બેવકૂફ હયૈં આપ ! [ગુસ્સેમેં ચલા જાતા હય, લિમ્બુંગ બાત પાકે અફસોસ કરતા હય.]

લિમ્બુંગ--બસ, અબ સમઝા. ઇસ અહમકકો કિસી મક્કારને બહકાયા હય, ઉસીકે લાલચસે ઇસ વક્ત યહાં આયા હય ! યા મેરે વાલી ! યેક બેટાભી દિયા તો બિલકુલ અકલસે ખાલી !

[લિમ્બુંગ, ટિટોટમકો ન દેખકર ઘબરાતા હય.]

લિમ્બુંગ—કહાં ગયા ! (જમઅદારસે) દૌર જાવ, પકર લાવ.

[જમઅદાર મએ સિપાહીકે દૌરકે ટીટોટમકો પકર લાતા હય, ટીટોટમ, જમઅદારકે સાથ જોર કરકે બાપપર આંખેં નિકાળતા હય.]

ટીટોટમ—છોરો, જાને દો !

લિમ્બુંગ—ઠહરો ! [લિમ્બુંગ ગુસ્સેસે ટીટોટમપર ચાબુક તાનતા હય, વોહ ઘબરાતા હય.]

[લિમ્બુંગ, ટીટોટમકે પીછે જાતા હય, જમઅદાર વ સિપાહી લિમ્બુંગકે પીછે રવાના હોતે હયૈં.]

બાબ પહેલા તમામ હુવા.

બાબ દૂસરા—દિખાવા પહલા.

જંગલમેં તિલસ્માતી ગાર.

[ઇબ્નિજાર, અલ્લાદીનકો ગારકે પાસ લાકર ઉસે જાદુઇ ચિરાગ લાનેકે લિયે અંદર જાનેકો લલચાતા હય, કસરાક ઇશારેસે મનઅ કરતા હય, ઇબ્નિજાર દેખકર કસરાકકો ઇશારેસે ધમકાતા હય.]

ઇબ્નિઝાર—બેટા, મિહદીબાગકી દઅવતમેં જાનેકે બહાનેસે મયૈં તુઝે યહાં લાયા, મગર કલ રાત મયૈંને યેક કામિલસે ય્હે હાલ પાયા, કે (ગારકા દર બતાકે) ય્હે યેક કરામતી ગાર હય, જિસમેં જવાહિરાતકા અમ્બાર હય. ઇસમેં યેક અજાયબ દિયા હય, જો નૂરે કરામતકા ભરા હય. અગર વ્હો દિયા લાયગા, હમ સબકા નસીબ રોશન હો જાયગા. ઇસ લિયે ઇસ ગારમેં ઉતર જા, દિયા ઉઠા લા.

અબયાત.

અલાદીન—મેરા દિલતો ખૌફસે અફગાર હય,
જાર હય, બેજાર હય, નાચાર હય.
ઇબ્નિઝાર—તેરી દહશત પર ખુદાકી માર હયા
ડર ન! ય્હે જંગલ અભી ગુલઝાર હય.
અલાદીન—મુઝકો તનહા જાનેમેં ઇનકાર હય,
આપભી ચલિયે, અગર ઇસરાર હય.
ઇબ્નિઝાર—મેરી નિગરાની યહાં દરકાર હય,
ઇસ લિયે જાના વહાં દુશવાર હય.

અલાદીન—તો મયૈં અકેલા કયૂંકર જાવું? મુઝે જાને દીજિયે કે અપને ઘર જાવું.

ઇબ્નિઝાર—તેરા બાપ હાથીકે મુંહમેં ઘુસ જાતા થા, તેરા દાદા શેરકો બંદરકી તરહ નચાતા થા, તૂ મેરે ઘરાનેમેં અયબ લગાતા હય? દિલેરીસે જી ચુરાતા હય?

અલાદીન—હાય! કાશ મેરા પિદર જીતા હોતા!

ઇબ્નિઝાર—તો વ્હોભી તેરી નાફરમાનીસે ઇસી તરહ રોતા! નાદાન! ના ફરમાન! અગર જિયાદા હટ કરેગા, (હાથ પકડકે ખંજર તાનતા હય) તો યહીં મરેગા!

અલાદીન—(નાચાર હોકર) હાય ! મેરા ઇસ જગહ કૌન હય; જો મુઝે બચાય ! વાય ! ખુદા કિસીકોભી અયસા નાચાર ન બનાય !

ઇબ્નિનજાર—હિમ્મત કર, ન ડર. (છલ્લા ઉતાર દેતા હય.) લે, યેહે છલ્લા તેરા નિગહબાન હોગા; ઇસકી બરકતસે દેવ, શયતાન, તેરા મુતીએ ફરમાન હોગા.

અલાદીન—(નાચાર હોકર) અચ્છા, ખુદા હાફિઝો નાસિર હય.

ઇબ્નિનજાર—ન ઘબરા, બંદા યહીં હાજિર હય.

[ઇબ્નિનજાર મંત્ર પઢતા હય.]

પદ.

ઓ હાદી ! કરત્ અતા, મુઝ પર દયા.
મેરા રહબર દમભર હોજા, યાવર હોકર દીપક દે બે ખતા.
ઓ હાદી ! આસા મેરી બર લા.

[મંત્રકે જોરસે ગારકા દર ખુલ જાતા હય, અલાદીન ગારકો ઝાંકકર ડરતા ઘબરાતા હય.]

ઠૂસ—ઠુંમરી.

અલાદીન—હાય ! અંધેરી ગાર !
ફરક ધરક મેરે દિલમેં આઈ, હૂંગા મયેં ફિગાર !—હાય !
જાવું ન અયસી જહન્નમમેં મયેં, આફતકા હય જાલા,
બહરે ખુદા મુઝે છોરો અમ્મૂં રહમ કરો સરકાર!—હાય !

કસરાક—(ખુદસે) હાય ! હાય ! મરા બેચારા ! યા ઇલાહી ! કયા તદબીર અમલમેં લાવું, કે ઇસ મઅસૂમકો બચાવું.

[ઇબ્નિનજાર મૌકઅ દેખકર અલાદીનકો ગારમેં ફેંક દેતા હય, વ્હો ચિલ્લાતા હય, ઇબ્નિનજાર પહારકી દૂસરી તરફ જાતા હય, કસરાક ઉસકે પીછે રવાના હોતા હય, ગારકે બદલે ગુલજાર નજર આતા હય.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ—દૂસરા.

ગારકા અંદરૂના હિસ્સા.

[અલાદીન, ગારકા અંદરૂની હિસ્સા દેખકે હયરાન હોતા હય.]

તહેતુલ લફ્ઝ.

અલાદીન—યેહ જાય વહશત અસર, યેહ મુકામ હયરતકા !
દિખા રહા હય તમાશા તમામ હયરતકા !
દિખાઇ દેતા હય કયા ! કુછ કહા નહીં જાતા,
દિખાવ દેખ લિયા લા કલામ હયરતકા !
તિલસ્મગાહે તહેયુર યેહ ગાર હય શાયદઃ—
ઇસી મુકામસે નિકલા હય નામ હયરતકા !
[ચારોં તરફ દેખનેસે ચિરાગ નજર આતા હય,
અલાદીન ઉસે દેખકર ખુશ હોતા હય.]

કતઅ.

હુઈ મસર્રત જિયાદ હાસિલ, હુઈ હય બેકસકિ દાદ હાસિલ,
દિયેસે હોગા મકાદ હાસિલ, ચિરાગ રોશન, મુરાદ હાસિલ.
બુઝાવું ઔર ઇસકો લેકે જાવું, ચચાકો દૂં, સુર્ખરૂઈ પાવૂં,
ચિરાગ દમરીકા મિલ ગયા તો, ઉસે હુઈ જાયદાદ હાસિલ.
[ચિરાગ ઉઠાકર બુઝાનેસે બાદલ કરકતે બિજલી ચમકતી હય, અલાદીનકો ચિરાગકી કરામતકા યકીન હોતા હય.]

બયત.

હય યહી બેશક કરામતકા ચિરાગ !
કરતે હયૈં જિસકી સિફત રોશન દિમાગ !
[ચિરાગ બુઝાકે કમરમેં ખોંસ લેતા હય, અંધેરા છા જાતા હય, અલાદીન તારીકીસે ડરતા ઘબરાતા હય.]

અબયાત.

છા ગયા હાય ! અંધેરા યેહ સરાસર કયૂંકર !
અયસી તારીકીમેં મયૈં નિકલુંગા બાહર કયૂં કર !
શાયદ ઇસ શમઅમેં હય કોઇ કરામત ભારી,
જભી કરતા હય વ્હો ઇસકે લિયે મિહનત ભારી !
[બાહરસે દબ્બિનજાર પુકારતા હય]

અબયાત.

ઇબ્બિનજાર—કયૂં પિસર ? કયા હાલ હય ? પાયા ચિરાગ ?
અલાદીન—જી; બડી મુશકિલસે હાથ આયા ચિરાગ.
મગર અબ યેહ દિયા તો ન દિયા જાયગા.

ઈબ્નિજાર—(ચૌંકકે) ક્યૂં ? (ધમકીસે) ન દિયા જાયગા, તો તેરી હસ્તીકા ચિરાગ ગુલ કિયા જાયગા !

અલાદીન—જબતક હયાતકા તેલ હય; મેરા ચિરાગે હસ્તી કૌન બુઝા સકતા હય ?

ઈબ્નિજાર—(હયરતમેં) અરે ! તેરી ઇતની હિમ્મત વહાં કિસને બઢાદી ?

અલાદીન—ઓ મક્કાર ! વ્હે હિમ્મત તુને ખુદ સિખાદી, ઔર તેરે દિયેને દિલાદી. ઇસ શમઅકી જબાન મુઝે અબ રાહે રોશન બતાતી હય.

ઈબ્નિજાર—નાદાન ! શમઅકી જબાન કાટી જાતી હય !

અલાદીન—તો કયા હુવા ? જબાન કટનેસે ઔરભી રોશની આતી હય.

ઈબ્નિજાર—(ચિઢ઼કે) અયસા અંધેર કરેગા, તો ઇસી કુવ્વેકે મુંહકા નવાલા હોગા !

અલાદીન—નસીબ ઉજાલા હોગા, તો મેરા બોલ બાલા હોગા, દુશમનકા મુંહ કાલા હોગા !

ઈબ્નિજાર—નાબકાર ! ના હમવાર ! અગર વ્હે તકરાર હય, તો ઇસી ગારમેં ફિન્નાર હો, ગોરમેં પહુંચ ગયા હય, અબ અદમકો જાનેકો તૈયાર હો ! (કસરાક પર ચિઢ઼તા હય.) કસરાક ! નાપાક ! તુને ઇશારોંસે ઉસે બહકાયા, મેરા બના બનાયા ખેલ બિગાડા ! નમક-હરામ ! તુભી ફિન્નાર હો, અજલકા શિકાર હો !

[કસરાકકો ગારકે અંદર ઢકેલકે ઇબ્નિજાર ચલાં જાતા હય, કિસીકે ગીરનેઃ ચિલ્લાનેકી આવાજ સુનકર અલાદીન ઘબરાતા હય.]

અલાદીન—અલ્લાહ !

કસરાક—તોબાહ !

અલાદીન—કોન બશર ?

કસરાક—મયૈં, ન ડર.

અલાદીન—કહાં ? [અલાદીન કસરાકકો ઢૂંઢતા હય.]

કસરાક—યહાં. [કસરાક અલાદીનકો ઢૂંઢતા હય.]

અલાદીન—કિધર ?

કસરાક—ઇધર. [દોનોં સામને હોતે હયૈં, અલાદીન ઘબરાતા હય.]

અલાદીન—કૌન ! શયતાન ?

કસરાક—કસરાક, મેહરબાન !

અલાદીન—કસરાક ! તુ બોલતા હય ? કયા તૂ ગૂંગા ન થા ?

કસરાક—નહીં. ન મયૈં ગૂંગા થા, ન વ્હો ચંડાલ તુમારા ચચા થા.

અબયાત.

મુરબ્બી હયૈં દુનિયાકે સારે ચચા,
મુરબ્બા થે લેકિન તુમારે ચચા.
જિસે માનતે થે ચચા જાનકે,
વ્હો હજરત તો અબ્બા થે શયતાનકે.

અલાદીન—મયૈંને પહલેહી જાન લિયા, કે વ્હો કોઇ જઅલિયા થા, ચચા નહીં; મગર પક્કા ચાલિયા થા. દિયા મંગાનેકા યેહે સબ જાલ થા.

કસરાક—ઔર દિયા લેકર હમેં તુમ્હેં યહીં દબા દેનેકા ખિયાલ થા. જબ તુમને દિયા ન દિયા, આખિર મુઝેભી તુમારે સાથ જિંદા દરગોર કિયા.

અલાદીન—અફસોસ ! કયા ખબર થી કે યેહે દમ ઝાંસા થા, જાલમેં હમેં ફાંસા થા !

કસરાક—હરે હરે ! તુમભી તરે, મુઝેભી લે મરે ! ન યહાં ખાના હય, ન પીના હય, હવા ખા ખાકે કબતક જીના હય ?

અલાદીન—તો કયા ઇસ કૈદસે નિકલનેકા કોઇ ચારા નહીં ?

કસરાક—બે મરે અબ છુટકારા નહીં !

અલાદીન—હયફ ! સદ હયફ ! [અફસોસસે હાથ મલનેસે છલ્લા રગડા જાતા હય, અંદરની દિખાવ પરસ્તાનકી સુરતમેં બદલ જાતા હય, છલ્લેકા ફરમાબરદાર જિન આતા હય, અલાદીન અંદરકા દિખાવ દેખકર હયરાન હોતા હય.]

મુસદસ.

અહા ! કયા રંગ હયૈં લઅલો ગુહરકે !
કહાં યેહે નૂર હયૈં શમ્સો કમરકે ?
જરા ઠહરી, કે ફૌરન પાંવ સરકે;
નજરભી જમ નહીં સકતી ઠહરકે.
કુછ ઇનમેંસે મયૈં લે જાવૂં તો બિહતર !
ચચાકો યેહભિ દિખલાવૂં તો બિહતર !

[પરસ્તાનકે જવાહિરાતકો તોરકે રૂમાલમેં બાંધ લેતા હય, પરિયેં નાચતી ગાતી હયૈં, અલાદીન ઔર કસરાક એક તરફ હોકર તમાશા દેખતે હયૈં.]

ઝિન્ઝોટી—લાવની.

પરિયેં—રૂમ ઝુમ છુમ છુમ રસ ભરી તાન ગત ભરિયે,
સહબાય તરબસે જામે દિલ પુર કરિયે.
ક્યા કરમ કિયા હય આજ ખુદાને ધ્યાન જરા ધરિયે—રૂમઝુમ.

[જિન, અલાદીનસે હુકમ પુછતા હય.]

છલ્લેકા જિન—ક્યૂં હુઝૂર ! કિસ લિયે છલ્લા ઘિસા ! ક્યા ઇર્શાદ હય ?

કસરાક—(ડરકે) બેદાદ હય ! ફરિયાદ હય !

છલ્લેકા જિન—ક્યા મુરાદ હય ?

અલાદીન—તૂ કોઈ બલા હય, યા ફરિશ્તા હય ?

છલ્લેકા જિન—તુમારે હાથકે છલ્લેકા ગુલામ હૂં, ઉસકે માલિકકા બંદયે બેદામ હૂં.

અલાદીન—(હાથ ઉઠાકે ખુશ હોકર) શુકે ખુદા !

અબયાત.

(જિનસે) તૂ મુઝપર અગર મિહરબાં હય કમાલ,
તો બહરે ખુદા મુઝકો યાંસે નિકાલ !
જો દરજી મહલ્લા હય પેકીનકા,
વહાં ઘર હય દરજી અલાદીનકા :—
ઉસી ઘરમેં પહુંચા દે મુઝકો શિતાબ,
યહાં ડરસે હય હાલ મેરા ખરાબ !

છલ્લેકા જિન—ચલિયે, અભી રસીદ કરૂં.

કસરાક—[ઘબરાકે] ઔર મયૈં ક્યા યહીં મરૂં ?

અલાદિન—ઇસેભી સાથ લો.

છલ્લેકા જિન—અચ્છા, દોનો સાથ ચલો.

[છલ્લેકા જિન, પેકીન; પેકીન; પુકારતા હુવા દોનોકો સાથ લેકર હવા હો જાતા હય.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ તીસરા.

અલાદીનકા મકાન.

[અપને બેટેકે ફિરાકમેં કુમર આતી હય ઔર ગમ-
ખાતી હય]

મુસદ્દસ.

કુમર—ચચાકે સાથ નિકલા સયરકો લખ્તે-જિગર મેરા,
ખુદાવંદા ! અભીતક કયૂં નહીં આયા પિસર મેરા !
જહાં તારીક હય જબસે ગયા નૂરે નજર મેરા,
અંધેરી ગોર હય; બે નૂરે દીદા; મુઝકો ઘર મેરા !
ભુલા દી યાદ મેરી કિસ તરહ; જાકર કિધર ભૂલા !
મિલા આરામ અયસા કૌનસા બાહર; કે ઘર ભૂલા !

[કસરાકકે સાથ અલાદીન આતા હય ઔર દૌડકર
માકો ગલે લગાતા હય.]

અલાદીન—અમ્માંજાન ! આદાબ.

કુમર—જીતે રહો. બેટા, ઈતની દેર કહાં લગાઈ ?

અબયાત.

અલાદીન—આજ કિસમતને દિખાઈ મુઝે અયસી બાતેં,
ન સુની હોગી કભી આપને વયસી બાતેં.
દોસ્ત જાના થા જિસે હમને, વ્હો દુશમન નિકલા,
રહનુમા જિસકો બનાયાથા; વ્હો રહજન નિકલા.

કુમર—અરે વ્હો કૌન નિગોરા થા, જો દુશમન નિકલા !
કયા ચચા બનકે જો આયા થા સો પુરફન નિકલા ?

અલાદીન—વ્હો ન અપના સગા થા ન ચચા થા, મતલબકા ફરેબ રચા થા.

કુમર—શુક્ર હય કે ખુદાને બચાયા, સલામત ઘર આયા.

અલાદીન—ઉસને મુઝે (દિયા બતાકે.) ઈસ દિયેકે લિયે યેક અંધેરી ગારમેં ઉતારા, જિંદા દર ગોર કરકે ખુદા જાને કહાં સિધારા.

કુમર—(હાથ ઉઠાકે કોસતી હય) ખુદા કરે વ્હો ઉજર જાય ! ઉસપર પુટકી પર જાય ! મગર વ્હો કલ-મુંહા જો ગાયબ હુવા, તો યે (કસરાકકો બતાકે) કાલા કલૂટા, ગૂંગા કયૂં ન મુવા ? (કુમર

કસરાકકો ગૂંગા જાનકે ગાલિયાં દેતી હય, કસરાક જીહી જીમેં હંસકર સિર હિલાતા હય, અલાદીન મુંહપર ઉંગલી રખકે ચુપ રહનેકો ઇશારા કરતા હય, કમર ઇશારેકો ન સમઝકર પૂછતી હય) ચુપ કયૂં રહૂં? કયા ઇસ માટી મીલેકી દબયલ હૂં?

કસરાક—(જલકે અલગ) અરી વાહરી મહાકાલી! મેરેહી મુંહ પર મુઝે ગાલી? [અલાદીન દાંતસે જબાન દબાકે ચુપ રહનેકા ઇશારા કરતા હય, કમર નહીં સમઝતી હય.]

કમર—જબાનકો કયા કરૂં? આગ લગાવૂં?

કસરાક—(જલકે અલગ) અરી ઓ ચર્ખા! આગ અપને મુંહમેં લગા, મેરા જી ન જલા! [અલાદીન જીહીજીમેં કુઢતા હય, કમર ન સમઝકે ચિઢતી હય.]

કમર—(અલાદીનસે) કુઢતા કયૂં હય? (કસરાકકો બતાકે) ઇસ જહન્નમી લકરેકો ભટ્ટીમેં ઝોંકૂં? કયા કરૂં?

કસરાક—(જલકે અલગ) કરેગી કયા? જાકે ભરભૂંજેકે ભારમેં કૂદ પર, નહીં તો કબ્રસ્તાનમેં ગર! [અલાદીન, કમર પર આંખેં નિકાલતા હય, કમર ચિઢતી હય.]

કમર—આંખેં ન નિકાલ; જરા ગિરેબાનમેં મુંહ ડાલ! યહ કાલા કલૂટા, કોયલેકા બૂટાભી શયતાનકા જના હય! ઇસી કલ્વાબીરકા સગા હય.

કસરાક—(ચિઢકે અલગ) ઉસકા બાપ હય, ઔર તેરા ચચા હય! [અલાદીન આજિજ આકે અફસોસસે હાથ પર હાથ મારતા હય.]

કમર—મુવેકી સૂરત તો દેખો હૂબહૂ કાલી ભવાનીસે મિલતી હય!

કસરાક—(ચિઢકે અલગ) ઔર તેરી સૂરત તો પરસ્તાનકી પરીસે મિલતી હય! [અલાદીન ચિઢકે હોંટ ચબાતા હય.]

કમર—ઇસ મુવે ચંડાલકો ઘરસે નિકાલ, ઇસકે બાપ દાદેકે નામ પર બાસી ઝાડૂ ઔર હુક્કેકા પાની ડાલ! નહીં તો યહ મરનજોગા મલઊન કોઈ આફત લાયગા, તુઝે મુસીબતમેં ફંસાયગા!

કસરાક—(ન તાબ લાકર) મલઊન, શયતાન, ખબીસ, ખન્નાસ, દો, દો, ઔર ગાલિયાં દો; સૌ પચાસ!

કમર—(ઘબરાકર) અરે! યહ હબશી તો બોલતા હય! યહ કયા માજરા હય!

અલાદીન—અમ્મા ! તુમતો સમઝતી હો ન બૂઝતી હો, નાહક બકે જાતી હો, કબસે બેચારેકો ગાલિયાં સુનાતી હો ! વ્હે ગૂંગા થા ન બહરા થા, યેક સબબસે પહલે ગૂંગા બના થા. વ્હે પઢા લિખ્ખા હય; ખાનદાની હય, મેરા ખયરખ્વાહ ઔર યારે જાની હય.

કુમર—ભાઇ ! મુઆફ કરના, સીના સાફ કરના.

કસરાક—મુઆફ કિસ લિયે ? જો ચાહિયે કહ લીજિયે, ઔર ગાલિયાં દીજિયે.

મુખમ્મસ.

અલાદીન—હોતા ન અગર સીધા ના-સાજ નસીબ અપના,
કુછ દૂર ન થા મરના, થા મર્ગ કરીબ અપના.
જલ્લાદ બના, જિસકો જાના થા તબીબ અપના,
ઉસ દસ્તે પુર આફતમેં થા કૌન હબીબ અપના ?
થા દોસ્ત અગર કોઈ તો થા વ્હ ગરીબ અપના.

કુમર—ઉસ ફરેબીકો અગર મયૈં પાતી, તો ખૂબ ચચા બનાતી !

અલાદીન—અમ્માજાન ! ભૂક લગી હય, કુછ ખિલાવ.

કસરાક—હાં, કુછ કોરમા પુલાવ લાવ, ગાલિયોંકા બદલા ચુકાવ.

કુમર—(અફસોસ કરકે) કયા કહૂં ! ઘરમેં તો ન ખાના હય ન દાના હય, ન કહીં ફૂટી કૌડીકા ઠિકાના હય !

અલાદીન—(હયરતસે) કુછ નહીં ? ભલા મયૈં તો દેખૂં.
[બાવરચી ખાનેમેં ખાનેંકી તલાશમેં જાતા હય.]

કસરાક—ચલો, મયૈંભી તલાશી લૂં.
[કસરાકભી જાતા હય, કુમર અફસોસ કરતી હય.]

કુમર—હાય ! કયા કરૂં ! કયા લાવું, ખાલી હાત કહાં જાવું ! (દિયા દેખકર) વ્હે દિયા માંજકર બેચ લાવું, ચના; ચબેની જો પાવું લાકર ખિલાવું. [દિયા માંજતી હય, માંજનેસે દિયા ઘીસા જાતા હય, ચિરાગકા જિન જાહિર હોતા હય, કુમર ઉસે દેખકર ચીલ્લાકે બેહોશ હો જાતી હય, અલાદીન મએ કસરાક આતા હય, ચિરાગકા જિન અલાદીનસે સવાલ કરતા હય, કસરાક ડરતા હય.]

મુસમ્મન.

ચિરાગકા જિન—કયૂં બુલાયા મુઝકો; કયા ફરમાન હય ?
અલાદીન—કબ બુલાયા ? કિસને ? કયા બુહતાન હય ?

કસરાક—કૌન હય તૂ? ભૂત યા શયતાન હય?
ચિરાગકા જિન—મેરે આગે ભૂતકી કયા જાન હય!
કસરાક—(અલ્લાદીનસે) ભૂતકા યેહે કોઇ બાવા-જાન હય,
ચિરાગકા જિન—(ચિઢ્કે) ના સમઝો નાદાન! કયૂં હયરાન હય?
અલાદીન—કયા ગરજ, કયા કામ, કયા અરમાન હય?
ચિરાગકા જિન—જો તેરી મુશ્કિલ હો, સબ આસાન હય.

અબયાત.

અલાદીન—(યાદ કરકે) કયા તુ જિન હય ઉસ અંધેરી ગારકા?
ચિરાગકા જિન—મયૈં નહીં જિન ઉસ મુકામે તારકા.
મયૈં મુવક્કિલ (દિયા બતાકર) ઇસ દિયેકા હૂં મુદામ,
માલિક ઇસકા જો હો, ઉસકા હૂં ગુલામ.
કીજિયે ઇર્શાદ, કયા કયા ચાહિયે?
અલાદીન—સબસે પહલે હમકો ખાના ચાહિયે.
કસરાક—શીરની, કુલિયા, મુતંજન, નાન પાવ,
શીરની, ફાલૂદા, બિરયાની, પુલાવ.
ચિરાગકા જિન—જાકે લાતા હૂં અભી સબ નામદાર!
કસરાક—ભૂલ મત જાના કહીં ચટની અચાર.
[ગરજકે ચિરાગકા જિન ગાયબ હો જાતા હય, અલાદીન ચિરાગકી કરામતકા ધ્યાન કરકે ખુશ હોતા હય.]

અબયાત.

અલાદીન—કયા ખૂબ દિયા હય યેહે, અજબ રાજ હય ઇસમેં,
એજાજ હય! એજાજ હય! એજાજ હય ઇસમેં!
[ઇબ્નિજારકો યાદ કરતા હય.]
હબશીને ઇસી વાસ્તે યેહ ઢંગ કિયા થા,
પર દાદે ઇલાહીને દિયા મુઝકો દિયા થા.
[માકે પાસ જાકે ઉસે પુકારતા હય.]
અમ્મા! ઉઠો, અભી ખાના આયગા.
કુમર—(પરી પરી) બેટા! કૌન? વ્હો દેવ લાયગા!
અલાદીન—દેવ નહીં, વ્હો જિન થા, અભી આયગા.
કસરાક—ઉઠો; ન ઘબરાવ, અબ પુલાવ બિરયાની દબાવ.

[કૃમર ઉઠતી હય, કસરાક ચિલ્લાકે માદરકો ડરાતા હય, વ્હો ડરતી હય, અલાદીન કસરાકકો ધમકાતા હય.]

અલાદીન—કસરાક !

કૃમર—(ચિઢ્કર કસરાકસે) તેરે મુંહમેં પરે ખાક !

[ખાનેકી મેજકે સાથ ચિરાગ઼કા જિન આતા હય, સબ ચૌંકતે હય઼ૈં.]

ચિરાગ઼કા જિન—અય સાહેબે ચિરાગ઼ ! હુકમકે મુજિબ ખ્વાનકે સાથ ફૌરન આયા હૂં, સાથ; શાહે જિનકે બાગ઼કા યેહ ખાસ મેવા લાયા હૂં. [મેજ રખકર ચિરાગ઼કા જિન ખડા હય, જિન્નાતી મેવા દેખ દેખકે અલાદીન તઅજ્જુબ કર રહા હય.]

અલાદીન—અય જિન ! શાહે જિન્નાતકા મુઝપર અયન યહ્સાન હય, ઔર તેરા યહ્સાનભી બે પાયાન હય. જાવ, જબ ફ઼િર યાદ કરૂં તો ચલે આવ. (ચિરાગ઼કા જિન જાતા હય, કૃમરસે) અમ્મા, આવ, પહલે ખાના ખા લેં, ફ઼િર જિન્નાતી મેવેકા મજા લેં.

[સબ ખાતે હયૈં, કસરાક મેવેકો છિપાતા ઉઠાતા હય, બાહરસે મુનાદીકી આવાજ઼ આતી હય, કૃમર વ અલાદીનકા ખિયાલ ઉસ તરફ઼ જાતા હય, કસ-રાક નિગલતા હય, બાહરસે ઢંઢોરિયેકી આવાજ઼ આતી હય.]

ઢિંઢોરિયા—ખલ્ક ખુદાકી, મુલ્ક ખાક઼ાનકા, હુકમ હાકિમકા. આજ દો પહરકો મઅમૂલી રાહોંસે જનાની સવારી હમ્મામ જાયગી, ઇસ લિયે કોઈ નામહ્રમ ઉસ વક્ત શહજાદી પર નજર ન ઉઠાય, અગર ઉઠાયગા તો સજા પાયગા.

અબયાત.

અલાદીન—મા ! યેહ કયા શેર હય ? બાજેકિ સદા આતી હય,
આજ આવાજ઼ મુનાદીકી યેહ કયા આતી હય ?

કૃમર—અય બેટા ! શહજાદી અપની આજ નહાને જાતી હય,
ઉસ રસ્તેમેં પરદા રહનેકી આવાજ઼ યેહ આતી હય.

અલાદીન—ચલો મા, જરા તમાશા દેખેં, જુલૂસકા જલસા દેખેં.

[માકા હાથ પકડકે ખીંચ લે જાતાહય, કસરાક ખુશ હોતા હય.]

કસરાક—હા ! બજુત બેદાર હુવા, જિન મદદગાર હુવા, ઔર અપના બેરાબી ઇસી પતવારસે પાર હુવા. (મેવા દેખકે) મગર યહે જિન્નાતી મેવા કયા હય; યહેભી જરા ચખના ચાહિયે, સબ ચટ કર ગયા તો ઇસે કયૂં બાકી રખના ચાહિયે ? (સામને દેખકર સોચતા હય.) શાયદ ખુદી આ જાયગી, ઇસ લિયે કુછ ઢંગ મચાવું, મેવા હપ કર જાવું.

[ઢંગસે માર પરનેકી અદા દિખાતે હુવે રોતા હય.]

કુમર—અરે ભાઈ ! કયા હય ? કયૂં શોર મચાતા હય ?

કસરાક—અરે માર ડાલા અમ્મા ! માર ડાલા ! મુજી જિનને માર મારકે મેરા કચૂમર નિકાલા !

કુમર—જિનને મારા ? કયા ચારા ! (કસરાક ફિર ઢંગ કરતા હય, કુમર હયરાન હોતી હય) ફિર વહી હરકત ? વહી વહશત ?

[કસરાક જુટમૂટ સામને દેખકર ઘબરાતા હય.]

કસરાક—વ્હો લો, વ્હો આતા હયા ખુદા જાને કયા કહર મચાતા હય !

[કુમર, જિનકા નામ સુનકે ડરતી કાંપતી હય.]

કુમર—જિન આતા હય ? મેરાતો જી નિકલા જાતા હય !

કસરાક—અમ્મા, ન ડરો, યેક કામ કરો. મુર્દા બનકે મુંહ ફેરકે યેક કોનેમેં છિપ જાવ, બાહર ન આવ. આંખે બંદ રખ્ખો, ઇસ તરફ જિનહાર ન દેખો. (કુમર ડરકર, મુંહ ફેર કર કોનેમેં છિપ જાતી હય, કસરાક ઉસે ડરાતા હય) આયા, શયતાન આયા ! (કુમર ચીખ મારકે સિમટ જાતી હય, કસરાક આવાજ બદલકર બોલતા હય) કયૂં ? અભીતક વ્હો શાહી ફૂલ કિસીને નહીં ખાયા ? (અપની આવાજસે) કૌન ખાય ? માલિક બાહર ગયા હય, અભી નહીં આયા. (આવાજ બદલકર) ઉસ ફલકો દેર તક રખ છોડના જિન્નોંકે મઝહબમેં ગુનાહ હય; ઇસ લિયે તૂ ખા જા, અભી ઉડા જા. (અપની આવાજસે) મયૈં ? અરે ના બાબા ! મયૈં બે હુકમ કભી ન ખાવુંગા, અયસી બે અદબી ન કરૂંગા. (આવાજ બદલકર) ન ખાયા તો માર ખાયગા ! (અપની આવાજસે) અરે ! કયા જબરદસ્તી ખિલાયગા ? મુઝે ચોર બનાયગા ? (આવાજ બદલકર) મારૂં લપ્પર ? દૂં થપ્પર ? (હાથ પર હાથ મારતા હય) ખાતા હય યા નહીં ? (અપની આવાજસે) ખાતા હૂં બાબા ! ખાતા હૂં. (ખાતે ખાતે) માલિકકી ચોરી! યા અલ્લાહ ! તૂ ગવાહ! બાવા જિન સાહેબ, (આવાજ બદલકર) કયા હય ? (અપની આવાજસે) ખુદાકે વાસ્તે મુઝે બચાના. તુમને મારા તો મારા, માલિકસે મુઝે માર ન ખિલાના ! (ખાતે ખાતે ખુદસે)

આહા! કયસા મજેદાર મેવા હય! (આવાજ બદલકર) ખાયા? અબ મયૈં જાતા હૂં. (અપની આવાજસે) જાઇયે, બંદગી. (આવાજ બદલકર) બંદગી. (જોરસે ચલકે જિનકે જાનેકા શોર સુનાતા હય, ઓર આહિસ્તા ચલકર અપની જગહપર જાતા હય) અરર! મેરી કહાં શામત આઇ કે મયૈં યહાં આયા, ખાનેકે લિયે મારા ખાયા! (કુમરકે કુરીબ જાતા હય) અમ્માજી! તુમતો છિપકે બચ ગઈ ઓર મેરે તમામ બદનમેં માર પચ ગઇ.

કુમર—અરે ખુદા! મેરે ઘરમેં જિન શયતાન? યહે કયા બલાયે જાન!

કસરાક—(અન્જાન બનકર) કયા બતાવું! ખુદાકી મરજી. કહાં જિન ઔર કહાં દરજી! (અલાદીન આતા હય) અરે સાહેબ! આપ કહાં થે?

અલાદીન—(ખુશીમેં) અરે યાર! મેરી ન પૂછ, મયૈં ઇસા વક્ત ચૌથે આસમાન પર થા.

કસરાક—ચૌથે આસમાન પર? હાં! જભી મેરી ચિલ્લપોં આપકો સુનાઇ ન દી. આપતો ચૌથે આસમાન પર થે, ઔર મયૈં જહન્નમમેં પરા થા, જિન આકર મેરી છાતીપર ચઢા થા.

[કુમરકો કાંપતી હુવી દેખકર અલાદીન હયરાન હોતા હય, માકે પાસ જાતા હય.]

અલાદીન—મા! કયૂં? કયા હય?

કુમર—બેટા! મયૈં ઘબરાકે મર ગઈ! જિનકો દેખતેહી ડર ગઈ! વ્હો મુવા આયા, (કસરાકકો બતાકર) ઇસે માર મારકે વ્હે સબ જિન્નાતી મેવા ખિલાયા.

અલાદીન—મુઝે કયૂં ન બુલાયા?

કસરાક--આપકો કહાં પાતા? આપતો ચૌથે આસમાન પર થે, વહાં મયૈં કયૂંકર જાતા?

અલાદીન—અરે બેવકૂફ! મયૈં દરવાજે પર ખરા સવારી દેખ રહાથા, વહાં કયૂં ન આયા?

કસરાક—મયૈં ભૂલ ગયા. (પેટ બતાકર) યહે દેખો, મેવા ઔર માર ખાતે ખાતે પેટભી ફૂલ ગયા. [પેટ પર હાથ મારતા હય, અલાદીન બાતકો પાકર ચિઢતા હય.]

અલાદીન—અરે ફરેબી! અબ મેરે ખિયાલમેં આયા, કે તૂને ફૂલ ખાનેકે લિયે ઢંગ મચાયા! [અલાદીન મારને જાતા હય, કસરાકકે

દોડ્નેસે કુમર ગિરતી હય, કુમરકી ઠોકરસે કસરાક ગિરતા હય, કસરાકકી ઠોકરસે અલાદીન ઠોકર ખાકર ગિરતા હય, કસરાક ભાગતા હય, કુમર ઔર અલાદીન ઉસકે પીછે જાતે હયૈં.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ ચોથા.

હમ્મામ-ખાના.

[હમ્મામ-ખાનેકે દરવાજે પર કોફ્યાન પહરા દેતી હય, ટીટોટમ અંદર જાનેકે લિયે જિદ કરતા હય.]

અબયાત.

ટીટોટમ—હમ્મામમેં તુ જાને દે યહસાન હય તેરા,
મેરી રજામેં ફાયદા હર આન હય તેરા.

કોફ્યાન—મુઝકો ન ફાયદેસે ગરજ હય, ન આપસે,
મતલબ હય શાહજાદીસે, યા ઉનકે બાપસે.

ટીટોટમ—અગર મયૈં તુઝે ઇનઆમ દૂં ?

કોફ્યાન—તો ઇસી આન જાકર પયગામ દૂં. જાવું? સલામ દૂં ?

ટીટોટમ—સલામ ? અરે વાહ ! બીવીકો શૌહરકા સલામ ? મયૈં ઉનકા ખાવિન્દ હૂં યા હજ્જામ ?

કોફ્યાન—ખયર ! તો ફિર તશરીફ લે જાઇએ, સલામ.

[ફિરકે ખડી રહતી હય.]

ટીટોટમ—(ગુસ્સેસે) ન જાને દેગી ?

કોફ્યાન—(ચિઢ્કે પુકારકર) નહીં !

[શોર સુનકે સેન્ટોય, સબ ખવાસોંકે સાથ આતી હયૈં]

સેન્ટોય—યેહ કયા શોર ગુલ ?

કોફ્યાન—(ટીટોટમકો બતાકે) યેહ દેખિયે અકલે કુલ !

સેન્ટોય—જનાબ ! તશરીફ લે જાઇયે, બેવકુફિયાં ન જતાઇયે.

ટીટોટમ—બી સાહેબા ! જરા ખિયાલ કરો, ઉસ દિન મયૈંને બડી જિલ્લત ઉઠાઇ હય !

સેન્ટોય—જલીલને કહીં ઇજ્જત પાઈ હય ?

ટીટોટમ—મયઁ જલીલ ! ઔર દરજીકા લરકા જી આબરૂ હોગા ?

સેન્ટાય—જી હાં. ઉસી દરજીસે જિગરકા ચાક રફુ હોગા.

ટીટોટમ—(હસદસે ચિઢ્કે) ખામોશ ! નહીં તો પચતાયગી !

[ટીટોટમકી બેતમીજી પર ગુસ્સે હોકર કોફયાન તલવાર ખીંચતી હય.]

કોફયાન—જાવ યહાંસે, વરના શામત આયગી !

[અલાદીન વ કસરાક સેન્ટોયકો દેખનેકે ઇરાદેસે હમ્મામકે પાસ આતે હયઁ ઔર ટીટોટમકો જિદ કરતે હુવે દેખકર ઉસકો રોકતે હયઁ.]

અબયાત.

અલાદીન—ક્યૂં અપની બેવકૂફી જિતાતે હો નામદાર !
તુમસાબિ નાસમઝ કોઈ હોગા ન જીનહાર !

[કસરાક, ટીટોટમકો પકરકે દૂર છોર આતા હય, અલાદીન, સેન્ટોયકી નિગાહેં ચાર હોતી હયઁ, અલાદીન, સેન્ટોયસે ઉલફત જતાતા હય.]

અલાદીન—"ગુલ ફેંકે હય ઔરોંકી તરફ ઔર સમરભી,
અય ખાના બરઅંદાજ ચમન, કુછતો ઇધરભી !"

તહતુલ લફ્જ

સેન્ટાય—ખ્વાબમેં ચોરિ છિપે આકે ઉરાના દિલકા,
જાહિરા શકલ દિખાનેસે ચુરાના દિલકા !
ખૂબ આતા હય લગાવટસે લુભાના દિલકા,
અચ્છે ઉસ્તાદસે સીખા હય ફઁસાના દિલકા.

અલાદીન—હમ હઁસી ખેલ સમઝતેથે લગાના દિલકા,
જાને જાં, જાનકા જાના હય, યે આના દિલકા.
અબતો દુસ્વાર હય પહલૂમેં બચાના દિલકા,
નાવકે નાજ, બનાતા હય નિશાના દિલકા.

સેન્ટોય—વ્હો ચોર કૌન મહજબીન ?

અલાદીન—વ્હો ચોર મયઁ અલાદીન.

[કિનકયાટકા બતાયા હુવા નામ સુનકર સેન્ટોય ચૌંકતી હય.]

સેન્ટોય—અલાદીન ? મેરા દિલનશીન ?

અલાદીન—(હાથ ફયલાકે) વહી કમતરીન.

[સામનેસે ટીરાટમકો કંઈ સાથીયોંકે સાથ આતા હુવા દેખકર અલાદીન દિયા ધીસતા હય.]

બયત.

અય જિન ચિરાગકે મુઝે સદમાતસે બચા,
ઇન મૂઝીયોંકે પંજયે આફાતસે બચા.

[ચિરાગકા જિન નમૂદહોકર પુકારતા હય, ટીરાટમ મએ સાથિયોંકે આતેહી ડરકર ઘબરાતે હયેં, જિનકો દેખકર ખ્વાસેં ઘબરાતી હયેં, સેન્ટોય ગશ ખાતી હય ઔર અલાદીન ઉસે સંભાલતા હય.]

બાબ દુસરા—દિખાવ પાંચવા.

અલાદીનકા મકાન.

[કમર, ઘરમેં અલાદીનકે ન હોનેસે ઘબરાતી વ ફિક્ર કરતી હય.]

અબયાત.

કમર—ઉજર જાયરે ! કયા યેહ ઇસરાર નિકલા !
યેહ લરકા તો તરીર ફરીર નિકલા !
કહાથા કે બાહર ન જાના, ન જાના,
મગર ફિરભિ ઘરસે, બદ અતવાર નિકલા !
મિલા હય જે સાથી વહો કાલા કલૂટા,
સો વહોભી દગાબાજ ઐયાર નિકલા !
(ચિડકે) વહો મૂઝી અબ આયા, તો રહને ન પાયા,
બસ આજી મેરે ઘરસે મુરદાર નિકલા !

[અલાદીન, સેન્ટોયકે ઇશ્કમેં બેકરાર માકો પુકારતા આતા હય, કમર ઉસે દેખકે દમ દેતી હય.]

અલાદીન—માં !

કમર—અલાદીન ! આજ બાહર જાનેકી મનાહી થી, ફિરભી તૂ ન માના ? કયા જુરૂર થા આજ બાહર જાના ?

અલાદીન—મેરી શામત થી, કમબખ્તીકી અલામત થી; કે આપકા કહા ન માના, જાનાહી બિહતર જાના.

બયત.

વહાં જાના થા ગોયા યેક બુતકા રામ હો જાના,
નસીબોંમેં લિખાથા બંદયે બેદામ હો જાના.

કુમર—(ઘબરાકે) કયા કહા, કયા ? કુછ ખફ્કાન તો નહીં હો ગયા ?

અલાદ્દીન—કયા કહૂં ! સયરકો બાજાર ગયા; સૌદાય ઇશ્ક મોલ લાયા, યેક મુશ્તરી શમાઇલકે હાતોં અપના દિલ બેચ આયા.

કુમર—અરે ! સાફ બતા, કયા પેશ આયા ? કિસ બુતને તુઝે રામ બનાયા ?

કલ્યાન—ઠુમરી.

અલાદ્દીન—

સિતારે હમારે, હમારે સિતારે હુયે યાર, કિસ્મત ચમકી.—સિતારે.
પ્યારા મહબૂબ; બલાકા સિતમ નાજ,
હુવે હયેં નજારે, નજારે, નજારે હુયે યાર.—કિસમત.
પાયા દીદાર, નિગાહોંમેં દો ચાર,
ઇશારે, કનાયે, કનાયે, ઇશારે હુયે યાર.—કિસમત.
અબરૂ ખમદાર, બલાકે જફાકાર,
ખુદાકે બનાયે, ખુદાકે સંવારે હુયે યાર.—કિસમત.

કુમર—હાય ! હાય ! યેહ કયા ગજબ કિયા ! તૂને કહાં જાકે ઔર કિસ તરહ સૂરતકો દેખ લિયા ?

અલાદ્દીન—કયા કરૂં ! શૌકે દીદારસે નાચાર હુવા, તો તાલિબે દીદાર હુવા. જબ રાહકે નજારેસે જી ન ભરા, તો હમ્મામકી તરફ પહુંચા, આખિર કરશ્મયે ઇલાહી દેખા. માદર, ઉસ શાહજાદીસે અગર મેરી શાદી ન હોગી, તો ઇસ જાને પુર મિહનસે અબ મેરે મકાને તનકી આબાદી ન હોગી !

અબયાત.

કુમર—(હયરાન હોકર) ભૂત, જિનને તુઝે બનાયા હય,
યાકે તુઝ પર પરીકા સાયા હય ?
ધ્યાન શાદીકા શાહજાદીસે ?
રંજ ઉઠાયેગા અયસી શાદીસે.

અલાદ્દીન—દેખતી ઉલફત અગર મકદૂર બે મકદૂરકો,
ઇશ્કે, શીરીં હોતા કયૂં ફરહાદસે મજદૂરકો ?

કુમર—જુગનૂ કભી દબા નહીં સકતા ચિરાગકો,
કાગજકે ફૂલસે નહીં જીનત હય બાગકો
ઈનસાનકો મુકાબિલા હમસરસે ચાહિયે,
બ્યાહ ઔર બયર કરનાબરા બરસે ચાહિયે.

તહતુલ લફ્ઝ.

અલાદીન—હમ તો દીન ઇમાન અપને ઉસ સનમ પર ખો ચુકે,
વ્હો હમારા હો ન હો, લેકિન હમ ઉસકે હો ચુકે.
જિન્સે દિલ બાજારે ઉલ્ફતમેં ઉઠા લાયે હયેં હમ,
આગે અબ તકદીર અપની, કીમત ઇસકી જો ચુકે.
હો ગયે હમ ઉસકે તાલિબ ખાનયે હમ્મામમેં,
દિલ લગા કર, હાથ અપની આબરૂસે ધો ચુકે.

કુમર—અગર શાહ સુન લેગા તો તુઝે જીતા ન છોરેગા.

અલાદીન—ઔર અચ્છા; કે ઇસ અઝાબસે છુરા દેગા.

કુમર—હય આજ કૌન ઉસકે મૂકાબિલકા બાદશાહ?

અલાદીન—વ્હો બાદશાહે ચીં હય, તો મયેં દિલકા બાદશાહ.

[કસરાક આતા હય કુમર ઉસ્સે પૂછતી હય.]

કુમર—ભાઇ, ઇધર આવ. (કસરાક નજદીક આતા હય) ઇમાનસે કહના! બરોંસે મુકાબિલા કરના કયસી નાદાની હય?

[કસરાક બેખબરીસે જવાબ દેતા હય.]

કસરાક—કમજોર આદમીકે વાસ્તે માર ખાનેકી નિશાની હય.

કુમર—(ખુશ હોકર) હય ન? ખુદા તુમ્હેં જીતા રખ્ખે. અયસા શખ્સ જો કહા ન માને ઉસકો કયા સજા સજાવાર હય?

કસરાક—ઉસકો ઉલ્ટા લટકાકર પાંચ જૂતી, ઔર પાંચ ઝાડૂ દરકાર હય.

કુમર—ફિરભી ન માના તો?

કસરાક—તો ફિર ઉસકે પાગલપનેકા અસર મિટાના, ગરમ સીખસે દિમાગપર દાગ લગાના, જલાના ચાહિયે.

કુમર—તિસપરભી ન ઠીક હુવા તો?

કસરાક—તો વ્હો નીરા ગધા હય, બલકે ઉલ્લૂકા બચ્ચા હય.

અલાદીન—(ચિડ઼કર) ચુપ! કિસે ગાલિયાં સુનાતા હય? કુછ સમઝતા બૂઝતા હય, યા યૂંહી બકે જાતા હય?

કસરાક—(ચૌંકકર) અરરર! યહે આપકા જિક્ર, થા? તોબા! મયેં કયા કયા બક ગયા!

અલાદીન—અમ્મા! અમ યેક કામ કરો, મેરે કહનેપર ધ્યાન ધરો. વ્હો જવાહિર જો હમ ગારસે લાયે હયેં; ઉન્હે યેક થાલમેં સજાવ, શાહકો મેરી તરફસે નજર દે આવ. કિસી હિકમતસે મૌકૂઅ દેખકર શાહજાદીકી મંગની કરો, શાદીકા પયગામ દો.

કસરાક—(હઁસકર) હુઝૂર! એઅદબી મુઆફ હો. આપ આશિક હો ગયે હયેં, ઇસ વાસ્તે આપકો દીવાનપનકા ખિયાલ હય, નહીં તો, રાજાકે ઘર કયા હીરે મોતીકા કાલ હય?

અલાદીન—યહે જવાહિરાત આબો તાબમે અયસે લાસાની હયેં; જિનકા બયાન નહીં, ઇન્સાની ખઝાનોંમેં અયસી ચીજોંકા નામો નિશાન નહીં. યહે અગર શાહ તક પહુંચ જાયેંગે, તો શાયદ હમ અપની મુરાદ પાયેંગે.

કૂમર—ઔર અગર મુરાદ ન મિલી તો જવાહિરભી હાથસે ગઁવાયેંગે, મોચીકે મોચી રહ જાયેંગે, બલકે શાયદ જૂતિયાંભી ખાયેંગે!

અલાદીન—અમ્મા, જાન! જાવ, નડરો, ન ઘબરાવ.

કૂમર—બેટા, મેરા તો કલેજા કાંપતા હય, મયેંતો ન જાવુંગી.

કસરાક—અમ્મા, આપ આઇયે, મયેં કુછ તદબીર બતાતા હૂં, ન ઘબરાઇયે. [કસરાક કૂમરકા હાથ પકડકર ચલતા હય, કૂમર આનાકાનીસે કસરાકકે સાથ જાતી હય, અલાદીન, સેન્ટોયકે ફિરાકમેં અફસોસ કરતા હય.]

પહાડી—ઠુમરી.

અલાદીન—

જિસપર બલહાર હૂં; જિસકા બીમાર હૂં,
હૂરો પરીસે બની ખૂબ, યહે મુઝે ખુદાયા મિલાદે તૂ—જિસપર.
મુઝે મિલે અગર વહ પરી, અદાકી ભરી,
તો હો રહબરી, કરમ ગુસતરી, સનમ બેહતરી.
જાયેં જાયેં અલમકી સિતમગરીયાં!
આયેં આયેં નસીબોંકી, દિલબરિયાં, માહરૂ બનેયાર,
અય વાલી ખુશહાલી, દિખા દે તૂ—જિસપર.

[અલાદીન રંજ કરતા હુવા જાતા હય.]

બાબ સરા—દિખાવ છઠા.

અયશ મંજિલ.

[સેન્ટોય, હીયૂ; કિટકિટ ફ્રિટફ્રિટકે સાથ બાતેં કરતી આતી હયેં]

સેન્ટોય—તુહફા ! કયસા તુહફા ?

હીયૂ—(મુસ્કિરાતી હુઇ) નયા તુહફા.

બયત.

કોફયાન—આપકે નામદારકા નામા.

[હીયૂ, ટીટોટમકા ખત દેતી હય, સેન્ટોય લેતી હય.]

હીયૂ—લીજિયે ગુલ, ઉજારકા નામા.

[સેન્ટોયઅલાદીનકા ખત સમઝકે ખુશ હોતી હય.]

સેન્ટોય | નામા ! અલાદીન સનમકા ?

હીયૂ—(મસખરીમેં) જી નહી, ટીટોટમકા.

બયત.

સેન્ટોય—(ચિડ઼કે) ઉસ મુવે નાબકારકા નામા !
(ખત ફેંક કર) નૌજ ! યેહે નાગવારકા નામા !

[ફ્રિટફ્રિટ ખત ઉઠાતી હય.]

હીયૂ—હુજૂર; અયસા સિતમ ન કીજિયે,

કોફયાન—ઇસે જરા સુન તો લીજિયે.

સેન્ટોય—(ભોં ચડ઼ાકે) મયેં તો હાથભી ન લગાવું !

ફ્રિટફ્રિટ—મયેં પડ઼કે સુનાવું ?

સેન્ટોય—પડ઼નેસે કયા હોગા ?

કિટકિટ—દો ઘરી મજા હોગા. [ખોલકે પડ઼તી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—" મેરી જાની, નિલમ પરીકી નાની,"

સેન્ટોય—મુવેકો લિખનાભી ન આયા, મુઝે નાની બનાયા !

કિટકિટ—જનાબા, નાની નહીં, સાની હોગા.

ફ્રિટફ્રિટ—(લફ્જ દેખકર) હાં, હાં, સાની, સાની.

સેન્ટોય—આગે ?

ફ્રિટફ્રિટ—"મેરી અમ્માજાની," [સબ હઁસતી હય.]

કિટકિટ—લો, આપકો અમ્માજાની બનાતા હય ! કુછ ખિયાલમેં આતા હય ? [સબ હઁસતી હયેં, સેન્ટોય ચિડ઼તી હય.]

સેન્ટોય—મુવેને પહલે નીલમ પરીકી સાની બનાયા, અબ અમ્માજાની બનાયા.

ફ્રિટફ્રિટ—(સબકો) અજી જરા આગેતો સુન લીજિયે, બીચમેં દખ્લ ન દીજિયે. (પડ઼તી હય) મેરી અમ્માજાની કહતી હય, કે બેટા, તુ રંગ રૂપમેં સબસે જિયાદા હય, મગર વ્હે બંદા ટીટોટમ તુમ્હારા દિલ દાદા હય. (સબ હઁસતી હયૈં) તુમ અપને દિલમેં યૂં સમઝતી હોગી, કે મયૈં કિસી ઔર મઅશૂક પર ફિદા હૂં, મગર તુમારે ફિદા હોનેકા સારે મઅશૂકોંકા બાવા મયૈં બયઠા હૂં. મયૈં દાના હૂં, દાનાવોંકા તો કયા, દીવાનોંકાભી નાના હૂં. ચીલકી નજર બોટી પરૂ હય, કવ્વેકી નજર રોટીપર હય, ઔર મેરી નજર તુમારી ચોટીપર હય. મયૈં તુમારે સિવા કિસીપર નહીં મરા હૂં. તુમ જન્નતકી પરી હો, તો મયૈં પરસ્તાનકા પરા હૂં! બ્યાહના હો તો બ્યાહો, નહીં તો સાફ જવાબ દો." (સબ હઁસતી હયૈં) રાકિમ—ટૂટા દમ, ટીટોટમ.

સેન્ટોય—ઇસ ગધેને મેરા નાકોં દમ કિયા હય! અબ જો કોઇ ઇસે છકાયગા, યહાંકા આના છુરાયગા, બ્હો ઇન્આમ પાયગા.

કિટકિટ—હુકમ હો તો હમ આજ ફિર નસીબ આજમાયૈં, જાલમેં ફઁસાકર ઉલ્લૂ બનાયૈં.

સેન્ટોય—બહુત ખૂબ, આજમાવ, પૂરા ઉલ્લૂ બનાવ. મયૈં ખૂશ હૂંગી તો જરૂર ઇન્આમ દૂંગી.

[સેન્ટોય જાતી હય, સબ આપસમેં મશ્વિરા કરતી હયૈં.]

કોફ્યાન—ચલો બહના, નસીબ આજમાવ, જાલ બિછાવ, ઉલ્લૂ ફઁસાવ, ઇન્આમ પાવ.

કિટકિટ—મયૈં એક માઇ બનકે દામમેં લાતી હૂં.

ફ્રિટફ્રિટ—મયૈં છેલ છબીલી બનકર ફઁસાતી હૂં.

કોફ્યાન—મયૈંભી કોઇ જાલ બિછાતી હૂં.

કિટકિટ—(પુંકારકે) ટીટોટમકા મુંહ કાલા!

સબ—ઔર સેન્ટોયકા બોલ બાલા!

[સબ જાતી હયૈં, દૂસરી તરફસે, ટીરોટમ, હયરાન પરીશાન છાતી પીટતા આતા હય.]

ટીટોટમ—હાય શાદી! હાય શહજાદી! હાય દામાદી!

ખમ્સા.

મઅશૂક એવફાને દોરાકે માર ડાલા,
નામા જો હમને ભેજા, ઉસકા અચાર ડાલા.

જિસ દિનસે હમને દિલમેં ઉસ બુતકા પ્યાર ડાલા,
ઉસને જલા જલાકર હમકો બધાર ડાલા,
(મુહ બતાકે) યેહ ચાંદસા હમારા ચિહરા ઉતાર ડાલા!
[મકસે અંજાન બની હુઇ કોફ્યાન આતી હય.]

કોફ્યાન—આદાબ જનાબ.

ટીટોટમ—આદાબ. ક્યૂં બી કિધર ચલી ?

કોફ્યાન—અપને ઘર ચલી.

ટીટોટમ—ક્યૂં ?

કોફ્યાન—શહજાદીને રજા દી.

ટીટોટમ—સબબ ?

કોફ્યાન—ગજબ! મ ને તુમારી તરફદારી કી, અપની ખ્વારી કી!

ટીટોટમ—ક્યા ?

કોફ્યાન—મયૈંને કહા, ક્યૂં બેચારે ટીટોટમકો સતાતી હો ? નાહક પ્યાસેકો તરસાતી હો ?

ટીટોટમ—સચ ફરમાતી હો ?

કોફ્યાન—(ટીટોટમકા સર બતાકે) જુટ કહૂં તો આપકા સર બજાય જૂતિયોંકે !

ટીટોટમ—મયૈં માનતા હૂં, નાહક કસમ ન ખાવ, આગે ફરમાવ ફિર ?

કોફ્યાન—ફિર ક્યા! જરાસા આપકા નામ લિયા, બસ ઇસી પર મુઝે ખરીખરી નિકાલ દિયા !

ટીટોટમ—(જબાન ચટખાકે) અફસોસ! બી, જરા પાની પિલાવ.

કોફ્યાન—અભી લાઇ.

[કોફ્યાન જાતી હય, ટીટોટમ ચિડ઼તા હય.]

ટીટોટમ—અરે મુઝસે યેહ લાગ? નામ લેતે આગ? મયૈં દૌર દૌરકે મર રહા હૂં, લહૂકા પાની કર રહા હૂં! મયૈં ઇન્સાન હૂં યા રબરકા ગોલા હૂં? આદમી હું યા ડ્રામકા ઘોરા હૂં? મયૈં અંધા હૂં? કાના હૂં? લૂલા હૂં? લંગરા હૂં? (તમાશાઇયોંકો) કોઇ બતાયૈં, મયૈં કુછ ઉલ્લૂકા બચ્ચા હૂં? [કોફ્યાન પાનીકા ગિલાસ ઔર મેવેકી રકાબી લિયે હૂયે આતી હય, ટીટોટમ, ગુસ્સેમેં, કોફ્યાનકો દેખે બગયર હાથ ઝટકતા હય, રકાબી ગિર જાતી હય, મેવે ફૂયલ જાતે હયૈં.]

ટીટોટમ—અરરર ! તોબા ! બડ્રી બેવકુફી હૂઇ !

કોકૃયાન—પરવા નહી, યહ્તો હમેશા હોતી આઇ હય.

[ઝુકકે મેવે ચુની હય, ટીટોટમ જોશમેં ખુદસે બકે જાતા હય.]

ટીટોટમ—મયઁ દૂલ્હા બનતા, તો મેરે ચાંદસે ચિહરેસે નૂર છન્તા; સર પર સિહરા હોતા, સિહરે પર કલગા પર તુર્રા હોતા. અયશકે અટાલે હોતે, લરકે બાલે હોતે. યેક લરતા, યેક બિગરતા, યેક રોતા, યેક ધોતા. યેક ચૂંચૂં કરતા, યેક ઉંઉં કરતા. ફિર શહજાદી સાહેબાસે સમઝ લેતા. જરા ચેં પેં કરતીં તો યેક લાત દેતા !

[અંજાન મેલાત ચલાના હય કોકૃયાન મેવા ઉઠાતી હય, ઉસે લાત લગતી હય, કોકૃયાન લુડક જાની હય, ચિડ્તી હય.]

કોકૃયાન—(ચિડ્કર) અજી યેહ કયા કરતે હો ? હવાસે કયૂં લરતે હો ?

ટીટોટમ—ખાલા, મુઆફ કરના, ભૂલ હુઇ.

[અંદરસે કિટકિટકી આવાજ આતી હયઁ.]

કિટકિટ—હૂક ! હૂક ! હૂક ! દમસે દમકા નાતા, સાંઇ ! દમસે દમકા નાતા !

ટીટોટમ—યેહ કોન ?

કોકૃયાન—યેહ એક માઇ, મહલમેં આતી જાતી હય, તકદીરકા લિખ્ખા કહ સુનાતી હય. જો ચાહો સવાલ કરો, મુરાદસે દામન ભરો. મયઁ જાતી હૂં, જરા ઠહરકે આતી હૂં. (જાતી જાતી) અબ કિટકિટ ઇસે ઠીક બનાયગી, રાહપર લાયગી.

[કિટકિટ જોગન બનકર ટીટોટમકો બનાનેકે લિયે આતી હય, ફકીરાંસા ઢંગ મચાતી હય.]

કિટકિટ—યા હૂ ! યા હૂક ! દમસે દમકા નાતા, સાંઇ, દમસે દમકા નાતા.

ટીટોટમ—માઇ, આદેસ.

કિટકિટ—આદેસ, ભાઇ આદેસ.

ટીટોટમ—ભાઇ, આપકા દેસ ?

કિટકિટ—કયા દેસ ? કહાંકા ભેસ ?

ટિટોટમ—મકાન ? અસ્થાન ?

કિટકિટ—વિરાન, બીયાબાન.

બયત.

મહલ બના યા સરા બની,
આખિર દુનિયા ફનાફની.

ટિટોટમ—નામ ?

કિટકિટ—રંગીલે શાહકી બાલકી, ઢંગીલી માઈ.

ટિટોટમ—માઇ મેરી તકદીરકા હાલ બતાના ?

[કિટકિટ, ટીટોટમકી પેશાની દેખકર હાલ કહતી હય.]

કિટકિટ—બચ્ચા, તુમારી તકદીરમેં જૂતી પયજાર, ઇજજત પલ્લે પાર, ખુદાકી માર હય, મગર અખીરમેં હારકર સરકી બલા બિલકુલ સફમ સફા, દફમ દફા હો જાયગી. તૂમ દાના ઔર સ્યાના, (ખુદસે) બેવકૂફીકા બાના (ટીટોટમસે) કહલાવેગે.

ટિટોટમ—ઔર અબભી કયા કુછ કમ હૂં ? જો આજ લુકમાન જીતા હોતા તો મેરે પાંવ ધોકે પીતા હોતા.

[કિટકિટ, ટીટોટમકે હાથકી લકીરે દેખતી હય.]

કિટકિટ—યેક દિન તુમ હિમ્મત કરકે મહલમેં ગયે, સબને મિલકર હાથ પાંવસે તુમારી ખાતિરદારી કી, પુલાવ; માલીદા ખિલાયા, અચ્છી તરહ જમીનપર લિટાયા, ખૂબ સુલાયા, સચ હય ?

[ટીટોટમ મુંહ ફ઼ારકે તમાશાઇયોંકો દેખકર કિટ-કિટસે કહતા હય.]

ટીટોટમ—સચ માઇ.

કિટકિટ—એક દિન તુમ હમ્મામ પર ગયે, ઔર વહાંસે; આંખોંસે પાની બહાતે ઘર આયે, સચ હય ?

ટીટોટમ—(મુંહ ફ઼ારકે) યેહભી સચ ! કયા કહના !

[કિટકિટ હાથ છોર દેતી હય.]

કિટકિટ—અબ તુમ પર એક ઔર મરતી હય, પહલીસે જિયાદા પ્યાર કરતી હય.

ટીટોટમ—વ્હો મુઝે આસાનીસે મિલ જાયગી ?

કિટકિટ—હરકી દયાસે યહીં ચલી આયગી.

ટીટોટમ—મિહરબાની કીજિયે, ઉસ્સે મિલા દીજિયે ! મયેં ઉસ્સે મિલૂંગા, મગરૂર સેન્ટોયસે અપના કીના લૂંગા !

કિટકિટ—મલા બાબા ભલા. ફ઼દમ દરવેશાં રદ બલા. (હાથ ઉઠાકે દુઆ કરતી હય) યા ગફ઼ૂર ઉર રહીમ ! (ટીટોમકો બતાકે) બાયેં ઉલ્લૂ, દહને કરીમ, અલ કિટકિટ. વલ ફ઼િટફ઼િટ, ભૂલાદે ઈસકી સબ સિટપિટ.

બેટા, હાથ ઉઠા માંગ દુઆ. જો કહૂંસો બોલના, તાલી બજે તબ આંખેં ખોલના. આંખે બંધ કરો, ઔર બોલો. (ટીટોટમ આંખેં બંધ કરકે હાથ ઉઠાતા હય, કિટકિટ દુઆ પડ઼તી હય.) ઉલ્લૂકા પઠઠા !

[ટીટોટમ આંખે ખોલકર ચિડ઼તા હય.]

ટીટોટમ—કયા ? મયૈં ઉલ્લૂકા પઠઠા ?

કિટકિટ—દુઆમેં જો અપને આપકો હકીર બનાતા હય, વ્હો ફૌરન મુરાદ પાતા હય.

ટીટોટમ—ખયર ! અચ્છા (આંખે બંદ કરકે હાથ ઉઠાતા હય) મયૈં ઉલ્લૂકા પઠા.

કિટકિટ—બેવકૂફીકા લઠા.

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—પિયાજકા ગઠા.

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—ભલે આદમીકા જના.

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—ગધા બના.

ટીટોટમ ,,

કિટકિટ—યા હાફ઼િજો નાસિર !

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—કર દે મેરા મુદ્દઆ હાજિર.

ટીટોટમ ,, ,,

[કિટકિટ ઇશારા કરતી હય, ફ઼િટફ઼િટ અચ્છી પોશાક પહને આતી હય, કિટકિટ તાલી બજાતી હય, ટીટોટમ આંખે ખોલતા હય, ફ઼િટફ઼િટ્ નિગાહે શૌક઼સે, મુસ્કરાતી હૂઈ દોનો હાથ ફ઼ૈલાયે ખડ઼ી હોતી હય.]

ફ઼િટફ઼િટ—આવ મેરે દિલદાર.

ટિટોટમ—આયા મયૈં, ગુલ-ઇ઼જાર. [ટીટોટમ ઉસકી તરફ઼ લપકતા હય, કિટકિટ ડાંટકર રોકતી હય.]

કિટકિટ—ઠહર જાવ, ખ઼બરદાર ! (ટીટોટમ ડરકે જ્યૂંકા ત્યૂં ખડ઼ા રહતા હય, કિટકિટ આંખે બંદ કરનેકો કહેતી હય) નજરબંદ ! (ટીટોટમ સીધા હોકર આંખે બંદ કરતા હય, કિટકિટ દુઆ પડતી હય) યા મુજહર ઉલઅજાયબ ! ચિરાગ઼ ગુલ, પગડ઼ી ગાયબ.

[ફિટકિટકે ઇશારેસે ફ્રિટફ્રિટ ચલી જાતી હય, કિટકિટ તાલી બજાતી હય, ટીટોટમ આંખે ખોલતા હય, ઔર ફ્રિટફ્રિટકો ન દેખકર હયરાન હોતા હય.]

ટીટોટમ—અરી ચલદી ! ઇતની જલદી !

કિટકિટ—જાવ,થોરી દેરમેં વાપસ આવ. ઇસી જગહ વ્હો પરી મિલ જાયગી, અભી આયગી. (ટીટોટમકી અંગૂઠી બતાકર) યે્હ અંગૂઠી ઉસે પિન્હાદેના, (ઇલાયચી જેબસે દેતી હય) ઔર યે્હ મંતરકી ફૂંકી હૂઈ ઇલાયચી ખિલા દેના. મગર ભારી ભરકમ બનકે આના, હલકે ન હોજાના !

ટીટોટમ—અચ્છા, જાતા હૂં, ખૂબ ભારી ભરકમ હોકર આતા હૂં.

કિટકિટ—જાવ, દેર ન લગાવ. (ટીટોટમ જાતા હય, કિટકિટકે ઇશારેસે છિપી હુઇ ફ્રિટફ્રિટ બાહર આતી હય) દેખા ! કયસા ચકમા દિયા ?

ફ્રિટફ્રિટ—અરે વાહરે મેરી રંગીલી માઇ !

કિટકિટ—ફ્રિટફ્રિટ, કામ હૂશિયારીસે કરના, હિમ્મત રખના. મયૈંને અપના કામ બજાયા, અબ તેરા જિમ્મા હય.

ફ્રિટફ્રિટ—દેખો તો સહી, મયૈં ઠીક બનાતી હૂં, ખૂબ છક્કે છુરાતી હૂં.

કિટકિટ—શાયદ વ્હો આ જાયગા, અબ હમ યહાંસે નિકલ જાયૈં.

[દોનોં જાતી હયૈં, ટીટોટમ દોનો ક્રીસોંમેં પથ્થર રખે હુવે, સોચતા આતા હય.]

ટિટોટમ—દિલઅફગાર બના, તલબગાર બના, એકદ્ર સેન્ટોયકે ખારમેં જો ન બના થા, નાચાર બના ! હયવાન બનૂં, હનૂમાન બનૂં, મગર એશફ્રિકો છકાવું, નીચા દિખાવું ! માઇ કહ ગઈ કે ભારી ભરકમ બનકે આના, વ્હોભી બન ગયા. (પથ્થર જેબસે નિકાલકે) દોનો ક્રીસોં મેં પથ્થર રખ લિયે, જિયાદા ભારી હો ગયે. અકલતો ખૂબ લરાઇ હય ! અયસી કિસી ઔરકોભી આઇ હય ? કિસીને તાર નિકાલા, કિસીને રેલચલાઇ, મગર, અયસી દાનાઇ કિસે આઈ ? (સામને દેખકર. અરે ! વહી પરી, અદા ભરી, લટકતી મટકતી ચલી આતી હય ! અહા ! કયા છબ છાતી હય !

[ટીટોટમ અંજાન બનકર એક તરફ ખરા રહતા હય, ફ્રિટફ્રિટ અંજાન બનકર ટીટોટમકી યાદ કરતી હુવી એક કુરસી લિયે હુવે આતી હય, ટીટોટમ કાન લગાકર સુનતા હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—(ખુદસે) યા ઇલાહી! વજીરજાદે ટીટોટમસે જલ્દ મિલાદે, ઉસકા મહતાબસા મુખડા દિખા દે. જબસે માઇને ઉસ મહવશકી સુરત દિખાઇ હય, દિલ બેકરાર હય, ખાના પીના નાગવાર હય!

ટિટોટમ—(ખુદસે) ઓહો! મેરા ઇતના પ્યાર? વાહરે મેરે હુસ્નકી બહાર!

ફ્રિટફ્રિટ—માઈસે સુના હય, કે આજ વ્હો નવ બહાર આયગા, જમાલ દિખાયગા મગર,—

બયત.

ખુદા જાને વ્હો યાર આયે ન આયે,
મેરે દિલકો કરાર આયે ન આયે.

ટિટોટમ—(ખુદસે) અહા! વ્હે બેકરારી! વાહરી સુરત હમારી.

ફ્રિટફ્રિટ—(ઢંગસે) આહ! જી ઘબરા ગયા!

[ટીટોટમ દૌડકે સામને આતા હય.]

ટિટોટમ—ન ઘબરાઇયે, મયઁ આ ગયા.

ફ્રિટફ્રિટ—(ખુશ હોકર) ઓહો મેરે ગુલફામ! આપકા મુબારક નામ?

ટિટોટમ—ટૂટા દમ, ભારી ભરકમ, મિસ્ટર ટીટોટમ ઇસ્કોરૂ.

ફ્રિટફ્રિટ—વ્હે ઇસ્કોરૂં; કયા કુછ খિતાબ હય?

ટીટોટમ—અંગ્રેજીમેં નામકે સાથ એક અલકાબ હય.

ફ્રિટફ્રિટ—(સમઝકે) હું હું! એસકવાયર! એસ્કવાયર!

ટીટોટમ—હાં એસ્કવાયર ઔર ઇસ્કોરૂં, દોનો એકહી હયઁ. ઉંગલીસે અંગૂઠી નિકાલકે પિન્હાતા ઔર ઇલાયચી દેતા હય.) લીજિયે. ઇલાયચી ખાઇયે, જરા જી બહલાઇયે. [ફ્રિટફ્રિટ ઇલાયચી ખાતી હય, બસમેં હોનેકા ઢંગ મચાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—મેરે ટેંડુટમ! મેરે સનમ! [કમરમેં હાથ ડાલતી હય, ટીટોટમ ધોકેમેં આતા હય.]

ટીટોટમ—(ખુદસે) સચમુચ ઇલાયચીને જાદુ કિયા! ફતહ! ફતહ!

ફ્રિટફ્રિટ—જાનેમન! આપકા સેન્ટોય પર પ્યાર હય, યા મુઝ પર દિલ નિસાર હય?

ટીટોટમ—સેન્ટોયકો મારો ઝારૂ! અબતો તૂ દિલદાર હય.

ફ્રિટફ્રિટ—મેહેરબાની. (પેશાની દેખકર) પ્યારે! આપકા સિતારા બહુત બુલંદ હય!

ટીટોટમ—(અકડકે) બાપસે દુચંદ હય.

ફ્રિટફ્રિટ—અલબતા. બલા આપ કિસ વક્ત પયદા હુવેથે ?

ટીટોટમ—જબ સુબ્હ હોનેકો દો મિનટ બાકી થે.

ફ્રિટફ્રિટ—કિસીને ઉસ વક્ત ફાલ ખોલા થા !

ટીટોટમ—બાવાજી, કહતેથે કે યેક ઉલ્લૂ બોલા થા.

ફ્રિટફ્રિટ—વ્હો તો અબભી બોલ રહા હય.

[કાન પર હાથ રખકર સામને બતાતી હય.]

ટીટોટમ—કહાં હય ? કિધર હય ? [ટીટોટમ સામને દેખતા હય, ફ્રિટફ્રિટ ટીટોટમકી તરફ ઇશારા કરતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—યેહ, યહાં હય, ઇધર હય. ઇસી નેક ફાલકે સબબસે આપને ઇનની દાનાઇ પાઇ હય.

ટીટોટમ—અરે દાનાઈ તો હમારે કાસેમેં સમાઈ હય.

ફ્રિટફ્રિટ—અજી દાનાઇકી જગહ તો (સર દિખાકે) સર હય, કિસેમેં કયા પથ્થર હય ?

ટીટોટમ—(અકરકે ખુશ હોકર) હાં, હાં, પથ્થર ! (દિખાતા હય) યેહ મેરી દાનાઇકા જવહર !

[પથ્થર દેખકર ફ્રિટફ્રિટ હયરાન હોતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—પથ્થર ! પથ્થર કયૂં લાયે ? [ફેંક દેતી હય.]

ટીટોટમ—ભારી ભરકમ બનકે આયે, દો મન થે, અડાઇ મન હો ગયે !

ફ્રિટફ્રિટ—અહા ! માનતી હૂં ઇસ દાનાઇકો ! વાહ તુમારી અક્લ ! કહિયે સાહેબ, અક્લ બરી યા ભૅંયસ ?

ટીટોટમ—અક્લસે બરી ભૅંયસ, ઔર ભૅંયસસે બરી દૂધવાલી !

ફ્રિટફ્રિટ—વાહ જનાબે આલી !

ટીટોટમ—જાનેમન, જરા ગલે લગાલો.

ફ્રિટફ્રિટ—પહલે કુછ નોશ ફરમાલો.

ટીટોટમ—યઅની ?

ફ્રિટફ્રિટ—યઅની, આયે તો કયા બે ખાયે જાવગે ? બોલો, મલીદા ખાવગે યા કુન્દીપાક ?

ટીટોટમ—કુન્દીપાક ?

ફ્રિટફ્રિટ—હાં, (દોનો હાથોંસે મારનેકા ઈશારા કરતી હય.) કુન્દીપાક, હોશ ઠિકાને લાનેકી નઈ ખુરાક.

ટીટોટમ—તબતો ખિલાઇયે, હોશ ઠિકાને લાઇયે.

ફ્રિટફ્રિટ—(પુકારતી હય) હીયૂ? ઇધર આવ. (હીયૂ રૂમાલ સીતી હુઇ આતી હય, રૂમાલ ભૂલમેં કુરસીપર રખતી હય) આપકે લિયે (ટીટોટમકો બતાકે) મલીદા પકાવ, કુન્દીપાક બનાવ.

હીયૂ—જયસા હુકમ. [હીયૂ જાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—શાદીકે બઅદ આપ કયા કયા જલસે દિખાઇયેગા?

ટીટોટમ—જો આપ ફરમાઇયેગા.

ફ્રિટફ્રિટ—આતશબાજી?

ટીટોટમ—તાજી તાજી,

ફ્રિટફ્રિટ—ધુમધરાકે?

ટીટોટમ—અચ્છે પરાકે.

ફ્રિટફ્રિટ—રાગરંગ?

ટીટોટમ—બેદિરંગ.

ફ્રિટફ્રિટ—નાટક ફાટક?

ટીટોટમ—નાટક હમ આપ બનાયેંગે, હમ ગુલફામ બનકે આયેંગે, સબ્જ પરીકે તખતપર યૂં બયઠ જાયેંગે. (અકરકે બયઠતા હય, બયઠતેહી રૂમાલકી સુઇ ચુભનેસે તલમલાકે ઉછલતા હય) ઉફ! હાય! યહ કયા? [ફ્રિટફ્રિ રૂમાલ ઉઠાકર ટીટોટમકો બતાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—અરર! હીયૂ સુઇ રૂમાલ રખકર ભૂલ ગઇ હોગી!

[હીયૂ છિપકે આતી હય ઔર પરાકેકા યેક ગુચ્છા ટીટોટમકે દામનસે બાંધકે સુલગાકે ભાગતી હય, પરાકે છૂટનેસે ટીટોટમ ઘબરાકર ઇધર ઉધર ઉછલતા હય.]

ટીટોટમ—યા અલ્લાહ! યહ તોપખાના કહાંસે છૂટા!

ફ્રિટફ્રિટ—ખુદા જાને યહ પરાકા કહાંસે ફૂટા!

[ગુચ્છેકી ડોરી નિકાલકે ફ્રિટફ્રિટ ચોરીસે ફેંક દેતીહય.]

ટીટોટમ—તરતર ફરફર, ગરબર સરબરસે મેરા જી નિકલ ગયા!

ફ્રિટફ્રિટ—પ્યારે ન ગભરાવ, મેરે પહલૂમેં આવ.

[કિટકિટ સિપાહીકા ભેસ બનાયે કમરમેં તલવાર, હાથમેં બુદૂંગ લિયે આતી હય, ઔર ફ્રિટફ્રિટકે પહલૂમેં ટીટોમકો દેખકર ધમકાતી હય, ફ્રિટફ્રિટ ભાગ જાતી હય, ટીટોટમ ઘબરાતા હય.]

કિટકિટ—અબે તૂ કૌન મરદૂદ?

ટીટોટમ—(કાંપકર) યા મઅબૂદ!

કિટકિટ—મેરી મઅશૂકા તેરે પાસ?

ટીટોટમ—(ખુદસે) ઇસકી મઅશૂકા! સત્યાનાસ!

બયત.

દિલ આશનાય દર્દ હય, હમ આશના નહીં,
દિલકા હય ટેહ કુસૂર? હમારી ખતા નહીં.

કિટકિટ—અચ્છા, તૂ યાર બના હય તો બન ગાઝી, આજમા તલવાર બાજી!

ટીટોટમ—તલવાર સાનપર ચડ઼ને ગઇ હય.

[તલવાર મ્યાન કરકે તુફંગ નિકાલતા હય.]

કિટકિટ—તો ફિર તુફંગબાજી.

ટીટોટમ—તુફંગ ઘરમેં હય.

[કિટકિટ પયતરે બદલકે તુફંગ તાનતા હય.]

કિટકિટ—બાતેં ન બડ઼ા, સામને આ, ચલ!

ટીટોટમ—આજ નહીં, કલ

કિટકિટ—(દમસે) આજ, અભી!

[તુફંગ તાકતા હય, ટીટોટમ ઘબરાતા હય.]

ટીટોટમ—અરે જા બાબા, જા, ન સતા!

કિટકિટ—તેરી જાન લેકર જાવૂંગા!

ટીટોટમ—તૂ જા, જાન તેરે ઘર ભેજ દૂંગા.

[કિટકિટ ખાલી તુફંગ સર કરતી હય.]

કિટકિટ—મર જા.

[ટીટોટમ તુફંગકી આવાજસે ડરકર ગિરતા હય.]

ટીટોટમ—હાય! મર ગયા!

કિટકિટ—મર ગયા તો બોલતા હય કયસે?

ટીટોટમ—ભૂત બનકે.

કિટકિટ—(ખુદસે) અબ કુછ બાત બનાવું, યહાંસે નિકલ જાવું. (ઢંગસે) ભૂતબાવા, મુઆફ કરો, મયૈં ન મારૂંગા!

[કિકિટકો ડરતા દેખકર ટીટોટમ દમસે કહતા હય.]

ટીટોટમ—યહાંસે ચલે જાવ, દુમ દબાવ, નહીં તો ચઢ઼ બયઠૂંગા, ખાજાવૂંગા.

કિટકિટ—જાતા હું બાવા, જાતા હૂં.

[કિટકિટ ડરતા હુવા જાતા હય, ટીટોટમ ઘબરાતા હય.]

ટીટોટમ—યા ખુદા! બુરા ફૂંસા! તૂ બચા!

[કોફ્યાન એક અરબનકે લિબાસમેં દીવાનાવાર આતી ઔર ટીટોમકો સતાતી હય]

કોફ્યાન—મેરા શૌહર કહાં ગયા?

ટીટોટમ—કૌન, વ્હો સિપાહી?

કોફ્યાન—હાં.

ટીટોટમ—વ્હો આયા, અપને ઘર ગયા.

કોફ્યાન—મયૈં બાહર ખરી થી, કિધર ગયા? (ઉછલકે ટીટોટમકા હાથ પકરકે પૂછતી હય, ટીટોટમ ચારોં તરફ ફિરતા હય) મેરા શૌહર લા!

ટીટોટમ—યા ખુદા! બલાપર બલા!

[ફિટફિટ ફિર સિપાહીકી પોશાકમેં આતી હય ઔર કોફ્યાનકો દમ દેતી હય.]

ફિટફિટ—પ્યારી, ઘર ચલો; ઇસ ઉલ્લૂકો ઝારૂ મારો.

[કોફ્યાન, ફિટફિટ કે પાસ દૌરકર જાતી હય, ટીટોટમકો ગાલી સુનાતી હય.]

કોફ્યાન—હટ મુવે નાબકાર! તુજપર ખુદાકી માર!

[દોનોં ટીટોટમપર આંખેં નિકાલે જાતે હયૈં, ફિટફિટ આતી હય, ટીટોટમ ઉસ્સે પૂછતા હય.]

ટીટોટમ—પ્યારી; દિલદાર, વ્હો સિપાહી કૌન મુરદાર?

ફિટફિટ—વ્હો સરકારી સિપાહી હય, અભી અમલદારોંકે સાથ વાપસ આયગા, ગરબર મચાયગા!

ટીટોટમ—જબતો સલામ, ખેલ તમામ.

[જાયા ચાહતી હય. ફિટફિટ રોકતી હય.]

ફિટફિટ—બાહર પહરા હય; પકરે જાવગે!

ટીટોટમ—ફિર? [ફિટફિટ રૂમાલ દેતી હય.]

ફિટફિટ—ધાટા બાંધો, ધોબી બનો, કપરે ગિનો, ધોબીકી તરહ બાત કરો. [ટીટોટમ ઘબરાકર ધાટા બાંધતા હય, ફિટફિટ અંદરસે થોરે કપરે લાતી હય, ટીટોટમકો દેતી હય, ટીટોટમ એક તરફ બયઠ કર કપરે ગિનતા હય, ફિટફિટ જો પુછતી હય, ઉસકા ચુપચાપ જવાબ દેતા હય.]

ટીટોટમ—એક, દો, તીન.

ફિટફિટ—ક્યૂં મિયાં ધોબી, આપ ધોબી? હો યા હજ્જામ?

ટીટોટમ—ધોબી, નેક નામ.

ફ્રિટફ્રિટ—ક્યૂં મિયાં ધોબી? કુન્દી કરના આતા હય?
ટીટોટમ—બંદા અચ્છી ઇસ્ત્રી બનાતા હય.

[અંદરસે સેન્ટોયકી આમદકી આવાજ આતી હય.]

નકીબ—શહજાદીકી સવારી પર નિગાહ રહે.
ફ્રિટફ્રિટ—અરરરર! શહજાદી આતી હય!
ટીટોટમ—કમબખ્તી! અબ?
ફ્રિટફ્રિટ—ગજબ!
ટીટોટમ—મુઝે બચાવ, કહીં છિપાવ!
ફ્રિટફ્રિટ—એક કામ કરો, હિમ્મત ધરો. એક ગધેકી ખાલ, હય ઉસે ઓઢકર ગધા બનો.
ટીટોટમ—ધોબી બના, અબ ગધા બનૂં?

[ફ્રિટફ્રિટ સામને દેખકર ઢંગ કરતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—અરરરર! શહજાદી આઇ! જલ્દ કપડે ગીનો, બયઠ જાવ! [ડરકર ટીટોટમ બડી આવાજસે કપડે ગિનતા હય, સેન્ટોય મએ સબ કનીજોંકે આતી હય, સબ આપસમેં હઁસતી હય.]

સેન્ટોય—ક્યૂં ફ્રિટફ્રિટ? ક્યા હો રહા હય?
ફ્રિટફ્રિટ—જી, ધોબીકો કપડે દેતી હૂં.
સેન્ટોય—ધોબી હૂશિયાર હય, યા હજ્જામ?
ફ્રિટફ્રિટ—પક્કા હૂશિયાર, લા કલામ.
સેન્ટોય—ઇસને મુંહ ક્યૂં છિપાયા હય?

[ફ્રિટફ્રિટ ધાટા ખોલ દેતી હય, ટીટોટમ મુંહ ફાડકે સબકો દેખતા હય, સબ હઁસતી હયઁ, ચિડાતી હયઁ, ગુલ મચાતી હયઁ.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ સાતવાં.

ચાંગચિંગફાઉકા દરબાર.

[ચાંગચિંગફાઉ, લિમ્બુંગ; ટીટોટમ; દરબારીયોંકે સાથ તખ્તપર બયઠા હય, રામિશગર નાચતી ગાતી હયઁ.]

માંડ—કહેરવા.

રમિશગર—

ઓ પ્યારે રાજાજી, કુરબાન તોપે દુનિયા—ઓ.
હરદમ હોં રંગોરલિયાં, શાદીકી ફૂલેં કલિયાં,
ચમન ચમન અમન અમન પ્યારે રાજાજી—ઓ કુરબાન.
બાગે જહાંદારીમેં શજર ફૂલે; બાગે જહાંદારીમેં, સમર ફૂલે,
હરિમ તોરી ગલિયાં, અલમ સારે ટલિયાં,
રનમેં સદા, બનમેં સદા, ધનમેં સદા,
સોહે અનધન, કનચન, તનમન રોશન,
ધનધન કરે જન, સારે રાજાજી—ઓ કુરબાન.

[ચાંગચિંગફાઉ હાજરીને દરબારસે અપના ગમ કહતા હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—અય વજીરે બા તદબીર વ અરકાને સરીર !:—

મુસદસાત.

હય ખુશીકા કોઈ મૌકુઅ ન મહલ શાદીકા,
મુઝકો શિકવા હય ફલકકી સિતમ-ઇજાદીકા !
હાલ અબતરહિ હુવા જાતા હય શહજાદીકા,
યહી બાઇસ હય મેરે અયશકિ બરબાદીકા !
ચારા મિલતા નહીં કુછ ઇસ્કકિ બીમારીકા,
હાલ ખુલતા નહીં કુછ ઉસકિ ગિરફ્તારીકા !

લિમ્બુગ—પા સકે ખોજ કિસીસે, તો બતા દે કોઈ.
બે પતા હો તો કહાં ઉસકા પતા દે કોઈ !
કહિં દેખા હો કિસીને તો દિખા દે કોઈ,
સુન સુના કરભિ જો આયે, તો સુના દે કોઈ.
હો જો ગુમ નામ જહાંમેં, વ્હો કહાં મિલતા હય ?
બે નિશાંકા કહીં ઢૂંઢેસે નિશાં મિલતા હય ?

બયત.

ચાંગચિગફાઉ—ફિર મેરી બેટીકી સિહહતકિ દવા કૌનસી હય ?
કુછ તો બતલાવ, કે તદબીરે શિફા કૌનસી હય ?

મુસદસ.

લિમ્બુંગ—ઇશ્ક વ્હો દર્દ હય, ચારા નહીં જિસકા જિનહાર,
હયઁ તપે હિજ્રસે દિક સારે અતિબ્બા, અત્તાર.
વસ્લે દિલબરસે નિકલતા હય ફકત દિલકા બુખાર,
હોતી હયઁ ઇસકે સિવા સારી દવાયેં બેકાર.

દેખને નબ્જ ગર આશિકકિ મસીહા આયે,
કયા અજબ હય કે ઉસે દેખકે લજ્જા આયે!

ચાંગચિંગફાઉ—જો શાહજાદીકા મતલૂબો મંજૂર હય, ઉસકા પતા લગાના નિહાયત જુરૂર હય.

ઝિમ્બુંગ—બેહતર હય કે ઉસકે રંગ, રૂપ, પતે ખાલકી હકીકત સરકારી જાસૂસોંકે સુનાઇ જાય, જો કોઈ ઉસ સૂરતકા આદમી ખોજ લાય, વોહ ઇન્આમ પાય.

ચાંગચિંગફાઉ—યેહ સલાહ ખૂબ હય, મુઝે મરગૂબ હય.

[એક ચોબદાર આકર અર્જ કરતા હય.]

ચોબદાર—શહનશાહ! વાલા જાહ! યેક બુઢિયા દરે દૌલત પર આઈ હય, કુછ નજર લાઈ હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(ચોબદારસે) જા, ઉસે લા (ચોબદાર ઝુકકર જાતા હય, ચાંગચિંગફાઉ ઝિમ્બુંગસે પૂછતા હય) બુઢિયા કોન હય?

ઝિમ્બુંગ—શાયદ કોઇ દાદકે લિયે આઇ હોગી, ફરિયાદ લાઇ હોગી. [ચોબદારકે સાથ કમર વ કસરાક જરીન પોશાકમેં સજે હવે કંઇ સાથીયોંકે સાથ જવાહીરાતકી થાલ લિયે હુવે આતે હયૈં.]

ચાંગચિંગફાઉ—આય જઇફા! ન ડર, અપના મુદઆ બયાન કર.

કમર—મેરા બેટા; યઅને આપકા ગુલામ,—

[તુતલાતી હય, કસરાક ટેકા દેતા હય.]

કસરાક—યઅને અલાદીન નામ,

કમર—કિસી દયારસે,—

કસરાક—દયારસે નહીં, અંધેરી ગારસે.

ઝિમ્બુંગ—(કસરાકસે) બીચમેં ન બોલો, જરા ઠહરો.

કસરાક—જી અમ્માસે બરાબર બોલા નહીં જાતા હય, ઇસ વાસ્તે બંદા ટેકા લગાતા હય.

કમર—યેહ જવાહિરાત લાયા હય, જો હુજૂરકે લિયે સૌગાત ભિજવાયા હય. [જવાહિરાતકી થાલ પેશ કરતી હય, સબ દેખકે દંગ હો જાતે હયૈં.]

ચાંગચિંગફાઉ—(હયરતસે) યેહ જવાહિરાત નિહાયત બેબહા હયૈં! હમારે ખજાનેકે જવાહિરોંસે હજાર હિસ્સે સિવા હયૈં. (કમરસે) બડી બી! તુમારા બેટા કોન હય? કહાં રહતા હય?

કુમર—વ્હો દરજીપારેમેં રહતા હય, જમાના ઉસે અલાદીન કહતા હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(વજીરસે) યેક દરજીકે હાત અયસે જવાહિરાત! યહે કયા ભેદ! યહે કયા બાત! (કુમરસે) જહિઝા! યહ જવાહિરાત કહાંસે આયે? સાફ સાફ બયાન કર.

કુમર—(ડરકર) હુઝૂર! ઇસ અધમુઇકો ન ડરાઇયે, ઇસ બયાનકે લિયે અલાદીનકો બુલાઇયે.

ચાંગચિંગફાઉ—(ચોબદારસે) જલ્દ સવાર દોડાવ; અલાદીનકો ફોરન બુલાવ. (ચોબદાર ઝુક કર જાતા હય, શાહ માદરો કસરાકકો રોકતા હય) જબતક અલાદીન આય, દોનોં યહીં ઠહર જાવ.

[ઠહરનેકે હુકમસે કુમર કાંપતી હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—શીદી! તુમારા નામ?

કસરાક—કસરાક, આલી મુકામ.

ચાંગચિંગફાઉ—કસરાક! તુમ કયા નોકરી બજાતે હો?

કસરાક—હુઝૂર! પીતા હૂં; ખાતા હૂં, તાલ બજાતા હૂં; ગાતા હૂં.

ચાંગચિંગફાઉ—અચ્છા; કુછ ગાવ, એકાધ ચીજ સુનાવ.

[કસરાક હાત ઔર સર હિલાકર ગુનગુનાતા હય, ટીટોટમ બાપસે પૂછતા હય]

ટીટોટમ—કયૂં બાવા જાન! ઇસકા મુંહ કયૂં કાલા હય?

લિમ્બુંગ—યહે હબશકા રહનેવાલા હય. [સેન્ટોય ખવાસોંકે સાથ આતી ઔર આદાબ બજા લાતી હય.]

સેન્ટોય—અમ્બાજાન! આદાબ.

ચાંગચિંગફાઉ—જાને પિદર! આવ; બયઠ જાવ; હબશીકા ગાના સુનો, જી બહલાવ. [સેન્ટોય બયઠતી હય, ખવાસેં ખડી રહતી હયઁ, સેન્ટોય, કુમર વ કસરાકકે લિયે પૂછતી હય.]

સેન્ટોય—બાવા જાન! યહે જઇફા ઔર શીદી કૌન હયઁ?

કસરાક—(કુમરકો બતાકર) ઇનકો અપની સાસ સમઝિયે, ઔર મુઝકો અપના દાસ સમઝિયે.

લિમ્બુંગ—(ગુસ્સેસે) ના-મઅકૂલ! યેક દરજન શાહજાદીકી સાસ હોગી? અયસી બાતેં ફિર કીં, તો તેરી સત્યાનાસ હોગી!

ચાંગચિંગફાઉ—(વજીરસે) ના-તજરબાકાર હય, ગરીબ હય, નાચાર હય. (કસરાકસે) મિયાં શીદી! કુછ ગાવ, જરા જી બહલાવ.

[કસરાક ગાતા ઔર નાચતા હય.]

સરપરદા—દાદરા.

કસરાક— કલા કાલા રંગ હય આલા, હો ! કાલા કાલા રંગ હય આલા,
કાલા શીદી સમસે બાલા.
ગોરીમેં, ગોરીમેં, કયા મજા, કયા લગા, કયા મિલા ? હો—કાલા.
આંખ કાલી; બદન કાલા, બાલ કાલે બરન કાલા,
અયરી હુસ્નશન જમાલ, દિલબર વહી એ મિસાલ,
ગોરીમેં ગોરીમેં કયા ધરા, કયા ધરા, કયા ખરા ? હો—કાલા.

[અલ્લાદીન, ચોબદાર ઔર કઈ સાથીયોંકે સાથ કર્રોફરસે આતા હય, આદાબ બજા લાતા હય. સેન્ટોય, અલાદીનકી શકલકો ખ્વાબમેં દેખી હુઈ શકલસે મિલતી દેખકર ચોંકતી હય.]

સેન્ટોય—અલ્લાહ ! યહે વહી નકશા !

[ગશ ખાતી હય, સબ હયરાન હોતે હયેં.]

ચાંગચિંગફાઉ—યહે કયા માજરા !

[ચાંગચિંગફાઉ સુહલાતા હય, ખ્વાસેં પંખા કરતી હયેં, અલાદીન અપના ઇશ્ક જતાતા હય.]

અલાદીન—(ખુદસે) હા ! કાશ ઇસ વક્ત કોઇ મુઝે પાસ જાને દેતા ! સરે દિલદારકો અપને હાથોં પર ઉઠાને દેતા !

[સેન્ટોય હોશમેં આતી હય ઔર ફિર અલાદીનકી તરફ તાકકે આહિસ્તા પૂછતી હય.]

સેન્ટોય—યહે કૌન ? અલાદીન ?

અલાદીન—(ઝુકકર) હાં ! વહી કમતરીન.

કત્અ.

રંગે હયરત દેખના, યા રૂયે હસરત દેખના,
બસ ઇન્હી દો હાલતોમેં મેરી કિસમત દેખના.
દૌલતે વહશત દિખાઈ ઇશ્કકી સરકારને,
યહેભિ થા તકદીરમેં તેરી બ દૌલત દેખના !

ચાંગચિંગફાઉ—બેટી ! કયા યહે વહી અલાદીન હય, જો હમ્મામમેં આયા થા, ટીરેટમસે તુઝે બચાયા થા ?

સેન્ટાય—હાં, પિદર ! યહે વહી હય, જિસને ખ્વાબમેં જલ્વા દિખાયા થા.

ચાંગચિંગફાઉ—(ખુશ હોકર) અલાદીન ! સચ બતાવ, યેહ જવાહિરાત તુમને કહાં પાયે ?

અલાદીન—અય શાહે વાલા જાહ ! યેહ ખજાના મયૈંને જિન્નાત કે મવકિલસે પાયા હય, જો તકદીરસે મેરે બસમેં આયા હય.

ચાંગચિંગફાઉ—ઇસ બાતકા સુબૂત તુમ દિખા સકતે હો ? અયસે હજાર દાને ઔર મંગવા સકતે હો ?

અલાદીન—બેશક બંદા લા સકતા હય, અગર દિલ ઠિકાને હો જાય તો આપકે ખજાનેકો ગંજે કારૂં બના સકતા હય !

ચાંગચિંગફાઉ—દિલ ઠિકાને નહીં; તો ફિર કિધર હય ? કહાં હય ?

અલાદીન—(દોજાનૂં હોકર સેન્ટોયકો બતાકર) ઇસ દિલારાકે દામે ગેસૂમેં નિહાં હય.

કત્અ.

નાચાર હયૈં કે દિલકો નાચાર કર ચુકે હયૈં,
મજબૂર હયૈં કે ઇન્કો મુખ્તાર કર ચુકે હયૈં.
દરિયાય આશનાઇમેં ડૂબકર મરે હયૈં,
બેરા હમ અપની હસ્તીકા પાર કર ચુકે હયૈં.

સેન્ટોય—(હાથ ઉઠાકર ખુદાસે) શુક્ર યા પરવરદિગાર !

ચાંગચિંગફાઉ—અલાદીન, કહાં તુમ, કહાં શાહજાદી ! તુમારી કયા કાયનાત હય ?

અલાદીન—બેશક છોટા મુંહ; બડી બાત હય, મગર ઇશ્કકે આગે ન રુત્બા હય, ન જાત હય.

બયત.

ધ્યાન ઇશ્કમેં જો હોતા નશેબો ફરાજકા,
મહમૂદશાહ બંદા ન હોતા અયાજકા.

ચાંગચિંગફાઉ—અરે નાદાન ! તૂ ગરીબ, ઘર ન દર, જરા ખિયાલ કર !

કત્અ.

અલાદીન—હમ ન ઘર રખતે હયૈં ઉલ્ફતમેં ન દર રખતે હયૈં,
રખતે હયૈં ખાક બ સર, ચાક જિગર રખતે હયૈં.
આશિયાંહી નહીં, કયા બર્ક ગિરાયેગા ફલક !
ખાના બરબાદ વહો હોતે હયૈં, જો ઘર રખતે હય.

ચાંગચિંગફાઉ—વઝીર, ખુશ તદબીર! યહે જવાન દાનાઇ ઔર દિલેરીકા મુખ્તાર હય, શાહજાદીભી ઇસકી તલબગાર હય, ઇસ વાસ્તે ઇસકી મુરાદ બર લાના સજાવાર હય.

ટીટોટમ—(શાહસે) શાહ ગેતી પનાહ! તો કયા મયેં બેનસીબ ગુજર જાવુંગા? કયા બે શાદી કિયે મર જાવુંગા?

ચાંગચિંગફાઉ—ટીટોટમ, મયેં અભી તુમારી ખ્વાહિશકા અંજામ લાતા હૂં, સબકો રાહ મુદ્દઆ દિખાતા હૂં. દરબારિયો! તુમ્મેંસે કોઇ ઇન દોનોંસે યેક સવાલ કરો, ઇનકી દાનાઈકા ઇમ્તિહાન ફિલહાલ કરો.

૧ દરબારી—(ઉઠકે સોચકર) સાહેબજાદે ટીટોટમ! યહે બતાવ કે ચિરિયા પકરનેકા આસાન તરીકા કયા હય?

ટીટોટમ—જિસ પેરપર કોઇ ચિરિયા બયઠી હો, ઉસ પર દબે પાંવ કોઇ આદમી ચઢ જાય, ઔર મોમ, ગલા ગલાકે ચિરિયા પર ટપકાય, જબ તમામ પર તર હોકે ચિમટ જાય, આદમી બેધરક ચિરિયા પકર લાય. [સબ હઁસતે હયેં, ટીટોટમ સબકા મુંહ દેખતા હય]

૨ દરબારી—ઔર કોઈ દૂસરા ઇલાજ?

ટીટોટમ—મચ્છીકી તરહ આંકરીસે ચિરિયાકો ફઁસાના.

[સબ હઁસતે હયેં.]

૨ દરબારી—ઔર આંકરીસે મર જાય તો?

ટીટોટમ—દવા દારૂ પીલાકે ઉસે જિલાના. [સબ હઁસતે હયેં.]

ચાંગચિંચફાઉ—કયૂં અલાદીન? ટીટોટમકા કહના બજા હય? (ઠહરકે) તુમારી દાનિસ્તમેં જાનવર કયૂંકર ફઁસતા હય?

અલાદીન—જાનવર તો કયા, ઇન્સાનકે ફઁસાનેકા ચારાભી ઇસ દુનિયાંમેં (મુંહકી તરફ ખાનેકા ઇશારા કરકે) દાના હય, વ્હો દાના જહાં જાનવર પાતે હયેં, ખુદ બ ખુદ દોરકે જાલમેં આ જાતે હયેં.

ચંદ—આફરીન! ઇસ રાય સવાબ પર આફરીન!

ચાંગચિંગફાઉ—ઇસ જવાબ પર આફરીન!

ટીટોટમ—હુંહ! યહે કૌનસી બરી દાનાઇ હય, કે નાહક વાહવા મચાઈ હય? [એક જમ્માદાર દો આસામીયોંકો લાતા હય.]

જમચ્યદાર—શાહે આલીજાહ! ઇન દોનોંમેં બાહમ તકરાર હય, જિસકા ફયસલા દરકાર હય.

ચાંગચિંગફાઉ—કયા ઝગરા હય?

૧ આસામી—હુઝૂર ? (દુસરે આસામીકો બતાકર) ઇસને મેરે હાથ કુંવાં બેચા હય, મગર ઉસકા પાની નહીં લેને દેતા હય.

૨ આસામી—હુઝૂર ! મયઁને કુંવાં બેચા હય, કુંવેંકા પાની નહીં બેચા હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(ટીટોટમસે) ટીટોટમ, ઇસ મુકદ્દમેમેં તુમ્હેં ક્યા સૂઝતા હય ?

ટીટોટમ—(ઘમંડસે) મુઝે બરી દૂર તક સૂઝતા હય. સારે શહરકો હુકમ દિજિયે; કે હરેક આદમી અપના અપના હંડા ભરલે, ઇસ ખરીદારકા કુંવાં ખાલી કરદે. બસ ઝગરા સાફ હય. (અકરકે સબસે) ક્યૂં ? કયસા ઇન્સાફ હય ?

ચાંગચિંગફાઉ—અલાદીન, ઇસ મુઆમિલેમેં તુમારી રાય ક્યા હય ?

અલાદીન—ખુદાવંદ ! યહે બેચનેવાલા કોઇ બરા ફરેબી મઆલૂમ હોતા હય. જો કુંવાં બેચતા હય, વ્હો પાનીસે ઉસી વક્ત હાથ ધોતા હય.

૨ આસામી—(સબસે) અગર કિસીને અપના મકાન બેચ ડાલા, તો ક્યા યહે સમઝના ચાહિયે; કે ઉસને અપના સર સામાનભી બેચ ડાલા ?

અલાદીન—મકાન; સામાનકી ઔર બાત હય, મગર કુંવેં ઔર પાનીકા ચોલી દામનકા સાત હય. (સોચકર) ક્યા તુમ ઇસે પાની લેને ન દોગે ?

૨ આસામી—નહીં જનાબ ! પાની ખુદ બંદા લેગા, યા કિસી ઔરકે હાથ બેચેગા.

અલાદીન—અચ્છા. (શાહસે) શાહનશાહ જહાં પનાહ ! ઇસ શખ્સકો ફરમાયા જાય; કે એક ઘંટેકે અંદર અપના પાની (૧ આસામીકો બતાકર) ઇસકે કુંવેંસે નિકાલ લે, ઔર ઇસકા કુંવાં ખાલી કર દે.

૨ આસામી—(ઘબરાકર) એક ઘંટેમેં કુવાં બે પાનીકા ક્યૂંકર હો સકતા હય ?

અલાદીન—જયસે બે સામાનકા ઘર હો સકતા હય.

૨ આસામી—યહે કામ દુશવાર હય !

ચાંગચિંગફાઉ—બેઈમાન, તૂ ગુન્હગાર હય. (ચોબદારસે) લે જાવ, ઇસ મૂઝીકો દસ કોરે લગાવ, હુકમ બજા લાવ. (૧ આસામીસે) ભાઈ ! તુમ બેફિકર જાવ, ન ઘબરાવ. [ચોબદાર ૨-આસામીકો લેજાતા હય, ૧-આસામી દુઆ દેતા હય.]

૧ આસામી—શાહનશાહ જીજાહ! સલામત તા કયામત.

[૧ આસામી ઝુક ઝુકકર જાતા હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—દરબારીઓ! (અલાદીનકો બતાકર) ઇસ જવાનકી દાનાઇ તુમને આજમાઇ. જો શખ્સ અયસા દાના ઔર અક્લમંદ હો, વ્હો ભલા કિસે ન પસંદ હો? શાહજાદીકોબી રાજી પાતા હું, ઇસ લિયે ઇસ જગહ દોનોંકે હાથ મિલાતા હું.

[ચાંગચિંગફાઉ દોનાકાં હાથ મિલાકર દુઆ દેતા હય.]

બયત.

મુબારક હો તુમ્હેં હંગામે શાદી,
પિયો બાહમ હમેશા જામે શાદી.

[અહલે મહફિલ મુબારકબાદી દેતે હયઁ, ટીરોટમ; અલાદીન પર આંખેં નિકાલકર ચિડ઼તા હય, કસરાક નાચતા હય]

ધનાસરી—ઠુમરી.

સબ—

બાગે શાદીકા હર ગુન્ચા ૨ હરા ભરા.
ફૂલે કલી કલી, અચ્છી; ખાસી; ભલી, સોહે ડાલી ડાલી—બાગે.
ધન ધન સુભ ઘરી આઇ, છાઇ હય બધાઇ, ગલી ગલી.

દરબારીયો—

આબાદ અયવાને શાદી, દિલ શાદ, ખાના આબાદી,
દાયમ, કાયમ હરદમ બાહમ સાયા બારીકા.—બાગે.

દૂસરા બાબ તમામ હુવા.

બાબ તીસરા—દિખાવ પહેલા.

અલાદીનકે મહલકા અંદરૂની હિસ્સા.

[અલાદીન ઔર કસરાક બાતેં કરતે આતે હયઁ.]

અલાદીન—કસરાક ! અબ તુમ શાદી કરકે ખાના આબાદ કરો, યેકસે દો હો, દિલ શાદ કરો.

કસરાક—કયા ખૂબ ! મેરે પાંવ આપ કાદમેં ડાલતે હયઁ ? યહ કિસ દિનકા બયર નિકાલતે હયઁ ?

અલાદીન—બ્યાહ કુછ બયર નહીં !

કસરાક—કોઇ જબાંદરાજ મિલ ગઈ તો ફિર જાનકી ખયર નહીં.

અલાદીન—ઔર જો ભલી ભલી મિલ જાય ?

કસરાક--તો ખુશીસે આય, મગર પયસે ટકે જુરૂર સાથ લાય.

અલાદીન—ભલા મેરી સબ કનીજોંમેંસે તુમ્હેં કૌન પસંદ હય ?

કસરાક—ઉન સબમેંસે કૌન દૌલતમંદ હય ?

અલાદીન—મયઁને સુના હય કે ઇન સબમેંસે કિસી યેકને અપને મરહૂમ ચચાકી વિરાસત પાઈ હય, બીસ હજાર બારહ આનેકી દૌલત વિર્સેમેં આઈ હય.

કસરાક—(હયરતમેં) બીસ હજાર ! ઓ પરવરદિગાર ! અયસી ઔરત હથ્થે ચઢ જાય ન ? તો ફિર હાથસે નહીં જાનેકી, કસમ બારહ આનેકી. મગર કયા ઉસ ઔરત પર યહ બાત આશકાર નહીં ?

અલાદીન—નહીં. અભીતક વોહ અપને ચચાકી વફાત ઔર ઇસ તરકેકી બાતસે ખબરદાર નહીં. ચચા કહીં દૂર દેસ થા; મર ગયા, યહી અકેલી વારિસ થી, ઇસીકે નામ વસીયત કર ગયા.

કસરાક—યહભી અચ્છી બાત હય ! બે-લાગ ફઁસા લેનેકી ઘાત હય.

અલાદીન—મયઁ જાકે પતા લગાતા હૂં, ઉસ કનીજકા નામ તુમ્હેં બતાતા હૂં. [અલાદીન જાતા હય, કસરાક બીસ હજારવાલીકી ફિક્ર કરતા હય.]

કસરાક—કનીજે તો બેશક આલી સિફાત હયઁ, મગર ખુદા જાને વોહ બીસ હજાર ઔર બારહ આને કિસકે હાત હયઁ ! જબતક મિયાં અલાદીન ઉસકા નામ લાયે, બેહતર યહ હય કે કસરાક, તૂભી કુછ ઉસકા ખોજ લગા, બારી બારી સબસે અપના ઇશ્ક જતા. (સામને દેખકે) હા ! કોફ્યાન આતી હય, અજબ કયા કે યહી હો. યહી હુઈ તો

અબ કહાં જાતી હય! [કસરાક કિનારે હટ જાતા હય, કોકૂયાન અફ્‌સોસ કરતી આતી હય]

કોકૂયાન—યા ઇલાહી ! અયસે જાલિમ ચચાસે તૂ બચા. અફ્‌સોસ હય કે મેરા કામ ઉસકી આંખોમેં ન જચા !

[કસરાક સિર્ફ ચચાકા લફ્‌જ પકર પાતા હય ઔર ઉસીસે કાન લગાતા હય.

કસરાક—(ખુદસે) ચચાકા મજકૂર હય, બસ યહી હય વ્હો બીસ હજાર બારહ આનેવાલી; યહી જુરૂર હય. (જાહિર હોકર) ઓહો! કોકૂયાન જાન ! ઇસ તુમારી આન બાનકે કુરબાન !

કોકૂયાન—(હયરતમેં) અહો ! શીદી સાહેબ ! વ્હે જબાન ! વ્હે બયાન !

અબયાત.

કસરાક—(આંખે દેખકર) આજ આંખોમેં ગજબ સુર્મા દિયે આઈહો ! આજ તુમ કિસપે છુરી તેજ કિયે આઈ હો?

કોકૂયાન—ચુપ રહો ! સુનલે અગર કોઇ તો રુસવાઈ હો, આજ કયા ખબ્ત હય? દીવાને હો? સૌદાઈ હો?

કસરાક—(ટુકટુકી લગાકર) જાનો દિલ દોનોં હયઁ બીમાર ઇનહીં દોનોંકે, દોનોં બેકસ હયઁ, ગિરફતાર ઇનહીં દોનોંકે.]

કોકૂયાન—કયા હમી થે તુમ્હેં બાતોંમેં ઉરાનેકે લિયે?
કસરાક—કયા હમી થે તુમ્હેં ગેસૂમેં ફૂસાનેકે લિયે?
કોકૂયાન—કયા તુમ્હેં ઔર ન થા કોઇ બનાનેકો મિલા?
કસરાક—કયા તુમ્હેં ઔર ન થા કોઇ નિશાનેકો મિલા?

[દોજાનૂ હોકર દામન પકરતા હય.]

કોકૂયાન—(હાથ ઝટકકર) અજી છોરો, જાને દો.

કસરાક—તુમારી મહુબ્બત નહીં જાનેકી, કુસમ બારહ આનેકી!

કોકૂયાન—ઇતને દિનો ઇશ્ક ન ચર્રાયા, આજ વહી મસલ, કે "ખીંચ પકર મુઝે જોર આયા.!"

કસરાક—અજી ઇતને દિનોં છિપાયા, મગર આજ દિલકા દાગ ઉભર આયા. અચ્છા; વ્હે તો બતાવ, તુમારે ચચા કયસે હયઁ?

કોકૂયાન—(હયરતમેં) મેરે ચચા?

કસરાક—હાં, તુમારા ચચા.

[આંખોંકી તરફ ટુકટુકી લગાકે ઇશ્ક જતાતા હય.]

મુસદ્દસ.

અય સનમ ! તેરા પરસ્તાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
અય મસીહા તેરા બીમાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
સાગરે ઇશ્કકા સરશાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
કયા કહૂં ઔર, દિલ-અફગાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
કાફિયા તંગ હય, નાચાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !

[હાથ પકડ કર આજિજી કરતા હય.]

કોફયાન--હાથ છોરો ! (સામને દેખકર) કોઇ આતા હય, મેરા જી ઘબરાતા હય ! (ગૌરસે દેખકર) દેખો, કિટકિટ આ રહી હય.

કસરાક--(દેખકર ખુદસે) હાં; સચ તો, વહી ડાયન આ રહી હય. (કોફયાનસે) બેચર ! જાવ, મગર જલ્દ વાપસ આવ. ખૂબ જાન લેના કે તુમપર મેરી જાન જા રહી હય. (કોફયાન જાતી હય, કિટકિટકો દેખકર) લહો લો, આહી ગઇ. અજબ કયા કે બીસ હજાર બારહ આનેવાલી યહી હો. જરા ઇસેભી આજમાવું, પતા લગાવું. (કિટકિટ આતી હય, કસરાક આદાબ બજા લાતા હય) બી કિટકિટ, બંદગી. (સર તા પા દેખકર) અહા ! સુબહાન અલ્લાહ ! કયા જિસ્મે આબદાર હય ! ગોયા સરાપા ગુલજાર હય !

કિટકિટ—(હયરાન હોકર) શીદી સાહેબ ! વાહ ! આજતો બડે તર્રાર ફર્રાર, બડે શીરીં ગુફતાર !

કસરાક—અય જાને જહાં ! માહે તાબાં ! જહાં બીસ હજાર રૂપયે;- અરે તોબાહ ! જહાં બીસ હજાર નખરે હોં, વહાંકી મયેં ગુલામ હૂં.

[હાથ પકડકર યક બ યક બોસા લેતા હય.]

કિટકિટ—(ઝઝકકે) નાજ દરગોર ! કયસે બૌખલાયે હો ? કયા ભંગ ખાયે હો ? (કસરાક શરમાકર હાથસે મુંહ ઢાંપતા હય) જવાબ દો, મુંહ કયૂં છિપાયે હો ?

અબયાત.

કસરાક—યક બોસા લિયા ઔર ખતાવાર ખડા હૂં,
કિસ મુંહસે તેરે સામને અય યાર ખડા હૂં.
(મુંહ ખોલકે) જીતા હું, મગર જાનસે બેજાર ખડા હૂં,
મૌત આય તો મર જાનેકો તૈયાર ખડા હૂં.

કિટકિટ—મરતે હો તો મરો ! મેરી બલાસે !

કસરાક—જરા ઠહરો, યેક સવાલ હય; ઉસકા જવાબ દિયે જાવ.

કિટકિટ—કયા સવાલ, ફરમાવ.

કસરાક—તુમારે ચચા કયસે હયઁ ?

કિટકિટ—મેરે ચચા જાન ? (ઠંઢી સાંસ ભરકે) હા ! કયા બતાવું યાર ! મેરે ચચા તે ગુજર ગયે ! મગર ખુદા જાને આપની દૌલતકા વારિસ કિસે કર ગયે ! [નીચી નજર કરકે અફસોસ કરતી હય, કસરાક ખુશીસે ઉછલતા હય.]

કસરાક—(ખુદસે) અહા ! યહી હય ! શાયદ યહી હય !
[કિટકિટસે હાથ જોડકર ઇશ્ક જતાતા હય.]

બયત.

અય શાહે હુસ્ન ! જરા આંખ ઇધર ઉઠાયે હુવે, [સર ઝુકાતા હય.]
તેરા ગુલામ હય કદમોંપે સર ઝુકાયે હુવે.

કિટકિટ—યા અલ્લાહ ! તુમ્હેં આજ કયા હો ગયા ? કબસે મેરા ઇશ્ક પયદા હો ગયા ?

કસરાક—ઝૂઠેકી અયસી તયસી. તુમ્હી પરી પયકર હો જમાનેકી, કસમ બારહ આનેકી.

કિટકિટ—બારહ આનેકી ! બારહ આને કયસે ?

કસરાક—ખુદા ચાહે તો જલ્દ મઅલૂમ હો જાયગા. મગર ઇતના બતાવ, મુઝે યકીન દિલાવ કે,—

બયત.

ઇસ મેરી મહબ્બત પે અદાવત તો ન હોગી ?
ઉલફતસે હમારી તુમ્હેં નફરત તો ન હોગી ?

કિટકિટ—નફરત ! લા હૌલ વલા કૂવત ! કસરાક ! તુમારા ખિયાલ ખામ હય ! અપના તો યેહ કલામ હય:—

બયત.

સૂરતસેં હય ન કામ, ન જરદાર ચાહિયે,
જો ચાહે હમેં, હમકો વહી યાર ચાહિયે.

કસરાક—(ખુશ હોકર) વાહ ! પ્યારી, વાહ ! દાના. મગર ચચાકે વિરસેકા પૂરા પૂરા પતા લગના !

કિટકિટ—અચ્છા; અબ જાતી હૂં, થોડી દેરમેં ફિર આતી હૂં.

કસરાક—જાવ, જલ્દ આના, ભૂલ ન જાના. (કિટકિટ જાતી હય, કસરાક ફિક્ર કરતા હય) મગર શાયદ યેહભી બીસ હજારવાલી ન નિકલી તો ! (સોચકર) બહેતર યેહ હય કે સબ કનીજોંકો પ્યાર જતાવું, આજમાવું. (સામને દેખકર) લો, યેક ઔર આતી હય,

આને દો; કહાં જાતી હય. (ચંગશી આતી હય; ઉસે રોકતા હય) આવ ચંગશી જાન! ખુશઆમદે હજાર દાસ્તાન!

ચંગશી—ઓહો શાદી સાહેબ! યહાં ક્યા કર રહે હો?

કસરાક—તુમારી યાદ!

ચંગશી—યહાં ખરે ખરે મેરી યાદ ક્યૂં કર રહે હો?

કસરાક—અજી યેહ કહો કે મુઝપર ક્યૂં મર રહે હો?

ચંગશી—(ખુશ હોકર) વલ્લાહ?

કસરાક—વલ્લાહ! બિલ્લાહ! [ચંગશી હાથ બઢાતી હય.]

ચંગશી—કૌલ દો.

કસરાક—યેહ લો. (હાથપર હાથ મારતે રુકતા હય) મગર યેહ તો બતાવ કે તુમારે ચચા કયસે હૈં?

ચંગશી—મેરે ચચા? ક્યા બતાવું યાર! ચચા તો ચલ દિયે!

[કસરાક ચલ દેનેકા મતલબ મરજાના સમઝકે ખુશ હોતા હય.]

કસરાક—(ખુદસે) હજાર શુક્ર! (ચંગશીસે) ચંગશી જાન ચચા ચલ દિયે તો ખયર! દુનિયા ફાની હય, મગર તુમ મેરે હાથસે નહીં જાનેકી! કસમ બારહ આનેકી!

ચંગશી—યેહ ક્યા બક રહે હો? ખુદા કરે વ્હો જમજમ જિયે! વ્હો તો મુઝસે જુદા હોકે અદનકો ગયા.

કસરાક—અરરર! મયૈંને તો સમઝા કે બેચારા મર ગયા, અદમકો ગયા. ખયર! જાનેદો મુઆફ કરો. ભલા ચચાકે પાસ કુછ માલ મિલકિયત હય?

ચંગશી—કુછ નહીં, ખાલી હાથ અદનકો ગયે.

કસરાક—(અજબમેં) ખાલી હાત?

ચંગશી—હાં, ખાલી હાત. અપની શાદીકી બાત?

[ચંગશીકો માલદાર ન પાકે.]

કસરાક—અલ્લાહકે હાત. (ખુદસે) બિલકુલ વાહિયાત!

ચંગશી—મયૈં જાતી હૂં, અમ્માંસે સલાહ કરકે આતી હૂં.

કસરાક—જાવ, દેર ન લગાવ. (ચંગશી જાતી હય, કસરાક ચિઢતા હય) લા હોલ વલા કુવત! પહરો સર ખપાયા, મગર મુદઆ ન પાયા. કસરાક, અબ અંદર ચલ, દૂસરોંસે પતા લગા. જબ તક વ્હો બીસ બજારવાલી હાત નહીં આનેકી, કભી યેહ ધુન નહીં જાનેકી, કસમ બારહ અનેકી! [જાતા હય, દૂસરી તરફસે કોકયાન ફિક્ર કરતી આતી હય.]

કોફયાન—(ખુદસે) શીદી કસરાક મુઝપર નિસાર! અલ્લાહ! યહે કયા ઇસરાર! (સામને દેખકર) ઓહો! કિટકિટ આતી હય, ય્હે અપને જોબન પર બહુત ઇતરાતી હય. ઇસે અપની ખુશ કિસમતીકા હાલ સુનાવું, જરા જલાવું! (કિટકિટ આતી હય) આવ બહન! મુઝે તુમસે કુછ કહના હય.

કિટકિટ—મુઝેભી તુમસે કુછ અર્જ કરના હય.

કોફયાન—મયૅંને અપની માંગી મુરાદ પાઈ.

કિટકિટ—ઔર મેરી તમન્નાભી બર આઈ.

કોફયાન—મુઝે આજ યેક આશિકે જાર મિલા.

કોફયાન—મેરા તો બેનજીર હય.

કિટકિટ—મેરાભી બદ્રેમુનીર હય.

કોફયાન—મેરા તો જવાન ઔર હસીન હય.

કિટકીટ—મેરા કાલા, મગર નમકીન હય.

કોફયાન—બી! જરા અપને યારકા નામતો બતાવ?

કિટકિટ—કસરાક.

કોફયાન—(ચોંકકર) બી! ય્હે તો મેરે તલબગારકા નામ હય.

કિટકિટ—અજી જાવજી! ય્હે તો મેરા દિલારામ હય.

કોફયાન—(ચિઢકર) મેરે મુંહ લગી તો મયૅં રૂઈકી તરહ તુમકે ધર દૂંગી!

કિટકિટ—મેરે મુંહ લગો તો મયૅં સાત પેઢી યેક કર દૂંગી!

કોફયાન—(મટકાકે) હં હં! વાહરે નખરા તેરા! ગંજી કબુતરી ઓર મહલમેં ડેરા.

કિટકિટ—અરી વાહરે દીદા દલેલ! છછુંદરીકે સરમેં ચમ્બેલીકા તેલ! [જલ્દીસે ખુશ ખુશ યંગશી આતી હય.]

યંગશી—બહના! તુમસે યેક અચમ્ભા કહના હય. (દોનોંકો ગુસ્સેમેં ખરી દેખકર.) તુમ દોનોં મુંહ ફૂલાયે કયૂં ખરી હો? કયા આપસમેં લરી હો?

કિટકિટ—ઇન બી બન્નોકો મેરી બાતકા એતેબાર નહીં, શીદી કસરાક મુઝે બ્યાહતા હય; સો ઇન્હેં ખુશ ગવાર નહીં!

કોફયાન—(હિકારતસે) હં હં! ઇન્હે બ્યાહતા હય! અજી વ્હો તો સૌ જાનસે મુઝે ચાહતા હય.

યંગશી—(હયરતસે હઁસકર) યક ન શુદ દો શુદ! તુમ દોનોંકો કયા સોદાકા આજાર હય? અજી વ્હો શીદી તો મુઝે બ્યાહનેકો તૈયાર હય!

કિટકિટ—(હયરતમેં) તુમ્હેં ?

ચંગશી—હાં; મુઝે.

કિટકિટ—(ચિઢ્કર) મુવા ક્યા દીવાના હય, જો તીન તીનસે બ્યાહ કરેગા હય!

ચંગશી—બહના, જાનેદો. (સામને દેખ કે) વહો દેખો હીયૂ આતી હય. [હયરાન પરેશાન હીયૂ, લાઇહિયંગ ઔર ફ્રિટફ્રિટ આતી હયૈં.]

હીયૂ—બહના, જરા મજા હય! નયા માજરા હય!

કિટકિટ—ક્યા ?

હીયૂ—કસરાકને મુઝે ઘેરકે પ્યાર કિયા.

કિટકિટ—(દાંત પીસકે) હત તેરા જનાજા નિકલે!

હીયૂ—ઔર નિકાહકા ઇકરાર કિયા!

કોફયાન—(દાંત પીસકે) હત તેરા સત્યાનાસ જાય!

ફ્રિટફ્રિટ—મુઝેભી પ્યાર કિયા!

લાઇહિયંગ—મુઝેભી દિલદાર કિયા!

કિટકિટ—બહના, ઇસકા બદલા લો.

કોફયાન—હાં, મુવેકો સબ મિલકે સજા દો.

કિટકિટ—આવ, સબકી સબ મેરે સાથ આવ, મયૈં કુછ ઢંગ મચાતી હૂં, અબ જો કરના ચાહિયે સો તુમ્હેં બતાતી હૂં.

[સબ કસરાકકો ગાલિયાં દેતી જાતી હયૈં.]

કોફયાન—મુવા ના હમવાર!

હીયૂ—ખિતમગાર!

ચંગશી—બદ-શઆર!

લાઇહિયંગ—ખુદાઇ ખ્વાર!

ફ્રિટફ્રિટ—ખુદાકી માર!

[સબ જાતી હયૈં, કસરાક ખુશ ખુશ આતા હય.]

કસરાક—કામ તો પક્કા કર દિયા, સભોંકો મુઠ્ઠીમેં કર લિયા. અબ અલાદીન આય, નામ બતાય તો મુરાદ મિલ જાય. (સોચકર (સામને દેખકે) સામનેસે જગન આતી હય, જરા ઇસેભી આજમાવું, વ્હે કયૂં બાકી રહી જાતી હય. (જગન આતી હય) ઓહો! બી જગન, (સરતાપા દેખકર) માશા અલ્લાહ વ્હે જોબન!

જગન—અલ્લારે! તુમારી મીઠી બાતેં!

કસરાક—બી જગન ! બીસ હજાર રૂપયે–અરે તોબાહ ! મયૈંને કહા કે તુમારે બીસ હજાર નખરે ઈન્સાનકો તો કયા પથ્થરકોભી મોમ બના સકતે હયૈં. ભલા કયૂં બી ? તુમારે ચચા કયસે હયૈં ?

જગન—યેક ચચા થા, વ્હો જાતા ગયાથા.

કસરાક—(ઉછલકે) જાતા ? અરે યાર ! જાતા તો હય દૌલત બેગમકા બાવા !

ફિક્રે.

જો જાય જાવે, સો ફિર નહીં આવે;
ફિરકે જો આવે, તો હીરે લઅલ લાવે.

[જગન નીચી નજર કરકે ખરી હય, કસરાક ખુશ હોતા હય.]

(ખુદસે) વલ્લાહ ! બીસ હજારવાલી યહી હય ! (હાથ જોરકર) મગર મેરે બાવા લાવાલીબા તો ખાલી હાથ આયે, કોરીભી નહીં લાયે.

જગન—યૂંહી; ચચાને યેક ખોટા પયસાભી ન છોરા. ફૂલસ માફિસ; યઆની બિલકુલ મુફલિસ ચલ બસા.

કસરાક—(ખુદસે) લા હૌલ વલા ! મયૈંભી કયસા ગધા ! અયસી કંગાલકે આગે હાથ જોરા ! (જગનસે) ખયર ! બી, ખુદા તુમ્હેં અપને યાવર દે, નેક શૌહર દે.

જગન—મિહરબાની કસરાક. જાતી હૂં; કામ હય, જિયાદા સલામ હય.

કસરાક—ખુદા હાફિજ. [જગન જાતી હય; કસરાક, જગનકો કંગાલ પા કર હિકારત જતાતા હય.]

અબયાત.

જરસે ઉલફત હોતિ હય, જરસે મહબ્બત હોતિ હય,
જર નહીં હોતા તો દો કોરીકિ ઇજ્જત હોતિ હય.
કહતે હયૈં પત્તે તલે ઇન્સાંકિ કિસમત હોતિ હય,
દેખિયે કબતક મેરી કિસમતમે દૌલત હોતિ હય.

[કિટકિટ જલ્દીસે આકર ફરેબ કરતી હય.]

કિટકિટ—કસરાક જાની ! આ ગઈ બહારે શાદમાની. મેરે મા બાપને રજા દી; કલહી હો જાયગી હમારી તુમારી શાદી.

કસરાક—કલહી ? (ખુદસે) કમબખ્તી ! બરબાદી !

કિટકિટ—હાં, કલહી. કયૂં ? કયસી ખુશી ?

કસરાક—બિગડકર) અરે યાર કહાંકી ખુશી? અભી સારી હય ન ચોલી, કલકે કલ શાદી કયૂં કર હો લી? (સામને દેખકર) અરે! દૂસરી બલા આઇ! કમબખ્તી! રુસવાઇ!

[કિટકિટસે અંજાન બનકર કોફયાન આતી હય; કસરાક, કિટકિટકે આગે ખડા હોતા હય, કિટકિટ છિપકર જીહીજીમેં હંસતી હય.]

કોફયાન—કસરાક! ચચા કહતે હયેં. આજ શાદી હો જાય, ઝટ ખાના-આબાદી હો જાય!

કસરાક—(બિગડકે) હરગિજ નહીં!

કોફયાન—કયૂં જાને મન?

[કોફયાન હયરાન હોતી હય, કસરાક હારકર સર ખુજાતા હય, અંજાન બનકર ચંગશી આતી હય.]

ચંગશી—કયૂં જાનાને મન! નિકાહમેં અબ દેર કયા હય? કલકા દિન બહુત અચ્છા હય. (બનાવટસે કિટકિટ ઔર કોફયાનકો દેખકર) અરે દો ઔરતેં સાત? યહે કયા વારિદાત!

કસરાક—(ખુદસે ડરકે) ગજબ હુવા! બે મૌત મુવા!

કોફયાન—(બનાવટસે) દો ઔરતેં કૌન? (કિટકિટ જાહિર હોતી હય) ઓહો બી કિટકિટ!

[લાઇહિયંગ હીયૂ ઔર ફ્રિટફ્રિટ આતી હયેં.]

લાઇહિયંગ—કયૂં મેરે છયલ બિહારી! અબ અપની શાદીકી કબ તૈયારી?

કિટફ્રિટ—શાદી તુમારે સાથ? છટ! શાદી તો હોગી હમારે સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

ચંગશી—તુમ્હારે? હંહં! અજી શાદી રચેગી હમારે સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

કોફયાન—અજી શાદી મચેગી હમારે સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

હીયૂ—જી નહીં, હમારે સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—સબ ઝૂટ! હમારે સાથ.

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

કસરાક—(ઘબરાકે) બડી લાગ! કસરાક, ભાગ!

[ભાગા ચાહતા હય, સબ પકર લેતી હયઁ; ઔર ગાલિયાં સુનાકર જૂતિયાં મારતી હયઁ]

કિટકિટ—મુવા નાપાક!

ચંગશી—મુવા બેબાક!

કોફ્થાન—મુવા શયતાન!

લાઈહિયંગ—મુવા ફુફરાન!

પહાડી—ઠુમરી.

સબ—જા જા દીવાને, મસ્તાને, ફરેબિયા, દેખી ગઈ તેરી શાન;

કસરાક—હાય! હાય!

૨-ખવાસ—જારે મુવે દેખી ગઈ તેરી શાન.

કસરાક—મિલ મિલકે ચાર ચાર, હુન્તી હૈંય બાર બાર,
જૂતોંસે માર માર, કરતી હયઁ તાર તાર.

૧-ખવાસ—મુવે બેઇમાન;

૨-ખવાસ—લૂંગી તેરી જાન;

૩-ખવાસ—તોડૂં તેરે કાન, [કાન ખીંચતી હય.]

કસરાક—ગઇ જાન! અરરરર ગઇ જાન; ગઈ જાન—જા જા.

૧ ખવાસ—મુવેકો માર ગિરાદો. [સબ મારતી હયઁ.]

૨ ખવાસ—મુવેકો ખૂબ સજા દો. [મારતી હય.]

૩ ખવાસ—મુવેકો ફર્શી બનાદો. [મારતી હય.]

૪ ખવાસ—મુવેકી લાશ ઉઠાદો. [મારતી હય..]

કસરાક—ન કર નિડર અબ બેદમ મુઝકો.

૧ ખવાસ—અરે પરે હટ જા,

૨ ખવાસ—કહેસે પલટ જા!

૩ ખવાસ—હટ નટખટ જા.

કસરાક—હાય! અરરરર! ગઈ જાન, ગઈ જાન!—જા જા.

[અલાદીન આતા હય ઔર સબકો ધમકાતા હય.]

અલાદીન—છોરો, હટ જાવ! (સબ હટ જાતી હયઁ) કસરાક, કયા હય બતાવ.

કસરાક—મિયાં, મુઝે છુરાવ, ઇન ભૂતનિયોંસે બરાય ખુદા બચાવ!

કિટકિટ—જનાબ, ઇન્હોંને હમે ફર્દન ફર્દન પ્યાર કિયા, હર યેકસે શાદીકા ઇકરાર કિયા, મગર દર હકીકત હમેં બનાયા, બેજાર કિયા!

અલાદીન—કસરાક ! કયા માજરા હય ? કયસા ઝગડા હય ?

કસરાક—જી કયા અર્જ કરૂં ! મયઁને સોચા કે જબતક આપ ઉસ બીસ હજાર બારહ આનેવાલીકા નામ લાયઁ, મયઁ બયઠા બયઠા કયા કરૂં, તો સબકો આજમાયા, સબસે પ્યાર જતાયા. (અલાદીન હંસતા હય, કસરાક ચિડતા હય) કયા ખૂબ ! મયઁને જુતી ખાઇ ઓર આપકો હઁસી આઇ !

અલાદીન—તુમને ઇતની જલ્દી કયૂં મચાઇ ? ભલા કુછ બીસ હજારવાલીકી ખબર પાઇ ?

કસરાક—પતા તો કુછ ન પાયા, મગર માલીદા ખૂબ ખાયા.

અલાદીન—બીબીયો, ઇસકા કુસૂર મુઆફ કરો, મયઁ તુમ્હેં ઇન્આમ દૂંગા, જાને દો.

સબ—જો હુકમ.

કસરાક—વાહ ! યેહ ખૂબ ! મુઝે રુસવાભી કિયા ઔર ઇન્આમભી લિયા ? (અલાદીનસે) જનાબ ! ફરમાઇયે, ઉસ બીસ હજાર બારહ આનેવાલીકા નામ તો બતાઇયે ?

અલાદીન—ઉસકા નામ જગન હય !

કસરાક—(ચોંકકર) જગન ? અરરરર ! ઉસે તો મયઁને કરક સમઝકે ધતા બતાયા. તૌબાહ !

અલાદીન—કોકયાન, જાવ, જગનકો લાવ.

કોકયાન—હુકમ જનાબ. [કોકયાન જાતી હય.]

અલાદીન—કસરાક, તુમને ધોકા ખાયા, અપને ચચાકા સારા વિર્સા ઉસીને પાયા.

કસરાક—(ખુશ હોકર) સચ ? જબતો બીસ હજાર બંદેકે હાથ સચ મુચ આયા. [કોકયાનકે સાથ જગન આતી હય, આદાબ બજા લાતી હય.]

અલાદીન—જગન ! તુમારે ચચા જાવેમેં મર ગયે, ઔર બીસ હજાર નકદ વ બાર હ આને જમીદારીકા તુમ્હેં વારિસ કર ગયે. યેહ ખબર મેરે પાસ આજ આઇ હય, તુમ્હેં બધાઇ હય.

જગન—ખુદા જન્નત દે ઓર બખ્શે. બહુત જઇફ થે, નાતવાનીસે નહીફ થે.

કસરાક—રશ્કે હૂર ! સરાપા નૂર ! ઇતની દેર કહાં લગાઇ ? એ તુમારે મુઝે સારી રાત નીંદ ન આઇ !

જગન—સરકારકી તલબી આઇ તો બંદી દૌડી ચલી આઇ.

કસરાક—હય હય! નાજુક પાંવ થક ગયે હોંગે! પથર પર ગર્દ ગુબાર લગ ગયે હોંગે.

અલાદીન—જગન, કસરાકસે નિકાહ મંજૂર હય?

જગન—લૌંડી હુઝૂરકે હુકમસે કબ દૂર હય?

અલાદીન—તો લો, નામે ખુદા હાથ મિલાવ.

[દોનોંકો હાથ મિલાતા હય.]

કસરાક—આવ મેરી સીમતન! આવ, બીસ હજાર બારહ આને જલ્દ લાવ. [કસરાક જગનકા હાથ બગલમેં દબાકે ખુશ ખુશ જાતા હય, સબ ઉસકે પીછે રવાના હોતે હય.]

બાબ તીસરા—દિખાવ દૂસરા.

અલાદીનકા મહલ—અંદૂની હિસ્સા.

[અલાદીન વ સેન્ટોય સાથ ફુવારોંકે આતે હયૈં, અલાદીન, સેન્ટોયકો પ્યાર જતાતા હય.]

સોહની—ઠુમરી.

અલાદીન—નાદર લાસાની મિલી, જાની નૂરાની મિલી,
મન-માની મિલી મહલકા—નાદર.

શેઅર.

હવસ થી મુદ્દતોંસે ગોશયે દામાને કાતિલકી;
તમન્ના જાકે અબ પુરી હુઈ હય દસ્તે બિસ્મીલકી.
નિશાને આમદે લયલાસે આંખે હો ગઈ રોશન,
બના હય દીદયે મજનૂંકા સુરમા ગર્દ મહમિલકી.
દાનાઈ, રાઅનાઈ, ચતરાઈ, જેબાઈ,
પાઈ હય પ્યારી પ્યારી, આઈ હય સારી પ્યારી.
મુખડા તેરા પાયા પ્યારા, જલવા તેરા આયા સારા,
ફિદા તુઝપર દિલો જિગર શામો સહર—નાદર.

બયત.

જાનેમન! મુર્ગ-ઝારકો જાવૂં?
હુકમ હો તો શિકારકો જાવૂં?

માલકોસ—દાદરા.

સેન્ટોય—
મોરે પ્યારે સૈયાં, ઓ દુલારે સૈયાં,
તુમ જાકે તુરત આના, મિલ જાના દિલ જાન, પરૂં પૈયાં-મોરે.
તૂ ન અગર પાસ રહે, મેરે મન યાસ રહે,
ધબરાના, દુખ પાના, ગમ ખાના, મુરઝાના.
તેરે બિના દિલો જિગર જલાયા, સુધ સુધ સબ ગૈયાં-મોરે.

અલાદીન—ફ્વાસો, હુશિયાર રહના! ખબરદાર રહના! પ્યારી, મયૈં જાતા હૂં, જલ્દ વાપસ આતા હૂં. [બગલગીર હોકે જાતા હય, સેન્ટોય, ફ્વાસોંકે સાથ મહલમેં જાયા ચાહતી હય, મગર બાહરસે ઇબ્નિજારકી આવાજ સુનકર ઠહર જાતી હય.]

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—(દૂરસે) પુરાના કોઈ હો તો લાના ચિરાગ,
નયા દેકે લૂંગા પુરાના ચિરાગ.
નઈ ચાલ આલમમેં ચલતા હું મયૈં,
નયેસે પુરાના બદલતા હું મયૈં.
[લરકે હુરે મચાતે હયૈં, ફ્વાસો હુજૂમકી તરફ દેખતી હયૈં]

સારંગ—ઠુમરી.

સેન્ટોય—તૂ જા, જા, જા, જા,
સુન કર જલ્દ સુના મોહે આકર;
ગુલ મચા કયસા ?—તૂ જા.
કયા કારબાર હય, કયા કારજાર હય,
હરદમ, પયહમ, શોરો પુકાર હય.—તૂ જા.
[દો ફ્વાસેં જાતી હયૈં, કિટકિટ દૂરસે દેખકર કહતી હય.]

કિટકિટ—શાહજાદી! મુઝે તો કોઈ દીવાનાસા નજર આતા હય.

ચંગશી—ઇસી સબબસે અયસા ગુલ મચાતા હય.

હીયૂ—(દેખકર) બહુતસે લરકે પાછે પરે હયૈં, (દિખાકર) ફેખોતો સહી, કિતને ખરે હયૈં! [ફ્વાસેં દેખકે વાપસ આતી હયૈં.]

ખમ્માચ—ઠુમરી.

દો પવાસે—

આયા કોઈ દીપકવાલા યેક ધતુરિયા, જૂના લેકર દેતા નયા દિયા,
નગરિયા, નગરિયા, ડગરિયા, ડગરિયા.—આયા.

શેઅર.

પાગલ હય યા ખફ્કાન હય, બૂબક કોઈ નાદાન હય!
શાયદ ગધા મસ્તાન હય, બીવી, અજબ ઇન્સાન હય!—જૂના.

માંડ—દાદરા.

સેન્ટોય—જાવ જાવો, ઉસે ટેર લાવો, કરાર જરા પાયેંગે,
દો ઘરી લાયેંગે, ઉસે બનાયેંગે,
અપના દિયા લાયેંગે, દિખાયેંગે, બતાયેંગે.—જાવ.
દિલ બાતોંસે અપના બહલાયેંગે, કયા જાને મેરે પિયા કબ આયેંગે.
જો ખુશ લાયેંગે, અજીબ મજે આયેંગે, પાયેંગે, જાયેંગે—જાવ.
[ખવાસેં ઝુકકર ઇબ્નિજારકો લાને જાતી હયેં.]

કિટકિટ—કયા ખૂબ! વ્હે તો અજબ બેપાર હય!

યંગશી—અજી યૂં કહો કે દીવાનગીકા આજાર હય.
[ખવાસેં ઇબ્નિજારકો લાતી હય, વ્હો ઝુકકર આદાબ બજા લાતા હય.]

અબયાત.

સેન્ટોય—કયૂં સૌદાગર સાહેબ, વ્હે તુમ કયસા સૌદા કરતે હો?
નયા પુરાના કરકે અચ્છા ગોરખ ધંદા કરતે હો?

ઇબ્નિજાર—નયે ચલનસે કામ ચલાકર ચલતા ધંદા કરતા હૂં,
સૌ દેસાવર સૌદાઈ હો, અયસા સૌદા કરતા હૂં.

સેન્ટોય—અયસા દેના લેના કયસા, ઇસમેં કયા દામ આયેગા?

ઇબ્નિજાર—દેન લેનમેં લે દેકર, વ્હે દિયા લિયા કામ આયેગા!

સેન્ટોય—(કોફ્યાનસે) જાવ, કસરાકકી કમરસે વ્હો દિયા લાવ. (કોફ્યાન જાતી હય) જનાબ! મેરે નૌકરકે પાસ યેક પુરાના દિયા હય, મુફ્ત મિલા હય. આપકો નયા દેના પરેગા, પુરાના લેના પરેગા.

ઇબ્નિજાર—લાઇયે, હર્જ કયા હય? (કોફ્યાન દિયા લાતી હય) નયા પુરાના કરના તો હમારે બાપ દાદેકા ધંદા હય!

કોફ્યાન—લીજિયે સરકાર. [સેન્ટોય લેકર ઇબ્નજારકો દેતી હય.]

સેન્ટોય—લો જનાબ.

ઇલ્મિનઝાર—દીજિયે. (લેકર નયા દેતા હય) પસંદ આય તો ઇસે કુબૂલ કીજિયે. [ઇલ્મિનઝાર, તરહ તરહકે ફાનૂસ દિખાતા હય, સેન્ટોય ઉસમેંસે એક પસંદ કરતી હય.]

સેન્ટોય— (દેખકર) બહુત ખૂબ। તસલીમ લીજિયે.

[બુનાસોંકે સાથ સેન્ટોય મહલમેં જાતી હય, ઇલ્મિનઝાર ચિરાગ પાકર ખુશ હોતા હય.]

ફેન્ચ.

ઇલ્મિનઝાર—શુક્ર હય રોશન નસીબોંકા સિતારા હો ગયા,
આજ ઇસમાહિલ જોગીકા સહારા હો ગયા.
[ચિરાગ રગરતા હય, જિન ચિરાગકા આતા હય.]
લે ચલ અય જિન ઇસ મહલકો અફરિકાકે મુલકમેં,
આજસે તૂ તાબએ ફરમાં હમારા હો ગયા.
[જિન પુકારતા હય]

જિન—આફરીકા ! આફરીકા !

[મહલ ઉડતા હય, સેન્ટોય ઔર બુનાસેં ચિલ્લાતી હયઁ.]

બાબ તીસરા—દિખાવ તીસરા.

—:o:—

ચાંગચિંગફાઉકા બાગ.

[અલાદીનકા મહલ ઉડ જાનેકે સબબસે ચાંગચિંગફાઉ, લિમ્બુંગ, ટીટોટમ ઔર દરબારી સોચતે હુવે આતે હયઁ.]

લિમ્બુંગ—જહાંપનાહ ! બડે તઅજ્જુબકી બાત હય ! મહલકા કહીં નામ નિશાન નહીં, યેહ કયા વારિદાત હય !

ચાંગચિંગફાઉ—મહલકા સરાસર ગુમ હો જાના મુહાલ હય, શાયદ યેહ કિસી જાદૂગરકી ચાલ હય ! મહલસે વાલોંસે ઇસ બેમહલ વારિદાતકા પતા બરમહલ લગ જાયગા, ઔર જો કોઇ હમારે બેટી, દામાદકો ઢૂંઢ લાયગા, વોહી મુંહ માંગા ઇન્આમ પાયગા.

[સેન્ટોયકે સાથ અપને બેટેકી શાદી ન હોનેકે હસદસે, લિમ્બુંગ મૌકઅ દેખકર અલાદીનકી નેશજની કરતા હય.]

લિમ્બુંગ—આલીજાહ! આખિર ઇસ ગુલામકે શુબ્હે રાસ્તઃ આયે, ગૌરકી જા હય કે દરજીકે લરકેને અયસે કીમતી જવાહિરાત કહાં પાયે? બેશક અલાદીન કોઇ જાદૂગર થા, મહલ ઉરા લે ગયા, શાહજાદીકો ભગા લે ગયા.

ચાંગચિંગફાઉ—મહલપર ઉસે ઇખ્તિયાર થા, અપની બીબીકા વ્હો મુખ્તાર થા, ફિર ઉરાના ભગાના બેકાર થા.

[ટીટોટમ ખિયાલ કરકે, દાનાઇ જતાતા હય.]

ટીટોટમ—અજી ઉરાયા ન પુરાયા, બેચકે ખા ગયા!

[સબ હંસતે હયેં.]

૧-દરબારી—બેચકે ખા ગયા તો મહલ કહાં ચલા ગયા?

ટીટોટમ—કિસી મિસ્ત્રીકે હાથ બેચા હોગા, વ્હો માલ મસાલા ઉઠા લે ગયા હોગા.

લિમ્બુંગ—(ટીટોટમસે અલગ) દાનિશમંદી ન જતાવ, બેવકૂફીસે બાજ આવ!

ચાંગચિંગફાઉ—(લિમ્બુંગસે) અલાદીન મહલમેં થા યા બાહર ગયા થા?

લિમ્બુંગ—સુના હય કે શિકારકો ગયા હય.

ટીટોટમ—અજી સબ બહાના હય, વ્હો કહીં ફરરાર હો ગયા હય. [લિમ્બુંગ ચુપ રહનેકો કહતા હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—(લિમ્બુંગસે) નૌકરોંકો ફરમાવ, દોનોંકા પતા લગાવ, વ્હો કૌન હય જો મહલ ઉરા લે ગયા; ઉસે મેરે પાસ લાવ.

[ચાંગચિંગફાઉ નીચી નજર કરકે સોચતા હય.]

લિમ્બુંગ—જો હુકમ, શહનશાહ જહાંપનાહ.

ટીટોટમ—(લિમ્બુંગસે અલગ) અગર અલાદીનકે મરનેકે બઅદ શાહજાદીકી શાદી મુઝસે કી જાય, તો યેહ બંદા અપની દાનાઇકા ઘોરા દૌરાય ઔર ઉસ હિરનકો અભી શિકાર કર લાય.

[લિમ્બુંગ ચુપ રહનેકા ઇશારા કરતા હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—કુછ કહા નહીં જાતા! યેહ માજરા કર્યાં હય, સમઝમેં નહીં આતા!

લિમ્બુંગ—મેરી અક્લભી મંદ હય, ઇસ લિયે જબાન બંદ હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(લિમ્બુંગસે) જલ્દ નજૂમિયોંકો બુલાવ, ઉનસે હાલ દરિયાફ્ત કરેં, દીવાનખાનેમેં ફૌરન આવ.

[ચાંગચિંગફાઉ રવાના હોતા હય, ઉસકે પીછે સબ જાતે હયેં.]

બાબ તીસરા—દિખાવ ચૌથા.

જંગલ.

[અલાદીન, શિકાર ખેલતે ખેલતે અપને સાથીયોંસે છૂટકર પરેશાન આતા હય ઔર ગમ ખાતા હય.]

સારંગ—ઠુમરી.

અલાદીન—અપના પરાયા નહીં જો રાહકા પતા દે,
લાઈ નયે રંગ, મનકી તરંગ,
છૂટા હૂં સંગસે મૌલા! રાહ બતા દે.—અપના.
રાસ્તા ગર્દિશે તકદીરને મારા અપના,
છુટ ગયા સાથસે હરયેક હમારા અપના,
દસ્તે ગુરબતમેં હુવા હાય ગુજારા અપના,
કૌન રહબર હો ઇસ આફતમેં ખુદારા અપના.
અયસી નાચારીસે, ભારી દુસ્વારીસે,
જારી, બેજારીસે, ઝિલ્લતસે, ખ્વારીસે,
જહમત, બીમારીસે યા રબ તૂ છુરા દે.—અપના.

[કસરાક, અલાદીનકી તલાશમેં આકર દૂરસે પુકારતા હય.]

બયત.

કસરાક—એ સયદકે શૌકીન? અલાદીન? અલાદીન?
કયા છોર ગયે ચીન? અલાદીન? અલાદીન?

[અલાદીન અપના નામ સુનકર ચૌંકતા હય.]

અલાદીન—અરે! યેહ કૌન પુકારતા હય? (કસરાક ઘબરાતા હુવા આતા હય, અલાદીન ઉસે દેખકર હયબત ખાતા હય) અરે કયા હય? કયૂં રોતા હય?

કસરાક—ઘર ઉઝ ગયા!

અલાદીન—(ગલત માનકર) ઘર ઉઝ ગયા કે તેરા સર ઉઝ ગયા?

કસરાક—ચલકે દેખલો, સર ઉઝ ગયા કે ઘર ઉઝ ગયા!

અલાદીન—કિસને ઉઝાયા?

કસરાક—જિસને બનાયા.

અલાદીન—બનાયા તો દિયેકે જિનને!

કસરાક—ઉઝાયાભી ઉસ બદ બાતિનને!

અલાદીન—વ્હો કયૂં કર આયા ? તૂને બુલાયા !

કસરાક—મયૈં તો પડ્રા સોતા થા, મેરી બલા જાને વહાં કયા હોતા થા. ઇબ્નિજાર બયપારી બનકે આયા, નયે ચિરાગ લાયા શહજાદીને પુરાના દિયા દે દિયા, બદલેમેં યેક નયા દિયા લિયા.

[અલાદીન સુનકર અફ્સોસસે હાથ મલતા હય.]

અલાદીન—હાય ! અફ્સોસ ! બડ્રી નાદાની કી ! ય્હે કયા કિયા !

કસરાક—ઘરભી ગયા, ઘરવાલીભી ગઇ.

અલાદીન—(ચોંકકર) કયા ? મેરી દિલબરભી ગઇ ?

કસરાક—દિલબર; સિલબર, મહ્લ; મકાન, ઔર સારા સરસામાન.

અલાદીન—અરે પર વ્હો ચિરાગ કહાં થા ?

કસરાક—મેરી કમરમેં.

અલાદીન—ઔર તૂ કહાં થા ?

કસરાક—બાહર. (હઁસકે શુક્રે ખુદા બજા લાતા હય) શુક્ર યા પરવરદિગાર !

અલાદીન—(ચિઢ્કર) મેરા મહ્લ ગયા, તૂ શુક્ર બજા લાતા હય ? ખુશી મનાતા હય ?

કસરાક—અજી શુક્ર બજા લાતા હૂં કે મયૈં બાહર થા. મહ્લમેં હોતા તો મયૈંભી ઉડ્ર જાતા, આપકી મદદકો કયૂંકર આતા ?

બયત.

ઘર વ્હો શયતાન લે ગયા દમમેં,
આપકા ઘર ગયા જહન્નમમેં !

[અલાદીન અફ્સોસ કરતા હય.]

અલાદીન—અફ્સોસ ! અબ શાહકો કયા જવાબ દૂંગા ! મહ્લભી ગયા, શાહકી બેટીભી ગઇ !

કસરાક—ઔર મેરી કપરેકી પેટીભી ગઇ !

અલાદીન—મયૈં અપની બીબીકી ફ્રિક્ર કરતા હૂં, ઔર તૂ પેટીકો રોતા હય ? (અંગૂઠીપર નજર જાનેસે કસરાક અલાદીનકી બદ હ્વાસી પર હઁસતા હય, અલાદીન ચિઢ્તા હય) કમબખ્ત ! હઁસતા હય ?

કસરાક—તુમારે રોનેપર. હાથમેં હિક્મત હય, ફ્રિરભી હોશ ખોતે હો ? બચ્ચોંકી તરહ્ રોતે હો ?

અલાદીન—(માયૂસીસે) મેરે હાતમેં અબ કયા હય ?

કસરાક—અજી હાતમેં છલ્લા હય, ઔર આગે અલ્લાહ

હય. (અલાદીન યાદ કરકે ચૌંકતા હય) છલ્લા ઘિસો; જિન બુલાવ, અફ્રીકા ચલો, વહાં શાયદ અપની મુરાદ પાવ.

અલાદીન—(ખુશ હોકર) ખૂબ યાદ કિયા! (છલ્લા ઘિસતે ઘિસતે) યકાન જાન કે દિયા લે લિયા. [છલ્લેકા જિન આતા હય.]

બયત.

છલ્લેકા જિન—જો ફરમાન હો; કર દું પૂરા અભી.
અલાદીન—હમેં અફ્રિકામેં તુ પહુંચા અભી.
[જિન દોનાકો પકડકે લે જાતા હય.]

બાબ તીસરા—દીખાવ પાંચવાં.

અફ્રીકા—અલાદીનકા મહલ.

[સેન્ટોય મએ ખ્વાસોંકો ગિરિયા વ જારી કરતી હુઈ આતી હય.]

ભયરવી—ઠુમરી.

સેન્ટોય—પ્યારા મોરા યા રબ કબ મિલ જાયેગા,
વા બિન જિયા મોરા જાય.
હાય! બિના હમદમકે દમ ઘબરાય.—પ્યારા.
જાના કોઇ, જાનાકો લાના,
ઉસકો સુનાના જાલિમકા સતાના.—પ્યારા.

મુખમ્મસ.

કોફયાન—બાનૂ ન ફિક્ર કીજિયે અયવાનકે લિયે,
કિટકિટ—અલ્લાહસે ખયર માંગિયે અબ જાનકે લિયે.
ચંગશી—કીજે દુઆ હિફાજતે દામાનકે લિયે,
હીયૂ—ઘબરાઇયે ન શોહરે જીશાનકે લિયે,
ફ્રીટફ્રીટ—આફતમેં સબ ચાહિયે ઈન્સાનકે લિયે.

મુસદસ.

સેન્ટોય—દોસ્તો, ખૂને જિગર કિતના ભલા ખાય કોઈ?
સદમેં પર સદમા જો પહુંચે તો ન ઘબરાય કોઇ?
હિજ્રે દિદારમેં આરામ કહાં પાય કોઇ?
મૌત બિહતર હય ઉસે, જિસકા બિછર જાય કોઈ.

સાથ નાલેકે જિગર મુંહકો ચલા આતા હય,
દમ કોઇ દમમેં યકીં હય કે, નિકલ જાતા હય !
[કોફ્યાનકી નજર ઇમ્નિજાર પર જાતી હય, વ્હો સેન્ટાયકો ચેતાતી હય.]

બયત.

કોફ્યાન—જરા હુસ્યાર ! શહજાદી, વ્હો બદ-અતવાર આતા હય,
ઝુકા દો સર ખુદાકી રાહમેં, ખૂંખ્વાર આતા હય.
[સેન્ટાયકે દશ્તિયાકમેં ઇમ્નિજાર આતા હય; ઉસે સમઝાતા મનાતા હય.]

આસાવરી—ધ્રુપદ.

ઇમ્નિજાર—

પ્યારી તોરી સાંવલી સુરતિયા, શકરભરી બતિયા—પ્યારી.
મોહની, રસીલી, રંગીલી, પ્યારી, છબીલી, તુફીલી,
સુઘર સયન, કમલ નયન—પ્યારી.
અય જાની અખિયાં મિલા, મધવા પિલા,
સારી જલન મોરી મિટા.
સુરતિયા, મૂરતિયા, સુનાઇ મીઠી બતિયા.
નજરિયા, કટરિયા, સૈંવરિયા,
રસીલી તોરી છબ છતિયા, ઘતિયા.—પ્યારી.

કાફી—ઠુમરી.

સેન્ટાય—

જા જા દીવાને મોરી છતિયા ધરક રહી,
અંખિયાં ફરક રહીં, સખિયાં ભરક રહીં હાં—જા જા.
અયસી કરના જફા, બેહયા ! છતિયા ધરક રહી યાં—જા જા.
હૂંમયૈં સતિયાં, દિન રતિયાં, મોસે નાહક કરત ઘતિયાં,

ખ્વાસેં—

કાલા તોરા મુખડા, કાલી હય સુરતિયા, કાહે તૂ પરત પૈયાં?

સેન્ટાય—

મોસે રગર ઝગર, અગર મગર ન કર, ન કર હાં!—જા જા.

અબયાત.

ઇમ્નિજાર—

કોયલા કાલા હય ઔર ઉસ્સે આતશ રોશન હોતી હય,
કોયલ કાલી હય, આવાજ ઉસકી મન મોહન હોતી હય.

રાતભિ કાલી હોતી હય જો નીંદકી રાહત દેતી હય,
ઑંયસબિ કાલી હોતી હય જો દૂધસિ નેઅમત દેતી હય.
કસ્તૂરીભી કાલી હય, જિસકી તાસીર નિરાલી હય,
આંખ વહી મતવાલી હોગી, જો રંગતમેં કાલી હય.
જિસકે ગોરે મુખરે પર કોઈ કાલા તિલ હોતા હય,
અય દીવાની! ઉસ મુખરે પર દીવાના દિલ હોતા હય.
કઅબેમેં જો પથ્થર હય, વ્હો પથ્થરભી તો કાલા હય,
કાલા કાલા કયા કરતી હો? કાલા સબસે બાલા હય!

અઅમયાત.

સેન્ટોય—તૂ મઆજ અલ્લાહ ખુદાભી હોતો પરવા ન કરૂં,
ઘર તેરા ખાનયે કઅબા હોતો સિજદા ન કરૂં.

ઈબ્નિનજાર—હમસે મિલ જાવ, ખુદારા ન સતાવો હમકો,
ગયરકો દૂર કરો, પાસ બિઠાવો હમકો.
ખીંચકે તેગજો તુમસા કોઈ કાતિલ આયે,
દૌરકે ઉસકા તરફ કયૂં ન મેરા દિલ આયે?

સેન્ટોય—મુઝપે દિલ આપકા આયા તો બલાસે મેરી!
જીકો ય્હે રોગ લગાયા તો બલાસે મેરી!
ખૂન આંખોંસે બહાયા તો બલાસે મેરી!
બારે અંદોહ ઉઠાયા તો બલાસે મેરી!

ઈબ્નિનજાર—દિલદાર દિલાજાર, ય્હે ઇન્કાર કહાં તક?
સેન્ટોય—અયાર જફાકાર, ય્હે ઇસરાર કહાં તક?
ઈબ્નિનજાર—ય્હે ગર્મ રહેગા તેરા બાજાર કહાં તક?
સેન્ટોય—સૌદાય બદીકા તુ ખરીદાર કહાં તક?
ઈબ્નિનજાર—ય્હે આર, ય્હે ગુફતાર, ય્હે રફતાર કહાં તક?
સેન્ટોય—ય્હે જૌર, તેરા દૌર, સિતમગાર કહાં તક?
ઈબ્નિનજાર—રખ્ખેગી મુઝે ચસ્મકા બીમાર કહાં તક!
સેન્ટોય—સૂઝેગિ બુરાઈ તુઝે બદકાર કહાં તક?
ઈબ્નિનજાર—બલ ખાયગા ય્હે અગરએ ખમદાર કહાં તક?
સેન્ટોય—ચમકાયગા તૂ જુલ્મકી તલવાર કહાં તક?
કોફ્યાન—(ઇબ્નિનજારસે) બેશર્મ! તુઝમેં કુછભિ હયાકા અસર નહીં?
અય નાબકાર, તુઝકો ખુદાકાભિ ડર નહીં?

ઈબ્નિનજાર—
બંદા હૂં (સેન્ટોયકો બતાકે) ઇસ સનમકા ખુદાકી ખબર નહી.
કિટકિટ—શયતાન હય વ્હો જિસકો ખુદાકા ખતર નહીં.

ફીટફીટ--નાફહમીયો પ અપની ન ઇતરા અય અન સમઝ !
જાલિમ ! પરાઇ બીબીકો તૂ મા બહન સમઝ.
ઇબ્નિજાર--સબ ઔરતોકો સમઝે અગર મા બહન કોઈ,
બીબી કિસે બનાય ફ્રિર અય બદ સુખ્‌ન કોઈ ?
કોફ્યાન--ઘરકી જોરૂ છોરકે ઉલફત બાહર કયૂં કર હોતી હય?
ઇબ્નિજાર--અય દીવાની, "ઘરકી મુર્ગી દાલ બરાબર" હોતી હય.
કિટકિટ--ડર જરા અય બદ-ગુહર, ઇસ ખુશ સિયરકે સામને,
યેક દિન જાના હય તુઝકો દાદગરકે સામને !
ઇબ્નિજાર--હય આજકે દિન બસકા વસીલા મેરે બસમેં,
[દિયા બતાતા હય.]
મયૈં ચાહૂં તો ઇસ વકત હો દુનિયા મેરે બસમેં.

મુસદસ.

કોફયાન--દુનિયાપે ન મગરૂર હો. ગાફિલ, યેહ સરા હય,
ઘર ઇસકો કોઈ સમઝે તો અફસોસકિ જા હય.
વ્હો કૌન હય જો આકે મુદામ ઇસમેં રહા હય ?
દો રોજકિ હસ્તી હય, ફ્રિર આખિરકો ફના હય.
જો શાહે ફલક-જાહ થે. અફલાકકે નીચે,
એ નામ નિશાં સોતે હયૈં વ્હો ખાકકે નીચે.
ઇબ્નિજાર--(દમસે) ચુપ નાબકાર ! બસ, છોર તકરાર !
કિટકિટ--મુવે સિતમગાર, તુઝપર ખુદાકી માર !

અબયાત.

ઇબ્નિજાર--ટરાંઇ જિયાદા તો મુંહ તોરકે ધર દૂંગા,
યેક સર જો તેરા હય યેહ, ઉસે દો અભિ કર દૂંગા.
કિટકિટ--અજી વાહ ! મુંહ તોરકે ધરનેવાલે !
બરે આય યેક સરકે દો કરને વાલે !
[ન માનનેસે ઇબ્નિજાર ધમકાકે સેન્ટોયકો દામમેં લાને ચાહતા હય.]
ઇબ્નિજાર--બસ ખબરદાર ! જિયાદા ન મેરી જિદમેં કહો,
વઅ્‌જ કહના હય તો જાકર કિસી મસજિદમેં કહો.
(સેન્ટોયસે) હાથ અબ જુલ્મકે ઉઠઠેંગે, ખબરદાર રહો !
અભિ આતા હું યહાં, વસ્લકો તૈયાર રહો !
[ઇબ્નિજાર ગુસ્સેમેં જાતા હય, દૂસરી તરફસે, અલાદીન વ કસરાક દબે પાંવ આતે હયૈં ઔર સેન્ટોયકો

રંજમેં દેખકર અલાદીન ઉસે ગલે લગાતા હય, કસરાક ઇબ્નિજારપર નજર રખતા હય, સેન્ટોય ઔર જુવાસે ખુશ હોતી હયૈં.

અલાદીન—પ્યારી! ન ઘબરા, મયૈં આ પહુંચા.

સેન્ટોય—અહા! કયૂંકર આના હુવા?

અલાદીન—જિનકી ઇમ્દાદસે, બઝને બામુરાદસે.

સેન્ટોય—અબ ઇલાજ?

અલાદીન—(શીશી દેતા હુવા) યહ જહર લો, કિસી તરકીબસે ઉસે પિલાદો.

સેન્ટોય—જહર પિલાવું? કિસસેં મિલાવું?

અલાદીન—ત્રિયા ચરિત્ર દિખાના, દૌરે શરાબ ચલાના.

કસરાક—બંદા ઉસકા સાકીન બને તો કયસા? ઉસને મેરી જબાન બંદ કીથી, મયૈં ઉસકી જાન બંદ કરૂંગા!

અલાદીન—તુમ?

કસરાક—જી. મયૈં જુરૂરત પરે પર પહનનેકે લિયે જો સારી સાથ લાયા હૂં, વોહી પહનકે સાકીન બનકે ઉસે ફૂસાતા હૂં, જહર પિલાતા હૂં.

અલાદીન—મજા હોગા! તમાશા હોગા! પ્યારી, તુમ કુછ બાત બનાવ, કસરાકકો બુલાવ.

સેન્ટોય—અફસોસ! [જલ્દીસે અલાદીન વ કસરાક જાતે હયૈં, કોફયાન દિલાસા દેતી હય.]

કોફયાન—શહજાદી, ન ડરો, હિમ્મત કરો. સીધેસે કામ નહીં નિકલતા તો ત્રિયા ચરિત્રસે કામ લો.

ભયરો—દીપચંદી.

સેન્ટોય—

દુખ સાગરમેં ડુબી મેરી નૈયા, કૌન જતનસે મિટાયે મનકી બિથા.
જલ ન મિલત, થલ ન મિલત, કલ ન પરત દૈયા!—દુખ° સાગરમેં.
નાહીં કોઇ કલ દેવૈયા, નાહીં મોરા સ્યામ કન્હૈયા,
કર દાતા મોપે તુ દયા, સાંઇ તેરી જાતકે સિવા,
નાહીં કોઇ ખબર લેવૈયા.—ડુબી મોરી નૈયા.—દુખ સાગરમેં.

[આંખ નિકાલે હુવે ઇબ્નિજાર આતા હય.]

પરજ—ઠુમરી.

ઇબ્નિજાર—માન, માન, જાન દે ન જાના,
સુંદરિયા, નજરિયા લગાય કટરિયા,
કહા માન, કહા માન, મોરી જાન—માન.

મોહન, સોહન, કરૂં અરપન તન મન,
સતા નહીં, જલા નહીં, ઉરા નહીં,
મોટી નજર ન કર, દિલબર ન મુકર,
ઓ પ્યારી, મતવારી, મતવારી, બલહારી,
મોસે ન કર બુરાઇ હાં! મોસે ન કર રુખાઇ હાં!
મોસે ન કર જુદાઇ હાં!—માન.

[ઇમ્નિજાર ગુસ્સેસે સેન્ટોયકો જેર કરતા હય, પહલી ખ્વાસ ઇમ્નિજારકો રોકતી હય, સબ ઇમ્નિજારકો બનાતી હયઁ.]

અખયાત.

કોફયાન—જરા ઠહરો, ઇતનેહીપર તન ગયે!
અજી બન ગયે! બન ગયે! બન ગયો!!!

[પહલી ખ્વાસ હઁસતી હય, ઇમ્નિજાર ખફા હોતા હય.]

ઇમ્નિજાર—બિગરના, બનાના દિખાવૂંગા મયઁ,
બની ઇસકો બેશક બનાવૂંગા મયઁ.

કિટાકટ—બને તુમ બને! યેહે બની બન ગઈ,
બસ અબ આપસે બ્યાહ કી ઠન ગઈ.

ફ્રિટફ્રિટ—સુધબુધ ખોકર, સદકે હોકર ય્હેતો તુમ પર મરતી હયઁ,

કોફયાન—અપની બેગમ, હરદમ પયહમ આપીકા દમ ભરતી હયઁ.

ઇમ્નિજાર—
(હયરતમેં) ય્હેતો ચુપ હયઁ, કયૂંકર બાવર હો ઇનકી તસલીમ રજા?

કિટકિટ—
ખામોશીસે નહીં સુના હય? "અલ ખામોશી નીમ રજા"?

ઇમ્નિજાર—અખ્ખાહ! તો કયા ઠીક હુવા કામ હમારા?

ફ્રિટફ્રિટ—હાં, લાઇયે, દિલવાઇયે ઇન્આમ હમારા.

[હાથ ફયલાતી હય.]

ઇમ્નિજાર—
ખુદાકે વાસ્તે, (સેન્ટોયકો બતાકે) ઇસ બુતકો રામ હોને દો,
હમારા કામ તો પહલે તમામ હોનેદો!

કોફયાન—તુમારા કામ ઇસી દમ તમામ હોતા હય!
(ખુદસે) કોઇ ઘરીમેં જહન્નમ મુકામ હોતા હય.

ઇમ્નિજાર—હાં? શુક્ર! હજાર શુક્ર! [સેન્ટોય ફરેબસે હઁસતી હય, બાત બદલતી હય, ઇમ્નિજાર ખુશ હોતા હય.]

મુલ્તાની—દાદરા.

સેન્ટોય—છયલ મયૈં હું તોપે કુરબાન મેરે પ્યારે.—છયલ.
મેરા સાંવલા, રંગીલા પ્યારા,
મેરા તારા, માહ-પારા.—છયલ.

ઇબ્નિજાર—મયૈંતો તેરા મોહના ધની, તૂભી મેરી મોહની બની,
અચ્છી ઠની.
અજબ જાની મિલી, શાદમાની મિલી,
કામરાની મિલી, વાહવા ! કયસા બના !—છયલ.
[સેન્ટોય ખ્વાસોંકો નાચને ગાનેકા હુકમ દેતી હય.]

સેન્ટોય—ખવાસો, સબ મિલકે ગાવ, ઇબ્નિજારકો રીઝાવ.

ખવાસેં—બહુત ખૂબ. [સબ ખ્વાસેં ગાતી હયૈં. ઇબ્નિજારકો રિઝાતી હયૈં.]

ખવાસેં— **ભયરવી—દાદરા.**

હુયે જાતે હયૈં પાર, તેરી બાંકી તિરછી નજરકે કટાર.—હુયે.
રંગ રૂપ અબરૂ ; નિગાહ નાજ જાદૂ, આલમ હો તુઝપર નિસાર;
નયના નુકીલે, કાલે કટીલે, આશિક હુવે હયૈં હજાર,
હાય ! તેરે આશિક હુવે હયૈં હજાર—હુયે.

સેન્ટોય—કિટકિટ ! જાવ, જગનસે કહો, કે શરાબ લાય, પિયે પિલાય.

કિટકિટ—જો હુકમ. [કિટકિટ જાતી હય, સેન્ટોય બાત બનાતી હય.]

સેન્ટોય—હુઝૂર ! હમારી ચીનકી સાકન, સુલ્તાને જંગબારકી નજદી હુઇ હબશન યહાં આતી હય, વ્હો જામો સુરાહી લાતી હય, દેખિયે તો કિસ મજેસે પિલાતી હય ! ઉસકે દૌરમેં અયસા મજા આતા હય, કે પીનેવાલા જમીન પર ખરા ખરા આસમાન પર પહુંચ જાતા હય.

ઇબ્નિજાર—(અજબમેં) અય્ખ્વાહ ! યેહે કરામત હય ! બુલાવ; કહાં હય, કયા બાત હય.

કોફ્યાન—(સામને દેખકર) લો શહજાદી ! વ્હો આતી હય, જામો શરાબભી લાતી હય. [કસરાક સારી પહને લટકતા મટકતા આતા હય, કિટકિટકે હાથમેં શરાબો જામકી કિશ્તી હય, કસરાક આદાબ બજાલાતા હય.

કસરાક—આદાબ હુઝૂર.

ઇબ્નિજાર—(દેખકર) અરે વાહરી સાકન ! વાહરી હબશન !

કોફ્યાન—આપકી જાતવાલી હય.

કિટકિટ—ઔર બડી ઘાતવાલી હય.

ઇબ્નિજાર—(સોચકે) યેહ આવાજ કુછ મેરી જાની પહચાની હય! યેક મેરા ગુલામ કસરાક થા, ઉસકીસી બોલી બાની હય! અબ દૌર ચલાવ, દેર ન લગાવ, પિયો પિલાવ.

[કસરાક ગિલાસ ભરકે દેતા હય.]

કસરાક—લીજિયે સબસે પહલે આપ ઉલિશ કર દીજિયે.

ઇબ્નિજાર—અરી! પહલે શહજાદીકો પિલાઇયે.

સેન્ટોય—જી નહીં, સબસે પહલે આપ નોશ ફરમાઇયે.

[ઇબ્નિજાર લેતા હય.]

બયત.

ઇબ્નિજાર—

(સેન્ટોયસે) કિસ તરહ હમકો હરામ અબ મયો મીના હોગા?
જબ તુમ્હીં પ્યારસે કહતી હો કે, પીના હોગા.

[પીતા હય, કસરાક નખરેસે મુંહ ફેરકર ખરા રહતા હય, ઇબ્નિજાર મસ્ખરી કરતા હય.]

બી સાકન! ક્યૂં શરમાતી હો? (ગાલપર ઉંગલી મારતા હય) પિયો; પિલાવ, ન શરમાવ. (સેન્ટોયસે) જાનેમન! અગર મયેં અપની જાતવાલીસે હઁસૂં તો તુમ ખફા તો ન હોગી?

સેન્ટોય—(હઁસકર) નહીંજી.

[કસરાક મુંહ છિપાતા હય, ઇબ્નિજાર તાકકે કસરાકકો દેખતા હય, કોફ્યાન મસ્ખરી કરતી હય.]

કોફ્યાન--ક્યૂં સાહેબ! આપકા પ્યાર તો શહજાદી પરથા, અબ હબશનકો ક્યૂં તાક રહે હો?

ઇબ્નિજાર—અજી શહજાદી તો અબ અપની દિલબર હય. મસલ હય કે ઘરકી મુર્ગી દાલ બરાબર હય, મગર જરા જાતવાલીકો તો દેખૂં કે યેહ કૌન પરી પયકર હય!

કસરાક—(જામ ભરતે) પહલે યેક જામ લો, ફિર મેરા નામ લો.

[ઇબ્નિજાર જહરકે અસરસે પેટ દબાતા હય.]

ઇબ્નિજાર—પેટમેં દર્દ હય; દૂસરા જામ પિલાવ. (કસરાક જામ દેતા હય, ઇબ્નિજાર લેતા હય) બરી તેજ શરાબ હય.

[પીતા હય ઔર મુંહ બનાતા હય, કસરાક દૂસરા જામ ભરકે દેતા હય.]

કસરાક—ઇસેભી પી જાવ. (ઇબ્નિજાર મુંહ બનાતા હય) કસમ શહજાદીકી, દેર ન લગાવ.

ઇબ્નિનજાર—અરરર ! કૃસમ ન દિલાવ. (હારકર) ખયર! લાવ. (કસરાક દેતા હય, ઇબ્નિનજાર જામ લેકે કસરાકકો હયરતસે દેખકર પૂંછતા હય. કૌન ! કસરાક ?

કસરાક—વહી ચાલાક.

[ઇબ્નિનજાર, કસરાકપર લપકતા હય, વ્હો બચ જાતા હય, ઇબ્નિનજાર યક બ યક પેટ થામકર ચીખ મારતા હય ઔર ચક્કર ખાકર ગિરતા હય, અલાદીન આકર કમરસે ચિરાગ નિકાલ લેતા હય.]

ઇબ્નિનજાર—(ઘબરાકે) આહ ! મેરા કલેજા કટતા હય !

કસરાક—શયતાનકા બંદા, ઇસી તરહ દોજખમેં પટતા હય ?

[કસરાક, ઇબ્નિનજારકો આજિજ પાકર છાતીપર ચઢકર ઉસકે સીનેમેં ખંજર મારતા હય, વ્હો ચિલ્લા તરપકે મરતા હય, કસરાક ખુશ હોકે નાચતા હય, સબ ખુશી મનાકર ગાતેં હયેં.]

અબયાત.

કસરાક—જો દિલ હવસકા રામ હય,
સબ—ઉસકા યહી અંજામ હય.
કસરાક—જો હિર્સમેં બદનામ હય,
સબ—ઉસકા યહી અંજામ હય.
કસરાક—જો બદ નજર ખુદ કામ હય,
સબ—ઉસકા યહી, અંજામ હય.
કસરાક—બદકાર નાફરજામ હય,
સબ—ઉસકા યહી અંજામ હય.

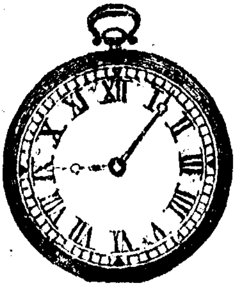
ભયરવી—ઠુમરી.

સબ—હુવા શાદમાં જહાં, મિટાકે ગમકા અસર,
સુખકી સહર આઈ હય નજર આજ.—હુવા.
ખતર જરરકા ન રહા, ન રહા, પ્યારિ પ્યારિ કલિયાં ખિલીં,
ખિલા હય ચમન, મિલા હય અમન, મિટા હય મિહન અપના—હુવા.
નૂરી નૂરાની, અમાં, અમાની, હુવા અલાનિયા,
સાજન મિલા મન મોહેના, આસાનીકી સબ નિશાનિયાં, અમાનિયાં,
મન માની પાઈ, બલા ગઈ, જફા ગઈ, સુખ સરતાજ—હુવા.

તમામ શુદ.

MOOLJEE GANGJEE

WATCH **MAKER.**

મુળજી ગાંગજી

વૉચ મેકર.

અમારે ત્યાં જથાબંધ તથા છુટક દરેક જાતનાં નાનાં, મોટાં, ઘડીયાળો તથા રોલ્ડ ગોલ્ડના છેડા, લાકીટ, બટન, ઇલેક્ટ્રીક લેમ્પ્સ, ફોનોગ્રાફ, વીજળીનાં ફાનસો તથા બટનો વગેરે ફેનસી તરેહવાર માલ કીફાયતે મળશે. **પોસ્ટ કાલબાદેવી.**

ઠેઠ—વિઠલવાડી સામે, મોતી બજાર—મુંબઇ.

રાજવંશીઓ અને પૈસાદાર લોકો માટે

અનંગ વિલાસ (યાકુતી)

ઉંચામાં ઉંચી દેશી વનસ્પતી અને કીંમની દવાઓમાંથી આ યાકુતી અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો પુરૂષત્વપણાને સંપુર્ણ આપનાર અમૃત સમાન ઔષધી બનાવેલ છે. સંસાર સુખ ભોગવવા માટે આ દવા બહુ જોરાવર બનાવેલ છે. ધાતુપાતના તમામ રોગ મટાડી વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી સ્તંભન શક્તિ લાવે છે. આ કીમતી દવા રાજ રજવાડામાં તથા અમારા માનવંતા ઘરાકોમાં બહોળા પ્રમાણમા વપરાય છે, પરંતુ તમામ વર્ગને આવી અમુલ્ય દવાનો લાભ મળે એમ ધારી ઘણા ગ્રહસ્થોના આગ્રહથી આ દવા જાહેરમાં મેલી છે. આ દવાના વખાણ કરવાં એ અત્યારના ધતીંગના જમાનામાં વ્યર્થ છે, માટે એટલુંજ કહેવું બસ છે કે, જેને દેશી અને યુનાની દવા કેટલું કામ કરી શકે છે એ ખાત્રી કરવી હોય તેણે જરૂર આ દવા વાપરવી. શરીરનો બાંધો મજબુત બનાવવો હોય, સ્મરણ શક્તિને તેજ કરવી હોય અને નવું લોહી અને નવું વીર્ય પુરતા જથ્થામાં વધારવું હોય, તેણે જરૂર ખરૂં પુરૂષાતન આપનાર આ દવા વાપરવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. કારણ આ દવાના નામ પ્રમાણે ગુણ છે. કોઇ પણ કારણથી ગુમાવેલી તાકાતને પાછી લાવી જુવાનીને ટકાવી રાખવી એ તો આ દવાનો ખાસ ગુણ છે. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ—પોસ્ટેજ જુદું.

ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ,

રાજકોટ—કાઠીયાવાડ.

આ દવા વાપરવામાં કોઇ પણ જાતની પરેજીની જરૂર નથી.

વિકટોરિયા નાટક મંડળીના ખેલો તથા ફાર્સ
ગુજરાતી તથા ઉર્દુ ચોપડીની કીમતની ટીપ

ઉર્દુ.

	રૂ.	આ
લયલો નેહાર	૦	[illegible]
હરિશ્ચંદ્ર	૦	[illegible]
ગોપીચંદ	૦	[illegible]
રામ-લીલા	૦	[illegible]
નોંઝાં	૦	[illegible]
અલીબાબા	૦	[illegible]
દિલેર દિલશેર	૦	[illegible]
આશિકકા ખૂન...	૦	[illegible]
નિગાહે ગફલત...	૦	[illegible]
લાલરમાતે ગુલ...	૦	[illegible]
સંગીન બકાવલી...	૦	[illegible]
હવાઇ મજલિસ...	૦	[illegible]
ઇન્દર સભા	૦	[illegible]
અલાદીન	૦	[illegible]

ગુજરાતી.

	રૂ.	આ
ભોલી ગુલ	૦	[illegible]
ગામરેની ગોરી	૦	[illegible]
અસલાજી	૦	[illegible]
નિંદાખાનું	૦	[illegible]
તકદીરની તાસીર...	૦	[illegible]
હક ઇનસાફ	૦	[illegible]
નેકબખ્તસલત તેહમીના	૦	[illegible]
કળાવતી	૦	[illegible]
મદન વસંત	૦	[illegible]
ગુણસુંદરી	૦	[illegible]
જુલ્દીન ઝગડો	૦	[illegible]
મેડ હાઉસ...	૦	[illegible]

ફાર્સ ગુજરાતી.

	રૂ.	આ
નાણાં શીરીન	૦	૪
વેહેમાયલી જર	૦	૪
ગુરતાદ ધામટ	૦	૨
મતલબ બેહેરો	૦	૨
ચાલ મારા બાપ...	૦	૨
ડાવલાની ક્યુમ્બર	૦	૨
ખુદાબાજ્ઞ	૦	૨
ટીટપર ટાટ	૦	૪